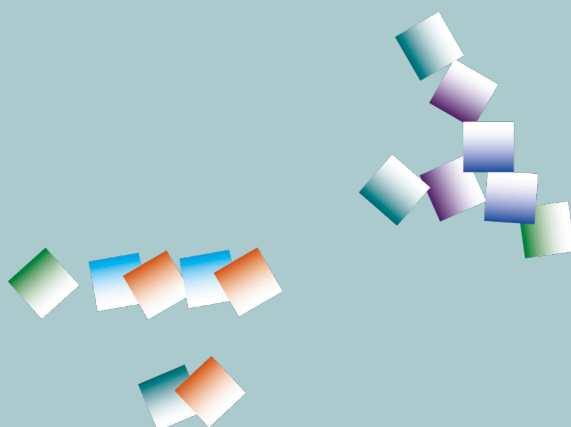

Cód Cleachtais

maidir le hIníúchadh Cánach agus
Idirghabhálacha Comhlíonta eile

***Freastal ar an bpobal
trí cháin agus dleacht a bhailiú
go cothrom agus go héifeachtach agus
rialuithe Custaim a chur i bhfeidhm***

1.	RÉAMHRÁ	11
1.1	Cuspóir an Chóid Chleachtais seo	11
1.2	Cánacha agus Dualgais a Chlúdaítear sa Chód Cleachtais seo	11
1.3	Comhlíonadh Deonach a chur chun cinn	11
1.4	Dul i nGleic le Comhlíonadh Deonach	11
1.5	Roghnú Cáiníocóirí le haghaidh Idirghabhála Comhlíonta	12
1.6	Idirghabhálacha Comhlíonta na gCoimisinéirí Ioncaim	13
1.7	Comhlíonadh Cheadúnais Mháil	14
1.8	Géilliúntas le Cód Custaim Chód agus Forálacha a Fhorfheidhmiú	15
1.9	Uirlisí agus Teicnící um Thacaíocht Leictreonach	15
1.10	Róil agus Freagrachtaí faoi seach i ndáil le hIdirghabhálacha Comhlíonta	16
1.11	Cód Comhlíonta do Cháiníocóirí ÍMAT	18
1.12	Feidhmiú an Chóid Chleachtais seo	18
2.	LÉARGAS GINEARÁLTA AR IDIRGHABHÁLACHA COMHLÍONTA CÁNACHA	21
2.1	Cuspóirí Idirghabhálacha Cánacha	21
2.2	Cineálacha Idirghabhálacha Cánacha	22
2.3	Idirghabhálacha Comhlíonta Neamhiniúchta Cánacha	22
2.4	Fógra faoi Idirghabháil Comhlíonta Neamhiniúchta Cánach	24
2.5	Sainmhíniú ar Iniúchadh Cánach	24
2.6	Fógra faoi Iniúchadh Cánach	25
2.7	Sainmhíniú ar Imscrúdú Cánach	25
2.8	Fógra faoi Imscrúdú Cánach	26
3.	MAINNEACHTANA CÁNACHA AGUS DLEACHTANNA A RIALÚ	29
3.1	Gnóthaí cánacha agus dleachtanna a rialú	29
3.2	Féincheartú gan Phionós	29
3.3	Earráid Neamhurchóideach a Cheartú	30
3.4	Coigeartuithe Teicniúla le dliteanas cánach nó dleachta	31
3.5	Gan Caillteanas Cánach	32
3.6	Nochtadh Cáilitheach	35
3.7	Sainmhíniú ar ‘Nochtadh Cáilitheach’	35
3.8	Sainmhíniú ar Nochtadh Cáilitheach Spreagtha	37
3.9	Sainmhíniú ar Nochtadh Cáilitheach Neamhspreagtha	37
3.10	Eisiaimh – Nochtadh nach sonraítear mar Nochtadh Cáilitheach	38
3.11	An Chéad, Dara, Tríú agus Nochtadh Cáilitheach agus Pionóis ina Dhiaidh sin	38
3.12	An Riail 5 Bliana maidir le Nochta Cáilitheacha	40
3.13	Tréimhse le haghaidh Nochtadh Cáilitheach a ullmhú	40
3.14	Scrúdú ar Nochtadh Cáilitheach Spreagtha nó Neamhspreagtha	41
3.15	Nochta Cáilitheacha – Achoimre ar Chairt Riachtanas	41
3.16	Comhoibriú amháin – Gan Nochtadh Cáilitheach a Dhéanamh – Pionóis	42
3.17	Luachálacha Cháin Ghnóthachan Caipitiúil	43
3.18	Luachálacha ar Cháin Fháltas Caipitiúil agus Dleachtanna Stampála	43
3.19	Luachálacha Cháin Mhaoine Áitiúil – Pionóis	43
3.20	Riaráistí Cánacha agus Dleachtanna Fógartha	43
3.21	Cuntais a Choimeád	43

4.	AN tINIÚCHADH CÁNACH	49
4.1	Láthair an Iniúchta agus Lucht Freastail Ionchais	49
4.2	Iniúchadh Cánach a Dhéanamh	49
4.3	Ábharthacht i Socraíochtaí	50
4.4	Bac	51
4.5	Blianta, Tréimhsí agus Ceisteanna le hIniúchadh	51
4.6	Blianta, Tréimhsí nó Ceisteanna níos Túisce, níos Déanaí a Iniúchadh	52
4.7	Athbhreithniú ar Chásanna a Iniúchadh cheana féin	53
4.8	Tásca de Thromchion Cánach	53
4.9	An tAcht um Chosaint Sonraí	54
5.	IDIRGHABHÁIL COMHLÍONTA CÁNACH A CHUR I GCRÍCH	57
5.1	Socraíocht Airgeadaíochta	57
5.2	Bunús Socraíochta um Idirghabháil Comhlíonta	57
5.3	Ús	58
5.4	Formhuirear ar Thuairisceáin a Chur Isteach go deireanach	59
5.5	Pionóis	60
5.6	Catagóirí Iompair: Míchúramach agus d'Aon Turas	65
5.7	Pionóis Sheasta	70
5.8	Amscála maidir le hIdirghabhálacha Cánacha Deiridh	71
5.9	Íocaíocht	71
5.10	Neamhábaltacht chun Éilimh a Íoc	72
5.11	Nósanna Imeachta Gearán agus Athbhreithniúcháin – Nósanna Imeachta Achomhairc	73
6.	LIOSTA DE MHAINNITHEOIRÍ CÁNACHA A FHOILSIÚ	77
6.1	Oibleagáid Foilsitheoireachta	77
6.2	Eisiaimh ó Fhoilsitheoireacht	78
6.3	Figiúr Foilsitheoireachta	78
7.	IONCHÚISEAMH	83
7.1	Réamhrá	83
7.2	Na cineálacha cionta cánacha ar dóigh go mbeadh ionchúiseamh mar thoradh orthu	83
7.3	Cinneadh imscrúduithe d'fhonn ionchúiseamh a dhéanamh	83
7.4	Cionta eile Ionchúisimh	84
7.5	Soláthar Bogearraí Sochta Díolachán	84
7.6	Tuairisceáin, Ráitis nó Cuntais Mhíchearta	84
Aguisín I	– Cairt um Sheirbhís do Chustaiméirí	87
Aguisín II	– Amlínte agus Deiseanna Nochta	89
Aguisín III	– Reachtaíocht Pionóis	91
Aguisín IV	– Tábla Pionós le haghaidh Mainneachtana Cánacha a tharla roimh an 24/12/2008	93
Aguisín V	– Reachtaíocht a rialaíonn cuntais a choimeád	95
Aguisín VI	– Cumhachtaí Iniúchta	97
Aguisín VII	– Pionóis i gCásanna Báis	99

Caibidil 1

Réamhrá

1. RÉAMHRÁ

1.1 Cuspóir an Chóid Chleachtais seo

Is é cuspóir an Chóid Chleachtais seo sraith treoirilínite soiléire, córa agus cothroma a leagan amach atá le leanúint ag na Coimisinéirí Ioncaim, cáiníocóirí agus cleachtóirí cánacha, agus Idirghabhálacha na gCoimisinéirí Ioncaim á ndéanamh acu, agus aird chuí ar dhea-chleachtas agus reachtaíocht.

Níor cheart forálacha an Chóid Chleachtais seo a úsáid chun moill ná bac gan ghá a chur ar phróis chuí chur i bhfeidhm na reachtaíochta cánach ag na Coimisinéirí Ioncaim agus iad ag comhlíonadh dualgas thar ceann an Stáit. Ní féidir le cáiníocóirí nó cleachtóirí cánacha ag feidhmiú ar a son na cearta a aithnítear sa Chód Cleachtais seo a mhí-úsáid chun íocaíocht cánach, úis nó pionóis atá dlite go cóir a sheachaint nó a mhoilliú. Ní chuirtear srian sa Chód Cleachtais ar chearta reachtúla an cháiníocóra.

Déanfar athbhreithniú ar an gCód Cleachtais seo ar bhonn leanúnach agus d'fhéadfaí é a mhionathrú chun athruithe i reachtaíocht agus cleachtais nua a léiriú.

1.2 Cánacha agus Dualgais a Chlúdaítear sa Chód Cleachtais seo

Baineann an Cód Cleachtais seo le Cáin Ioncaim, Cáin Chorparáide, Cáin Ghnóthachan Caipitiúil, Cáin Mhaoine Áitiúil, Cánacha Scoir, VAT, Cáin Fháiltas Caipitiúil, Dleachtanna Máil agus Ceadúnais, Cánacha Carbóin, Cáin Chláraithe Feithiclí, Dleachtanna Stampála, Dleachtanna Custaim, Táille Sheirbhísí Uilíoch, Tobhach Ioncaim, Tobhach um Shainchónaí, PRSI (fostóirí agus fostaithe araon), Ranníocaíochtaí Sláinte, Tobhach Comhshaoil, Tobhach Oiliúna agus áirítear gach cineál cáin shiarchoinneálach (.i. RCT, PSWT, DWT) a bhaineann le haon cheann de na cánacha sin, ús i ndáil leis na cánacha agus pionóis sin.

Ar na tagairtí do cháin sa Chód Cleachtais seo áirítear tagairtí do dhualgais agus tobhaigh agus forléireofar tagairt do thuairisceán cánach dá réir sin.

1.3 Comhlíonadh Deonach a chur chun cinn

Is prionsabal bunúsach de chórais chánacha féinmheasúnaithe go nglactar le tuairisceáin a chomhdaíonn cáiníocóirí comhlíontacha mar bhunús chun dliteanais chánacha a ríomh. Cuireann na Coimisinéirí Ioncaim comhlíonadh chun cinn leis an gcóras cánach trí dhul sa tóir go tréan orthu siúd nach gcomhdaíonn tuairisceáin, trí thuairisceáin roghnaithe a iniúchadh, a scrúdú nó trí fhiosrúchán a dhéanamh fúthu agus trí ghníomhaíocht chuí a ghlacadh in aghaidh imghabhálaithe cánacha. Cuireann na Coimisinéirí Ioncaim dúshlán faoi scéimeanna ionsaitheacha um sheachaint chánach agus úsáid neamhbheartaithe reachtaíochta, a bhagraíonn torthaí ó cháin agus an chothroime mheabhairbhraite den chóras cánach.

1.4 Dul i nGleic le Comhlíonadh Deonach

Tugann na Coimisinéirí Ioncaim faoi chlár d'idirghabhálacha comhlíonta a bhfuil sé mar aidhm aige an t-ualach ar an gcáiníocóir comhlíontach a íoslaghdú agus a théann i ngleic leis an gcáiníocóir neamhchomhlíontach ar bhealach críochnúil agus éifeachtach. Baineann an cur chuige seo le gach riosca a bhaineann le cáiníocóir a chur san áireamh i ngach cáin agus dleacht. Is é an tosaíocht do na Coimisinéirí Ioncaim aon cháin nó dleacht neamhíoctha a fháil ar ais, mar aon le hús agus pionóis a éifeachtaí agus is féidir.

1.5 Roghnú Cáiníocóirí le haghaidh Idirghabhála Comhlíonta

Roghnaítear cáiníocóirí le haghaidh idirghabháil comhlíonta bunaithe ar tháscairí riosca éagsúla.

Roghnaítear cásanna ar réimse bealaí lena n-áirítear úsáid REAP – córas um anailís riosca leictreonach na gCoimisinéirí loncaim, trí úsáid a bhaint as ard-anailísíocht le tacú le samhlacha riosca fíoraima i gcomhair VAT agus PAYE, ag foirne ag dul i ngleic le scéimeanna díograiseacha chun cáin agus dleacht a sheachaint agus trí Aonaid Chomh-Imscrúdaithe, áit a n-oibríonn na Coimisinéirí loncaim go dlúth le Ranna Rialtais eile agus i gcás go bhfuil úsáid mhéadaithe ar áiseanna chomhroinnte i gcomhair malartú sonraí.

Mar aon le cur chuige roghnaithe rioscabhunithe na gCoimisinéirí loncaim, feidhmíonn na Coimisinéirí loncaim Clár Iniúchta Randamach agus Clár Ath-iniúchta.

1.5.1 Anailís agus Próifiliú um Meastóireacht Riosca – REAP agus CRISP

Is córas anailís riosca na gCoimisinéirí loncaim é an REAP. Rátálann REAP rioscaí bonn custaiméirí na gCoimisinéirí loncaim thar na príomhchánacha agus dleachtanna. Ciallaíonn ‘Riosca’ sa chomhthéacs seo an riosca a dheasaítear ar phríomhghnó na gCoimisinéirí loncaim den ‘cháin agus an dleacht ceart a bhailiú ag an am ceart’. Tá an REAP deartha chun anailís a dhéanamh ar réimse leathan sonraí (lena n-áirítear sonraí tríú páirtí) atá ag na Coimisinéirí loncaim ar chásanna cánacha agus dleachtanna agus chun scór a thabhairt bunaithe ar an leibhéal riosca a bhaineann leo. Tugtar túsáite i gcóras REAP do chásanna bunaithe ar riosca, chun cur ar chumas na gCoimisinéirí loncaim a n-aird a dhíriú ar na cásanna sin is mó a theastaíonn sé uathu agus teagmháil a íoslaghú le cáiníocóirí comhlíontacha.

Cuidíonn Clár Roghnaithe um Idirghabháil Riosca Custaim – CRISP na gCoimisinéirí loncaim chun iompórtálacha agus dearbhóirí a roghnú i gcomhair iniúchta custaim, agus cuireann sé cur chuige rioscabhunaithe ar fáil do roghnú SADnna le haghaidh idirghabhálacha iar-imréitigh. Tá CRISP cosúil le REAP sa mhéid is go soláthróidh sé uirlis tacaíochta leictreonaí le cuidiú le measúnú a dhéanamh ar rioscaí iar-imréitigh agus cuireann sé bunús ar fáil chun cásanna a roghnú i gcomhair idirghabháil comhlíonta dírithe.

1.5.2 Anailísíochtaí Riosca Fíor-Ama – VAT, PAYE agus Custaim

Cuimsítear le hanailísíochtaí riosca fíor-ama múnlaí réamh-mheastacha agus rialacha gnó gaolmhara a chomhtháthú i gcórais na gCoimisinéirí loncaim, lena chinntiú go ndéantar measúnú riosca ar na hidirbhearta uile a thagann isteach sna córais trí bhealach ar bith ag an am a ndéantar na hidirbhearta.

Sainithnítear sa Creat Riosca Fíor-Ama VAT (VAT RTRF), calaois VAT fhéideartha a luaithe agus is féidir. Baineann an VAT RTRF le VAT aisíochta mar aon le tuairisceáin VAT iníochta.

Cuidíonn Creat Riosca Fíor-Ama PAYE (PAYE RTRF) chun éilimh mhíchuí a chosc agus chun ioncam fo-fhógartha nó éilimh mhíchearta a bhrath ag an am a dhéantar éilimh, seachas tar éis an imeachta. Sainithníonn agus bainistíonn an córas baol a bhaineann le haisíocaíochtaí PAYE agus creidmheasanna cánach PAYE a fhaomhadh. Cinntíonn PAYE RTRF go ndéantar measúnú riosca ar idirbhearta a théann isteach sna córais trí aon chainéal, m.sh. trí PAYE Aon tráth Aon lá nó iarratas aisíochta páipéarbhunaithe, ag an am a ndéantar na hidirbhearta nó éilimh agus ag an am a bhfuiltear á bpróiseáil ag na Coimisinéirí loncaim.

Tá gach dearbhú ag iompórtáil agus easpórtáil faoi réir mheasúnú riosca. I ndáil le formhór na ndearbhuithe (a chuirtear ar bhealach Glas .i. a ghlantar gan aon idirghabháil foirmiúil ó na Coimisinéirí Ioncaim) ní gá na cáipéisí tacaíochta a lóisteáil leis na Coimisinéirí Ioncaim. Ach, caithfidh na cáipéisí tacaíochta cuí bheith ag trádálaí sula nglantar na hearraí. Ba cheart a thabhairt faoi deara cé gur cuireadh an dearbhú tríd an mbealach Glas, coinníonn na Coimisinéirí Ioncaim an ceart le scrúdú a dhéanamh ar choinsíneacht agus/nó na cáipéisí a ghabhann leis.

1.5.3 Léirmheasanna ar Cheirdeanna, Gairmeacha nó Earnálacha Eacnamaíocha ar leith

Áirítear ar chlár comhlíonta bliantúil na gCoimisinéirí Ioncaim cásanna a scrúdú ó earnálacha eacnamaíocha ar leith. Ainmnítear gnéithe riosca. Cuirtear ceachtanna a fhoghlaimítear ó chásanna roghnaithe i bhfeidhm ansin ar an earnáil ina iomláine, agus ag díriú ar na cáiníocóirí sin a léiríonn na gnéithe riosca. Coigeartaítear samhail riosca an REAP chun rioscaí earnála ar leith a chur san áireamh. Baineann na gnáthrialacha iniúchta/idirghabhála, mar a leagtar amach sa Chód Cleachtais, le hidirghabhálacha comhlíonta nó le hiniúchtaí a dhéantar mar chuid de thionscadail earnála.

Baineann réimse de thionscadail ó chuairteanna comhlíonta neamhfhogartha go hiniúchtaí uileghabhálacha iomlána. Go minic, bailíonn na Coimisinéirí Ioncaim faisnéis ar earnáil roimh ré ó roinnt foinsí, lena n-áirítear an córas Anailís agus Próifiliú um Meastóireacht Riosca (REAP), torthaí ó fhiosrúcháin agus iniúchtaí eile san earnáil, eolas áitiúil, nó eolas ó thríú páirtithe, lena n-áirítear soláthraithe. D'fhéadfadh tionscadal díriú ar gach gnó in aon áit threolaíoch amháin. Uaireanta, iarrfar ar cháiníocóirí in earnáil “féin-athbhreithniú” a dhéanamh roimh fhógra iniúchta a fháil. Iarrtar orthu athbhreithniú a dhéanamh ar a gcuid tuairisceán, agus aird ar leith a thabhairt ar áiteanna riosca ar leith a d'aithin na Coimisinéirí Ioncaim. Pléann na Coimisinéirí Ioncaim le haon nochtadh cáilitheach a fhaightear, mar thoradh ar fhéin-athbhreithniú, mar “nochtadh cáilitheach neamhspreagtha” le laghdú suntasach ar phionóis.

1.5.4 Cláir Iniúchta Randamacha agus Cláir Ath-iniúchta

Is é príomhfhócas na gCoimisinéirí Ioncaim ná cásanna a roghnú le haghaidh idirghabháil chomhlíonta (Iniúchadh Cánach, Imscrúdú Cánach nó idirghabháil chomhlíonta neamhiniúchta) bunaithe ar tháscairí riosca éagsúla agus eolas eile atá ar fáil. Mar aon le clár rioscabhunaithe, tugann na Coimisinéirí Ioncaim faoi Chlár Iniúchta Randamach agus Clár Ath-iniúchta.

Is iad cuspóirí an Chláir Iniúchta Randamaigh comhlíonadh le reachtaíocht chánach a thomhas agus a rianú, le feidhmiú mar tháscaire ar éifeachtúlacht chur chuige rioscabhunaithe na gCoimisinéirí Ioncaim agus le foráil don fhéidearthacht go bhféadfaí gach cáiníocóir a roghnú le haghaidh Iniúchta Cánaigh.

Is iad cuspóirí a Chláir Ath-iniúchta measúnú a dhéanamh ar thionchar an iniúchta i spreagadh comhlíonta. Dearadh an clár seo chun tomhas táscach a chur ar fáil don ráta atitímeachais agus chun na próisis le déileáil le neamhchomhlíonadh athfhillteach a fhoirmiú. Ach, tá aon chás faoi réir ath-iniúchta nuair a shainaithnítear rioscaí.

1.6 Idirghabhálacha Comhlíonta na gCoimisinéirí Ioncaim

Beidh an cineál comhlíonta a dhéanfar ar an gceann a mheasfar mar an ceann is feiliúnaí chun iompar an cháiníocóra a athrú. Glacann na Coimisinéirí Ioncaim le cur chuige riosca bhunaithe chun formhór na gcásanna le hidirghabháil a roghnú. D'fhéadfadh an

cur chuige um anailís riosca seo críochnú leis na Coimisinéirí loncaim ag díriú ar cháin nó dleacht amháin i gcás duine, gnólacht nó earnáil ar leith.

Tá cur chuige ilghnéitheach ag na Coimisinéirí loncaim chun dul i ngleic le neamhchomhlíonadh agus ar na gníomhaíochtaí a dhéantar tá:

- Idirghabhálacha Comhlíonta Neamhiniúchta Cánacha
- Iniúchtaí Cánacha (lena n-áirítear iniúchtaí riosca-roghnaithe, iniúchtaí randamacha agus réamh-iniúchtaí)
- Imscrúduithe Cánacha

Clúdaítear Idirghabhálacha Comhlíonta Cánacha níos mine, i **Caibidil 2 ‘Forbhreathnú ar Idirghabhálacha Comhlíonta Cánacha’**.

1.6.1 Comhaonaid Imscrúdaithe

Is é ról na gComhaonad Imscrúdaithe idirghabhálacha comhlíonta a dhéanamh i neamhchomhlíonadh agus calaois cánach agus PRSI, agus ar stádas fostaíochta oibrithe, agus le dul i ngleic le réimsí ina dtugtar le fios san eolas go bhfuil gníomhaíocht scáthgheilleagair. I dtosach, rinneadh an bair seo i gcomhar leis an Roinn Coimirce Sóisialaí (DSP). Oibríonn oifigigh ón Údarás Náisiúnta Cearta Fostaíochta (NERA) leis na Coimisinéirí loncaim agus le hAonaid Imscrúdaithe DSP. Oibríonn na Comhaonaid Imscrúdaithe leo seo agus le gníomhaireachtaí eile lena n-áirítear leis na Gardaí ar sheicphointí ilghníomhaireachta chun gníomhaíocht scáthgheilleagair a shainaithint.

1.6.2 Cuairteanna gan Fhógra

Cé go gcuirfear idirghabháil comhlíonta in iúl do cháiníocóirí, d’fhéadfadh na Coimisinéirí loncaim teacht chuig gnó cáiníocóra gan choinne roimh ré. Tá na Coimisinéirí loncaim feasach ar shuaithheadh féideartha le gnó mar gheall ar a gcuart agus déanfaidh siad iarracht cuairt a thabhair ar am cuí.

Nuair a thagann siad chomh fada leis an ngnó, taispeánfaidh an t-oifigeach ó na Coimisinéirí loncaim a (h)aitheantas agus míneoidh sé/sí cineál an idirghabhála Cánach agus cuspóir na cuairte. Iarrfaidh na Coimisinéirí loncaim labhairt le húinéir nó bainisteoir an ghnó, más féidir.

D’fhéadfaí taifid a chóipeáil nó a bhaint amach i rith na gcuartheanna seo agus d’fhéadfaí tuilleadh gníomhaíochta a dhéanamh de réir mar is cuí, ag brath ar na cúinsí éagsúla i ngach cás.

D’fhéadfaí tús a chur le ‘hlmscrúdú Cánach’ le cuairt gan fhógra chuig an áitreabh gnó. Sna cúinsí sin, tabharfar ‘Fógra faoi Imscrúdú Cánach’ don cháiníocóir nuair a dhéantar an chuairt.

I ngach cás nach bhfuil an chuairt gan fhógra mar chuid d’Imscrúdú Cánach, féadfaidh cáiníocóir leas a bhaint as an deis le ‘nochtadh cáilitheach neamhspreagtha’ a dhéanamh ar mhainneachtain cánach nó dleachta.

1.7 Comhlíonadh Cheadúnais Mháil

Mar chuid de ghníomhaíochtaí comhlíonta leanúnacha déanfaidh na Coimisinéirí loncaim idirghabhálacha dírithe ar chomhlíonadh a chinntiú le riachtanais cheadúnaithe máil.

Is éigean do shealbhóirí Cheadúnas Trádálaí Breosla Feithicle nó Breosla Marcáilte (AFTL nó MFTL) tuairisceáin mhíosúla maidir lena ngluaiseachtaí ola (ROM1) a chur isteach go leictreonach agus díreoidh idirghabhálacha na gCoimisinéirí loncaim ar chomhlíonadh na dtrádálaithe sin leis na riachtanais seo.

Féadann na Coimisinéirí loncaim réimse smachtbhannaí a fhorfheidhmiú in aghaidh trádálaithe lena n-áirítear diúltú ceadúnais nó aistarraingt agus ionchúiseamh.

Tá an fhaisnéis iomlán maidir le **conas iarratas a dhéanamh ar cheadúnas nó chun ceadúnas a athnuachan agus na riachtanais chomhlíonta** ar fáil ar shuíomh gréasáin na gCoimisinéirí loncaim.

1.8 Géilliúntas le Cód Custaim Chód agus Forálacha a Fhorfheidhmiú

Tá nósanna imeachta láidre seiceála i bhfeidhm ag na Coimisinéirí loncaim d'fhonn oibleagáidí AE a shásamh agus chun comhlíonadh a foirne féin agus an pobal trádála le riachtanais a Chóid Chustaim agus na Forálacha Fhorfheidhmithe lena mbaineann a chinntiú.

Folaíonn Alt 78(2) de Rialachán 2913/1992 (Cód Custaim an Chomhphobail) agus Alt 48 de Rialachán 952/2013 (Cód Custaim an Aontais) d'údaráis chustaim beachtas na sonraí atá i ndearbhú a fhíorú tar éis earraí a scaoileadh.

Seachadann na Coimisinéirí loncaim nósanna imeachta seiceála iarghlanta ag dhá leibhéal trí Iniúchadh Custam agus seiceálacha fíoraithe tiomanta ag idirbheart (idirghabhálacha comhlíonta neamhiniúchta).

Leagtar amach sa lámhleabhar **Bailiúchán Fiacha Custaim** na nósanna imeachta i gcás go sainaithnítear dleachtanna iompórtála gan íoc (.i. fiach custaim) tar éis iompórtála; eascróidh sé seo mar thoradh ar iniúchadh custaim nó seiceáil iar-iompórtála eile.

1.9 Uirlisí agus Teicnící um Thacaíocht Leictreonach

Ní úsáideann líon suntasach cáiníocóirí gnó irisí, mórleabhair, cuntais rialúcháin agus cáipéisíocht thacaíochta pháipéarbhunaithe chun a ngnó a rith níos mó. Ina ainneoin sin, braitheann siad ar ríomhchórais chuntasaíochta agus taifid leictreonacha chun é seo a dhéanamh, agus chun cunús a chur le comhlánú na bhfoirmeacha tuairisceáin chánacha áirithe is gá dóibh a chomhlánú.

Ní bhraitheann úsáid ríomhchórais cuntasaíochta agus taifid leictreonacha ar mhéid an ghnó. Féadfaidh cuid de na gnólaigh is lú córais chuntasaíochta agus taifid is sofaisticiúla a bheith acu. Tá sé an-dóchuil go méadófar castacht agus an méid a gcomhtháthaítear an córas cuntasaíochta agus taifeadta le príomhbhunachair shonraí intí, má bhíonn an gnó níos mó. Mar aon leis sin, feidhmíonn go leor SMEanna trí shaincheadúnais, áit go bhfuil sé riachtanach d'úinéir an tsaincheadúnais córais leictreonacha a úsáid.

De bharr go mbaintear úsáid ghinearálta anois as ríomhchórais chuntasaíochta agus taifid leictreonacha anois, úsáidfidh na Coimisinéirí loncaim teicnící ríomhiniúchta le dearbhú gur chomhdaigh an gnó tuairisceáin chánacha fíora agus cearta bunaithe ar an bhfaisnéis atá sna ríomhthaifid bhunúsacha.

Baintear úsáid as na téarmaí “ríomh-iniúchadh” agus “ríomh-iniúchóireacht” chun cur síos a dhéanamh ar chlár ríomhaireachta a úsáidtear chun taifid agus sonraí a cheistiú a stóráiltear ar chórais leictreonacha. Níl aon idirdhealú idir cuntais a choimeádtar ar bhealach traidisiúnta agus cuntais a choimeádtar ar cheann nó níos mó den iliomad córais leictreonach tráchtála atá ar fáil.

Féadfar baint a bheith ag idirghabhálacha comhlíonta le córais leictreonacha a scrúdú a úsáidtear sa ghnó agus cóipeáil leictreonach agus sonraí leictreonacha a íoslódáil le haghaidh anailíse. Ní athraíonn an méid sin cineál an idirghabhála comhlíonta Cánaigh, ní dhéanann sé ach ligean do na Coimisinéirí loncaim úsáid a bhaint as teicnící iniúchta ríomhchuidithe ar shonraí chustaiméara. Go hiondúil, iarrfaidh na Coimisinéirí loncaim ar an gcáiníocóir tuairiscí agus comhaid sonraí a chur ar fáil de chineál ar leith i bhformáid leictreonach.

Stórálfar gach eolas digiteach a bhaintear amach ar ghléasanna stórála criptithe de réir ráthaíochtaí a leagtar amach i **mbeartas um shlándáil sonraí na gCoimisinéirí loncaim** agus i dtreoirínte TFC. Ar an mbealach sin, tugtar cosaint do shonraí cáiníocóra atá faoi rún.

Cuirfear in iúl úsáid fhéideartha teicnící ríomhiniúchta fairsinge i ngach litir fógra iniúchta. Tá roinnt seiceálacha leictreonacha caighdeánacha mar chuid den chuid is mó d'idirghabhálacha agus níl gá le fógra roimh ré áfach.

Feic alt 3.21 den Chód Cleachtais seo chomh maith maidir le cothabháil taifead i bhformáid leictreonach.

1.9.1 Réamhchruinniú Roimh an Iniúchadh – Taifid Leictreonacha

Féadfaidh litir fógra iniúchta an cáiníocóir a chur ar an eolas go ndéanfaidh na Coimisinéirí loncaim teagmháil leo roimh an iniúchadh chun réamhchruinniú [roimh an iniúchadh] a shocrú chun na córais chuntasaíochta agus córais um Dhíolphointe Leictreonach (EPOS) a úsáidtear sa ghnó, formáid agus méid na dtaifead leictreonach atá ar fáil agus na taifid leictreonacha a chaithfear a chur ar fáil ag an Iniúchadh Cánach foirmiúil a shainaithint agus a thuiscint. Ní choisceann sé seo na Coimisinéirí loncaim ó rochtain a iarradh ar thuileadh sonraí roimh nó i rith an Iniúchta Cánaigh.

Reáchtálfar an réamhchruinniú de ghnáth ag áitreabh an ghnó, ait a bhfuil rochtain ar na taifid ríomhaire. B'fhéidir go mbeadh ar ghníomhaire an cháiníocóra freastal ar an gcruinniú seo. Más cuí, ba cheart d'fhoireann tacaíochta IT freastal air chomh maith.

Ní Iniúchadh Cánach atá sa réamhchruinniú agus níl tionchar aige ar theidlíocht an cháiníocóra le nochtadh cáilitheach spreagtha a dhéanamh.

Ní cheadaítear do na Coimisinéirí loncaim ríomhchóras an cháiníocóra a fheidhmiú. Iarrfar ar an gcáiníocóir tuairiscí a ghineadh agus comhaid sonraí a chur ar fáil ó na córais atá in úsáid. D'fhéadfaí cúltaca iomlán ar chomhaid sonraí an chórais a iarradh chomh maith. Aistreofar na sonraí a iarradh chuig gléasanna stórais criptithe na gCoimisinéirí loncaim. B'fhéidir go mbeadh ar an Iniúchóir Cánach pasfhocal a chur isteach i ríomhaire an cháiníocóra. Tá taifid leictreonacha agus pháipéir a chuirtear ar fáil i rith iniúchtaí comhlíonta faoi réir beartas um chosaint sonraí na gCoimisinéirí loncaim agus reachtaíocht um chosaint sonraí.

Táthar ag súil go gcomhoibreodh an cáiníocóir go hiomlán leis na Coimisinéirí loncaim. Áirítear cúnamh réasúnta a thabhairt chun eolas nó sonraí a stóradh go leictreonach a aimsiú nó a fháil. Mar aon leis sin, i gcásanna áirithe ina bhfuil deacrachtaí na sonraí a fháil, d'fhéadfaí iarradh ar soláthraí na mbogearraí gnó cúnamh a thabhairt.

Cé go bhféadfaí an t-iniúchadh a dhéanamh trí ríomhiniúchadh, baineann gach gné den Chód Cleachtais leis na hidirghabhálacha sin. Chun críocha an Chóid Chleachtais seo, áirítear ríomhiniúchadh le tagairtí d'idirghabhálacha comhlíonta.

1.10 Róil agus Freagrachtaí faoi seach i ndáil le hidirghabhálacha Comhlíonta

Is féidir le hIniúchtaí Cánacha agus idirghabhálacha comhlíonta eile a bheith ina ualach ar cháiníocóirí agus d'fhéadfaidís cur isteach ar a ngnó. Tá sé riachtanach, mar sin, go ndéantar gach idirghabháil comhlíontar ar bhealach feidhmiúil, gairmiúil agus cúirtéiseach.

1.10.1 Cairt um Sheirbhís do Chustaiméirí – Soláthraítear agus Táthar ag súil le Seirbhís Ardchaighdeán

Leagann an Chairt um Sheirbhís do Chustaiméirí in Aguisín 1 na gnéithe bunúsacha amach den seirbhís lena bhfuil na cáiníocóirí i dteideal agus lena bhfuil na Coimisinéirí loncaim ag súil go mbainfidh na cáiníocóirí amach.

1.10.2 Géilliúntas Fhoireann na gCoimisinéirí loncaim

Beidh idirghabháil comhlíonta ardchaighdeán, a roghnaítear, go ginearálta, le cur chuige rioscabhunaithe, dea-phleanáilte, scópáilte i gceart agus déanta go héifeachtúil. Cuirfear reachtaíocht agus beartas feidhmíochta i bhfeidhm i gcomhar leis an gCód seo. Is é cuspóir na hidirghabhála comhlíonta scrúdú a dhéanamh ar an riosca sainaitheanta ar bhonn tráthúil agus leis an suaitheadh is lú agus is féidir leis an gcáiníocóir.

Cuirfidh na Coimisinéirí loncaim aon chúnamh ar fáil a theastaíonn ó cháiníocóirí chun iad a chur ar a gcumas comhoibriú leis an idirghabháil comhlíonta.

1.10.3 Cáiníocóirí

I gcás gur réitigh cleachtóir cánach tuairisceán cánach nó faisnéis eile le cuir isteach chuig na Coimisinéirí loncaim, tá an cáiníocóir fós freagrach as beachtas an tuairisceáin nó soláthar faisnéise, ar nós gur réitigh an cáiníocóir an tuairisceán nó an fhaisnéis.

D'fhéadfadh cáiníocóir bheith faoi dhliteanas pionós agus catagóir 'neamh-chomhoibrithe' má theipeann air nó uirthi comhoibriú le hiompar na hidirghabhála.

1.10.4 Cleachtóirí Cánach

Sainaitníonn na Coimisinéirí loncaim an ról tábhachtach atá ag cleachtóirí cánacha i gcuidiú le cáiníocóirí le riachtanais comhdaithe, léirmhíniú reachtaíochta agus cúinsí eile lena mbaineann, agus le comhlíonadh cánach a éascú.

Ar mhaithe le riarachán cánach éifeachtach, ba cheart deireadh a chur le hidirghabhálacha comhlíonta a luaithé agus is féidir. I gcás nár tugadh an fhaisnéis a d'iarr na Coimisinéirí loncaim nó nár tugadh ar fad é ar bhonn tráthúil, mar shampla, foráil pháirteach na dtaifead, páirtfhreagraí ar cheisteanna, moill i bhfreagairt ceisteanna, nó i gcás go bhfuil bac eile, a chuireann moill ar chríochnú na hidirghabhála, cuirfidh na Coimisinéirí loncaim an cáiníocóir agus an cleachtóir cánach cuí ar an eolas go mbeidh an cáiníocóir faoi dhliteanas pionós a íoc sa chatagóir "neamh-chomhoibriú" má leantar leis an easpa comhoibrithe chun deireadh a chur leis an idirghabháil.

Bíonn na Coimisinéirí loncaim ag súil go bhfeidhmíonn gach cleachtóir cánach a réitíonn tuairisceán chánacha agus a fheidhmíonn thar ceann cáiníocóirí go macánta agus go gcloíonn siad leis na dlíthe agus rialacháin chuí. Tá sé i gceist ag na Coimisinéirí loncaim pionós a lorg faoi Alt 1055 ACCán 1997 (pionós as cúnamh a thabhairt le tuairisceáin mhíchearta a dhéanamh, srl) agus/nó ionchúiseamh a lorg faoi fhorálacha Alt 1078(2) ACCán 1997 (a dhéanann cabhrú, neartú, cuidiú, spreagadh nó mealladh ar dhuine eile chun aon tuairisceán, ráiteas nó cuntais mhíchearta a sheachadadh go feasach nó go toiliúil i gcomhar le haon cháin) sna cúinsí cuí.

Tá na Coimisinéirí loncaim ag súil chomh maith go dtabharfaidh aon chleachtóir cánach a fheidhmíonn thar ceann cáiníocóirí faisnéis agus ábhar atá de réir mar is fearr is eol dó nó di ina léiriú fíor ar ghnóthaí cánacha an cháiníocóra. Má chomhdaítear tuairisceán mícheart nó má thugtar faisnéis mhíchruinn de bharr

gníomh de chuid cleachtóir cánach, rachaidh na Coimisinéirí Ioncaim sa tóir ar an gcáiníocóir chun cáin, ús agus pionóis a fháil de réir mar is cuí.

1.11 Cód Comhlíonta do Cháiníocóirí ÍMAT

Déantar idirghabhálacha comhlíonta agus seiceálacha a dhéantar ar cháiníocóirí PAYE de réir **Chód Comhlíonta do Cháiníocóirí PAYE**. Ach, i gcás go ndéantar Iniúchadh nó Imscrúdú Cánach i gcás cáiníocóir PAYE, baineann an Cód Cleachtais seo le hiniúchadh nó imscrúdú.

1.12 Feidhmiú an Chóid Chleachtais seo

Tiocfaidh an Cód Cleachtais seo i bhfeidhm ón 14 Lúnasa 2014 maidir le gach idirghabháil comhlíonta a chuirtear in iúl ar an lá sin nó ina dhiaidh. Maidir le hidirghabhálacha comhlíonta, lena bhfuil fógra tugtha, ach atá socraithe roimh an 14 Lúnasa 2014, féadfaidh an cáiníocóir rogha a dhéanamh cibé an ndéanfar an tsocraíocht faoi théarmaí an Chóid Chleachtais seo nó faoi Chód Cleachtais maidir le hIniúchadh Cánach 2010.

Léargas Ginearálta ar Idirghabhálacha Comhlíonta Cánacha

Clúdaíonn an chaibidil seo:

- Cuspóirí ar Idirghabhálacha Comhlíonta Cánacha
- Léargas Ginearálta agus Sainmhíniú ar Idirghabhálacha Comhlíonta Cánacha
- Fógra faoi Iniúchadh Cánach Idirghabháil Comhlíonta Cánach / Iniúchadh Cánach / Imscrúdú Cánach.

2. LÉARGAS GINEARÁLTA AR IDIRGHABHÁLACHA COMHLÍONTA CÁNACHA

Faoi fhorálacha na gcód cánach agus dleachta, tá na Coimisinéirí loncaim i dteideal fiosrúcháin nó imscrúduithe a dhéanamh agus na gníomhartha sin a mheasann siad bheith cuí a ghlacadh chun iad féin a shásamh go bhfuil aon ráiteas nó sonra eile atá in aon tuairisceán, liosta, ráiteas nó sonraí eile beacht nó eile. Tagraítear do na fiosrúcháin, imscrúduithe nó gníomhartha a ghlacann na Coimisinéirí loncaim sa Chód Cleachtais seo mar Idirghabhálacha Comhlíonta Cánacha, Iniúchtaí Cánacha agus Imscrúduithe Cánacha.

2.1 Cuspóirí Idirghabhálacha Cánacha

Is é an príomhaidhm atá leis na cláir um sheirbhís do chustaiméirí, na cláir idirghabháil comhlíonta, iniúchta agus ionchúisimh ná comhlíonadh deonach a chur chun cinn le hoibleagáidí cánacha agus dleachtanna.

Baineann cláir iniúchta agus idirghabhála go príomha le neamh-chomhlíonadh a lorg agus a dhíspreagadh. Áirítear iad seo a leanas ar an réimse feidhmeanna:

- Cruinneas tuairisceáin a aimsiú, dliteanas cánach a fhógairt nó aisíocaíocht a éileamh
- Na réimsí riosca is cúis imní do na Coimisinéirí loncaim a léiriú agus a mheas agus iarradh ar cháiníocóirí (agus/nó gníomhairí) chun athbhreithniú agus scrúdú a dhéanamh ar na rioscaí/saincheistanna áirithe seo
- Dliteanais bhreise a aithint nó ábhair eile lena bhfuil coigeartuithe ag teastáil, más ann dóibh
- An cháin, an t-ús, agus na pionóis a bhailiú, nuair is iomchuí
- Na cásanna a aithint a bhaineann leis an gcritéir le haghaidh foilsitheoireachta ar Liosta na Mainnitheoirí cánacha faoi na forálacha d'Alt 1086 d'Acht Comhdhlúite Cánacha, 1997
- Beart ceartaitheach a shonrú a bheidh ag teastáil chun cáiníocóirí a chur ar phróiseas comhlíonta más rud é go n-aimsítear earráidí nó mírialtachtaí le linn na hidirghabhála
- Na hathruithe gnásúla nó eile a mheas a bheidh riachtanach chun gníomhaíochtaí seachanta a dhíothú
- Más rud é go n-aimsítear tásca de throm-imghabháil cánach nó cion Cánach i gcásanna, na cásanna sin a chur ar aghaidh chuig an Rannán Imscrúduithe agus lonchúiseamh (IPD) chun iad a mheas le haghaidh ionchúiseamh
- Géilliúntas le reachtaíocht Mál a fhíorú lena n-áirítear riachtanais um cheadúnú mál
- Comhlíonadh a sheiceáil le reachtaíocht Chustaim lena n-áirítear cruinneas agus críochnúlacht na sonraí a sheiceáil a iontráladh i ndearbhú custaim, mar aon leo siúd a rinneadh faoi nósanna simplithe.

2.2 Cineálacha Idirghabhálacha Cánacha

Tagann Iniúchadh agus Idirghabhálacha Comhlíonta eile a dhéanann na Coimisinéirí loncaim faoi na catagóirí leathana seo:

-
- Idirghabhálacha Comhlíonta Neamhiniúchta Cánacha
(Seiceálacha Dearbhaithe, Ceisteanna Aghaidhe agus Agallaimh Próifíle go príomha)
Tá an cáiníocóir i dteideal ‘nochtadh cáilitheach neamhspreagtha’ a dhéanamh
 - Iniúchadh Cánach
Tá an cáiníocóir i dteideal ‘nochtadh cáilitheach spreagtha’ a dhéanamh sula gcuirtear tús le scrúdú ar na leabhair agus na cuntais
 - Imscrúdú Cánacha
Féadfaidh an cáiníocóir nochtadh a dhéanamh ach **níl** sé/sí i dteideal aon chineál ‘Nochtadh Cáilitheach’ a dhéanamh.
-

Más rud é go ndéanann cáiníocóir ‘nochtadh cáilitheach’ i ndáil le dliteanais chánacha nó dleachta neamhnóchta, ní fhoilsítear an socraíocht i Liosta na Mainnitheoirí Cánach agus ní chuirfidh na Coimisinéirí loncaim tús le himscrúdú d’fhonn an cáiníocóir a ionchúiseamh maidir leis an gceist a nochtadh.

Féadfar cáiníocóir a imscrúdú d’fhonn ionchúiseamh a dhéanamh i gcás nach ‘nochtadh cáilitheach’ iad na mainneachtana chánacha nó i gcás nach ndéantar ‘nochtadh cáilitheach’.

Leagtar amach in ailt 3.6 go 3.13 den Chód Cleachtais seo na riachtanais iomlána faoi reachtaíocht chánach chun ‘nochtadh cáilitheach’ a dhéanamh.

2.3 Idirghabhálacha Comhlíonta Neamhiniúchta Cánacha

Beartaítear go mbeadh gach idirghabháil ó na Coimisinéirí loncaim ar an mbealach is éifeachtaí ó thaobh cúrsaí ama agus acmhainní, agus a leagann an costas is lú ar an gcáiníocóir agus ar na Coimisinéirí loncaim, ach a théann i ngleic leis an riosca meabhairbhraite. Dá réir sin, ní bhíonn gach idirghabháil ó na Coimisinéirí loncaim ina ‘Iniúchadh Cánach’ nó ina ‘Imscrúdú Cánach’. Déanann na Coimisinéirí loncaim na hidirghabhálacha comhlíonta um bainistiú riosca **neamh-iniúchta** seo a leanas:

- Seiceálacha árachais (lena n-áirítear ceisteanna aghaidhe)
- Agallaimh próifíle
- Dul sa tóir ar thuairisceáin ó neamh-chomhdaitheoirí
- Léirmheasanna Earnálacha (athbhreithniú ar cheirdeanna, gairmeacha nó earnálacha eacnamaíocha ar leith)
- Tugann an tAonad Comh-Imscrúdaithe (JIU) cuairteanna ar ghníomhaireachtaí eile, lena n-áirítear an tÚdarás Náisiúnta Cearta Fostaíochta (NERA) agus an Roinn Coimirce Sóisialaí (DSP)
- Cuairteanna gan Fhógra/cuairteanna suímh
- Iarratas ar ghnó chun féinmheasúnú cánach / dliteanais dleachta a dhéanamh

Ní liosta uileghabhálacha atá sa liosta thuas d’idirghabhálacha comhlíonta um bainistiú riosca.

Ach, pointe tábhachtach le tabhair faoi deara is ea go bhfuil an cáiníocóir i dteideal

‘nochtadh cáilitheach neamhspreagtha’ (féach alt 3.9) a dhéanamh ar dhliteanas cánach nó dleachta nár nochtadh cheana, i gcás go ndéanann na Coimisinéirí loncaim aon chineál idirghabháil comhlíonta neamhiniúchta (féach an liosta thuas), de bharr nár thosaigh Iniúchadh Cánach nó Imscrúdú Cánach go fóill.

Féadfaidh idirghabhálacha comhlíonta neamhiniúchta lena n-áirítear Seiceálacha Árachais, Ceisteanna Aghaidhe agus Agallaimh Próifíle Cánacha ceisteanna a bhunú ina mbeadh iniúchadh nó imscrúdú a bharántú mar thoradh orthu. Más rud é go bhfuil ‘Iniúchadh Cánach’ nó ‘Imscrúdú Cánach’ pleanáilte gheobhaidh an cáiníocóir litir fógra iomchuí.

Maidir le cáiníocóir a fhaigheann ceist idirghabhála comhlíonta neamhiniúchta ó na Coimisinéirí loncaim, ba chóir dó an t-ábhar imní a athbhreithniú a luaitear sa cheist. Má thagann mírialtacht cánach nó dleachta chun solais, ba chóir don cháiníocóir na buntáistí a mheas den fhadhb a nochtadh do na Coimisinéirí loncaim. Caithfidh na Coimisinéirí loncaim le haon nochtadh ag an gcáiníocóir sna cúinsí seo mar nochtadh neamhspreagtha.

Díríonn idirghabhálacha go ginearálta ar bhliain nó ar thréimhse inar sainaithníodh riosca ar leith. Ach, d’fhéadfaí idirghabhálacha ilbhliantúla (nó iltréimhsiúla) a dhéanamh i gcás go sainaithnítear rioscaí ábhair, a thugtar le fios ón réimse leathan foinsí sonraí atá ar fáil do na Coimisinéirí loncaim, i gcomhair roinnt blianta (nó tréimhsí).

2.3.1 Sainmhíniú ar Sheiceáil Dhearbhaithe

Is idirghabhálacha comhlíonta iad na Seiceálacha Árachais a dhéanann na Coimisinéirí loncaim, a d’fhéadfadh, cé nach bhfuil Iniúchtaí Cánacha san áireamh, seiceálacha agus dúshláin a bheith i gceist agus teagmháil díreach déanta ag na Coimisinéirí loncaim leis an gcáiníocóir agus/nó leis an ngníomhaire chun ceist chomhlíonta a thástáil. Bíonn siad rioscabhunaithe go ginearálta agus díríonn siad ar riosca(i) agus tréimhse/tréimhsí ar leith chun costais gan ghá ar cháiníocóirí agus ar na Coimisinéirí loncaim a íoslaghdú. Is féidir an teagmháil a dhéanamh le teileafón, ríomhphost daingean, litir nó go pearsanta. Ní chuireann na seiceálacha comhlíonta neamhiniúchta seo srian ar cheart cáiníocóra ‘nochtadh cáilitheach neamhspreagtha’ a dhéanamh.

Is minic a bhunaítear Seiceálacha Árachais ar neamhréiteach follasach sna sonraí atá ag na Coimisinéirí loncaim faoi chuntas cáiníocóra ar leith. Bíonn siad mar thoradh ar threoirínte na gCoimisinéirí loncaim ar éilimh a sheiceáil ar aisíocaíocht nó faoisimh. Bíonn sé mar aidhm ag na Coimisinéirí loncaim níos mó seiceálacha árachais a úsáid chun ceist a shoiléiriú sa chuntas gan an costas agus an mhíchaoithiúlacht ‘Iniúchadh Cánach’ foirmiúil. Bíonn níos mó céille ann do cháiníocóir seiceáil árachais a fhreagairt go hiomlán, go pras agus go macánta. Is cuid thábhachtach iad na seiceálacha árachais d’iarrachtaí na gCoimisinéirí loncaim lena ‘chinntiú go gcomhlíonann gach duine a bhfreagrachtaí Cánacha agus Dleachtanna’.

Tabharfaidh na Coimisinéirí loncaim 30 lá ar a laghad don cháiníocóir (más gá) chun cáipéisí, cuntais nó sonraí a theastaíonn a chur ar fáil.

2.3.2 Sainmhíniú ar Cheist Aghaidhe

Breathnaítear ar Cheist Aghaidhe mar idirghabháil ghearr, dírithe chun críche riosca áirithe a sheiceáil (a léirítear go minic i gcóras REAP nó RTR na gCoimisinéirí loncaim – féach alt 1.5). Is féidir Cheist Aghaidhe a dhéanamh ar theileafón, ar ríomhphost daingean, i litir nó ar cuairt. Féadfaidh iarratas ar dhoiciméadúchán a bheith san áireamh sa cheist. Insítear don cháiníocóir (agus don ngníomhaire)

cén fáth a ndearnadh an cheist. Féadfaidh Ceist Aghaidhe oibriú mar ghníomhaire do réamhtheachtaí ‘d’Iniúchadh Cánach’. Ní ghlactar leis na hidirghabhálacha comhlíonta mar Iniúchtaí Cánacha agus ní chuireann siad srian ar cheart cáiníocóra ‘nochtadh cáilitheach neamhspreagtha’ a dhéanamh.

2.3.3 Sainmhíniú ar Agallamh Próifíle

Tá na Coimisinéirí loncaim in ann próifíl riosca a thabhairt do cháiníocóirí agus idirbhearta bunaithe ar eolas sa chóras rangaithe riosca leictreonach (REAP) agus ó shonraí eile atá ar fáil dóibh. A luaithe is a bhfuil próifíl ar chás, féadfaidh an leibhéal riosca laistigh de chás a léiriú go bhfuil idirghabháil Cánach le déanamh níos leithne ná Ceist Aghaidhe. Sna cásanna sin féadfar Agallamh Próifíle a sceidealú ina dtabharfar aghaidh ar na rioscaí a aithníodh.

Mar chuid den phróiseas um Agallamh Próifíle eiseoidh na Coimisinéirí loncaim litir chuig an gcáiníocóir ina shonrófar na limistéir riosca a phléifear ag an Agallamh Próifíle, a bheidh ar siúl de ghnáth 21 lá tar éis an litir a eisiúint.

I gcás go bhfuil Agallamh Próifíle sceidealaithe le scrúdú a dhéanamh (mar shampla) ar iarratas ar cheadúnas do thrádálaithe breosla gluaisteán, tá sé i leas an trádálaí go dtarlaíonn idirghabháil comhlíonta a luaithe agus is féidir tar éis an iarratas a fháil agus d’fhéadfadh sé seo bheith laistigh d’amfhráma 21 lá.

Féadfaidh na Coimisinéirí loncaim gach cáipéisíocht agus taifid a chuireann an cáiníocóir ar fáil a scrúdú chun an riosca a scrúdú. Tabharfar deis do cháiníocóirí nochtadh neamhspreagtha a dhéanamh (más gá). Ní ghlactar leis na hidirghabhálacha comhlíonta Agallamh Próifíle seo mar Iniúchtaí Cánacha agus ní chuireann siad srian ar cheart cáiníocóra ‘nochtadh cáilitheach neamhspreagtha’ a dhéanamh.

Agus Agallamh Próifíle a chríochnú, glacfar cinneadh cibé an mbeidh gá le ‘hIniúchadh Cánach’ nó gníomh eile. Cuirfear comhairle ar an gcáiníocóir laistigh de choicís má chuirfear tús le ‘hIniúchadh Cánach’ nó gníomh eile. Más rud é go dtagann sé chun solais ag Agallamh Próifíle nach bhfuil aon riosca so-iniúchta soiléir ann, nó mura bhfuil na rioscaí a aithníodh mínithe go sásúil, ní chuirfidh na Coimisinéirí loncaim tús le hiniúchadh.

Cuirfear toradh an Agallamh Phróifíle in iúl don cháiníocóir (agus gníomhaire) i scríbhinn.

2.4 Fógra faoi Idirghabháil Comhlíonta Neamhiniúchta Cánach

Déantar idirghabhálacha comhlíonta neamhiniúchta ar theileafón, ar ríomhphost daingean, i litir nó ar cuairt. Ní eisítear fógra scríofa i gcónaí.

Nuair atá ‘Iniúchadh Cánach’ sceidealaithe (ailt 2.5 agus 2.6 thíos), gheobhaidh an cáiníocóir (agus an gníomhaire) ‘Fógra faoi Iniúchadh Cánach’.

Nuair atá ‘Imscrúdú Cánach’ sceidealaithe (ailt 2.7 agus 2.8 thíos), is iondúil go bhfaighidh an cáiníocóir (agus an gníomhaire) ‘Fógra faoi Imscrúdú Cánach’.

2.5 Sainmhíniú ar Iniúchadh Cánach

Is éard is ‘Iniúchadh Cánach’ ann ná scrúdú orthu seo a leanas:

- Tuairisceán cánach
- Dlíteanas cánach a fhógairt nó aisíocaíocht a éileamh
- Ráiteas ar dhlíteanas um Dhleacht Stampála
- Comhlíonadh duine le reachtaíocht chánach agus dleachta.

Maidir le scrúdú féadfar féachaint ar gach riosca i gcás ar leith nó díriú ar cheist nó ar cheanncánach amháin.

Cuirtear san áireamh freisin in Iniúchadh Cánach, más cuí in aon chás ar leith, agus freisin i gcásanna nár cuireadh tuairisceáin isteach, scrúdú ar leabhair, ar chuntais agus comhlíonadh le hoibleagáidí cánacha duine nó cuideachta chun leibhéal ceart dliteanais a bhunú. D'fhéadfadh go mbeadh baint aige freisin le riaráiste cánach d'fhonn an cáiníocóir a chur ar an bpróiseas ceart cánaigh.

Seachas iniúchta agus athiniúchtaí a roghnaítear go randamach, bunaítear Iniúchadh Cánach go ginearálta ar roghanna feasacha de chásanna um próifiliú riosca mar aon le heolas áitiúil. Féadfar cásanna Iniúchadh Cánach a roghnú freisin mar chuid de scrúdú ar rannán nó scéim ghnó ar leith. Leagtar amach na critéir roghnaithe le haghaidh Iniúchadh Cánach agus idirghabhálacha comhlíonta eile go mion i gcaibidil 'Réamhrá' an Chóid Chleachtais seo.

D'fhéadfadh iniúchóir Cánach aonair nó foireann d'iniúchóirí Cánacha Iniúchadh Cánach a dhéanamh ag brath ar mhéid nó ar chastacht an cháis, an gá le saineolas speisialtóra agus líon na n-oifigí loncaim a ghlacann páirt san iniúchadh.

2.6 Fógra faoi Iniúchadh Cánach

Go hiondúil tugtar fógra fiche a haon lá d'Iniúchadh Cánach don cháiníocóir agus dá g(h)níomhaire araon. Más rud é go bhfuil Iniúchadh Cánach le bheith ann, beidh an méid seo a leanas scríofa ar an litir: taispeánfaidh 'Fógra faoi Iniúchadh Cánach' an dáta ar a dtosóidh an t-iniúchadh.

Maidir le gach litir um fhógra iniúchta a eisítear chuig cáiníocóir agus gníomhaire léireofar go soiléir an cineál idirghabhála Cánaigh. Leagfar amach scóip an iniúchta, agus tabharfar réimse ann ó cheanncánach aonair nó ceist amháin le haghaidh tréimhse nó bliain sonrach go hiniúchadh uileghabhálach le haghaidh roinnt blianta.

Cuirfear in iúl úsáid fhéideartha teicnící ríomhiniúchta fairsinge i ngach litir fógra iniúchta.

Ón dáta de litir faoi "Fógra faoi Iniúchadh Cánach" a eisiúint (is é sin an dáta a léirítear ar an litir) chuig an gcáiníocóir agus chuig an ngníomhaire, níl an deis ann 'nochtadh cáilitheach neamhspreagtha' a dhéanamh níos mó. Is féidir leis an gcáiníocóir 'nochtadh cáilitheach spreagtha' a dhéanamh áfach sula gcuirtear tús le scrúdú ar na leabhair agus na cuntais.

2.7 Sainmhíniú ar Imscrúdú Cánach

Is é is 'Imscrúdú Cánach' scrúdú ar ghnóthaí cáiníocóra i gcás go gcreideann na Coimisinéirí Loncaim, ó scrúdú ar an bhfaisnéis atá ar fáil, gur tharla seachaint thromchúiseach cánach nó dleachta nó go bhféadfadh cion Cánach bheith tarlaithe.

D'fhéadfadh ionchúiseamh coiriúil a bheith mar thoradh ar Iniúchadh Cánach.

Cuirtear tús le hImscrúdú Cánach go hiondúil trí chomhairle a thabhairt don cháiníocóir i scríbhinn go bhfuil a c(h)uid gnóthaí cánacha/dleachta faoi Imscrúdú Cánach.

Tá cásanna ann ina sonraítear Imscrúdú Cánach mar chás leanúnach gan fógra foirmiúil chuig an gcáiníocóir; leagtar amach cásanna den sórt sin i reachtaíocht cánach agus dleacht agus áirítear orthu:

- Imscrúdú Cánach i gcúrsaí atá ar eolas, nó a bheidh ar eolas, ag na Coimisinéirí Loncaim trína gcuid imscrúduithe féin nó trí imscrúdú a rinne comhlacht nó gníomhaireacht reachtúil
- Imscrúdú Cánach i gcúrsaí atá laistigh den scóip d'fhiosrúchán le déanamh go poiblí go hiomlán nó i bpáirt, nó

- Imscrúdú Cánach i gcúrsaí lena bhfuil nasc ag duine, nó lena mbeidh nasc, go poiblí.

Más rud é go bhfaigheann cáiníocóir litir ‘Fógra faoi Imscrúdú Cánach’ féadfaidh sé nochtadh a dhéanamh **ach ní bhainfidh sé tairbhe as an méid seo a leanas níos mó:**

- An deis le ‘nochtadh cáilitheach’ a dhéanamh i ndáil leis an gceist faoi imscrúdú arna leagan amach sa reachtaíocht
- Foilsitheoireacht a sheachaint má bhaineann an tsocraíocht an critéir foilsitheoireachta d’Alt 1086 d’Acht Comhdhlúite Cánacha 1997
- Ráthaíocht ó na Coimisinéirí Ioncaim nach ndéanfar an cás a imscrúdú d’fhonn atreorú le haghaidh ionchúiseamh coiriúil.

I gcás, i rith Iniúchta Cánach, go dtagann oifigeach Cánach trasna ar eolas, nár nochtadh an cáiníocóir roimhe sin, a thugann seachaint cánach nó dleachta tromchúiseach le fios nó go bhféadfadh cion Cánach a bheith tarlaite, cuirfidh na Coimisinéirí Ioncaim in iúl don cháiníocóir trí litir go ndéanfar breith ar ionchúiseamh sibhialta nó coiriúil. Beidh an cinneadh deiridh i ndáil le haon ionchúiseamh coiriúil leis an Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí.

2.8 Fógra faoi Imscrúdú Cánach

D’fhéadfaí tús a chur le hImscrúdú Cánach le cuairt gan fhógra chuig an áitreabh gnó. Sna cásanna sin, tabharfar ‘Fógra faoi Imscrúdú Cánach’ don cháiníocóir nuair a dhéantar an chuairt.

I ngach cás ina bhfuil Imscrúdú Cánach á chur in iúl, áireofar sa litir a eiseofar chuig an gcáiníocóir (agus an gníomhaire) foclaíocht ‘Fhógra faoi Imscrúdú Cánach’.

Leagfar amach sa litir fhógra faoi imscrúdú cánach a eiseoidh na Coimisinéirí Ioncaim an tréimhse ar leith agus an cheist a bhfuil imscrúdú á dhéanamh air faoin Imscrúdú Cánach agus an gníomh a theastaíonn ón gcáiníocóir bunaithe ar an bhfaisnéis atá ag na Coimisinéirí Ioncaim.

Ní chuirfidh an tréimhse sainithe a leagtar amach san fhógra imscrúdaithe srian ar na Coimisinéirí Ioncaim tréimhse an Imscrúdaithe Cánaigh a shíneadh má thagann tuilleadh faisnéise chun solais.

Bronnann reachtaíocht Chánach cumhachtaí neamh-ghnáthamha ar leith le húsáid chun gníomhú in aghaidh seachaint agus bac chánach agus dleachta d’idirghabháil comhlíonta.

Ón dáta de litir faoi “Fógra faoi Imscrúdú Cánach” a eisiúint (is é sin an dáta a léirítear ar an litir) chuig an gcáiníocóir nó chuig an ngníomhaire, nó dáta tosaigh an Imscrúdaithe Cánaigh i gcás nár eisíodh fógra roimh ré chuig an gcáiníocóir, níl an deis ann aon chineál ‘nochtadh cáilitheach’ a dhéanamh níos mó. Féadfaidh cáiníocóir nochtadh a dhéanamh faoi dhliteanais chánach nó dleachta nár nochtadh roimhe sin ag aon am ach tá ‘nochtadh cáilitheach’ sna cásanna seo eisiata sa reachtaíocht.

Féach freisin alt 3.10 den Chód Cleachtais seo – Eisiaimh, ina leagtar amach go mion cásanna ina ndéanann an reachtaíocht eisiaimh ar cháiníocóir ó ‘nochtadh cáilitheach’ a dhéanamh.

Mainneachtana Cánacha agus Dleachtanna a Rialú

Clúdaíonn an chaibidil seo:

- Féincheartú gan Phionós laistigh de 12 mhí
- Earráidí agus Coigeartuithe is féidir a cheartú gan Pionóis
- Gan Caillteanas Níosann Cánacha
- Nochta chuig na Coimisinéirí Ioncaim agus na buntáistí le Nochthead Cáilitheach a dhéanamh
- Luachálacha Dleacht Stampála, CAT agus LPT
- Cuntais Leordhóthanacha a Choimeád
- Dliteanas le Pionóis Sheasta

3. MAINNEACHTANA CÁNACHA AGUS DLEACHTANNA A RIALÚ

Tá na deiseanna a leagtar amach sa chaibidil seo chun mainneachtana cánacha agus dleachta a rialú ar fáil go ginearálta do cháiníocóirí d'ainneoin an cineál idirghabhála comhlíonta a rinne na Coimisinéirí Ioncaim. Tá roinn coinníollacha, eisceachtaí agus eisiaimh ach leagtar amach iad seo an alt cuí. Go háirithe, i gcás gur tosaíodh 'Imscrúdú Cánach', tá an cáiníocóir eisiata ag reachtaíocht chánach ó 'nochtadh cáilitheach' a dhéanamh i ndáil leis an gceist faoi imscrúdú.

3.1 Gnóthaí cánacha agus dleachtanna a rialú

Baineann buntáiste le cáiníocóir a dhéanann a chuid/cuid gnóthaí cánacha agus dleachtanna a athbhreithniú go rialta. Má bhíonn mírialtachtaí cánacha nó dleachta ann, ba chóir iad a mheas agus a thuairisciú chuig na Coimisinéirí Ioncaim. Is féidir leis an méid sin airgead a shábháil chun socraíocht a bhaint amach leis na Coimisinéirí Ioncaim. Féadfaidh cáiníocóirí a gcuid gnóthaí cánach nó dleachta a rialú ar roinnt bealaí:

- Féincheartú gan Phionós (laistigh de theorainneacha ama áirithe)
- Earráid Neamhurchóideach a dhearbhu
- Coigeartú Teicniúil a dhéanamh
- Éileamh ar Gan Caillteanas Cánach a dhéanamh
- Nochtadh Cáilitheach a dhéanamh

3.2 Féincheartú gan Phionós

Is mian leis na Coimisinéirí Ioncaim rudaí a éascú do cháiníocóirí a aimsíonn earráidí tar éis dóibh na tuairisceáin chánacha ábhartha a fhágáil isteach agus ar mian leo an suíomh a rialú. Ligfidh na Coimisinéirí Ioncaim do cháiníocóirí 'féincheartú gan phionós' a dhéanamh ar aon tuairisceáin, chun cáiníocóirí a spreagadh a staid chomhlíonta a athbhreithniú go rialta, faoi réir na gcoinníollacha seo a leanas:

- Caithfidh an cáiníocóir na Coimisinéirí Ioncaim a chur ar an eolas maidir leis na coigeartuithe atá le déanamh [i scríbhinn nó go leictreonach trí sheirbhís Ar Líne na gCoimisinéirí Ioncaim (ROS)]
- Ní mór don cháiníocóir ríomhaireacht den ús nó dleachta agus reachtúil ceart a chur san áireamh
- Caithfidh íocaíocht ar shocraíocht a bheith leis an aighneacht [is féidir íocaíocht a dhéanamh ar líne, féach ailt 3.7.4 agus 5.9 de Chód Cleachtais seo i ndáil le híocaíocht]
- Maidir le híocóirí CBL démhíosachán/ráitheachán/leathbhliantúla, má tá an gearríocaíocht CBL don tréimhse le ceartú níos lú ná €6,000, is féidir an méid cánach a chur san áireamh (gan ús ná fógra chuig na Coimisinéirí Ioncaim) mar choigeartú ar an gcéad tuairisceán CBL comhfhreagrach ina ndearnadh an earráid.

Beidh na teorainneacha ama seo a leanas i bhfeidhm maidir le féincheartú gan phionós:

- Maidir le "daoine inmhuirir" ní mór don fhéincheartú tarlú laistigh de dhá mhí dhéag den dáta dlíte chun an tuairisceán/féinmheasúnú a chomhdú
- Maidir le CBL, ní mór don fhéincheartú tarlú roimh an dáta dlíte chun an tuairisceán um Cháin Ioncaim nó Cháin Chorporáide a chomhdú don tréimhse inmhuirir laistigh den tréimhse a chríochnaíonn an tréimhse CBL ábhartha
- Maidir le tuairisceán bliantúil PAYE/PRSI/USC, ní mór an féincheartú a

dhéanamh taobh istigh de dhá mhí dhéag ón dáta dlite chun tuairisceán bliantúil a chomhdú.

- Maidir le Cáin Chonarthaí Iomchuí, ní mór don fhéincheartú tarlú laistigh de dhá mhí dhéag den dáta dlite chun an tuairisceán míosúil nó ráithiúil a chomhdú ar líne

Ní féidir aon leasú a dhéanamh tar éis dáta dlite an tuairisceáin i ndáil le haon íocaíocht ábhartha RCT a bhí faoi réir údarú asbhainte faoi Alt 530D ACCán 1997.

Ba cheart a thabhairt faoi deara chomh maith, i gcás go ndéanann príomhchonraitheoir íocaíocht ábhartha le fochonraitheoir gan údarú asbhainte agus mura n-áiríonn sé sonraí na híocaíochta ábhartha i dtuairisceán don tréimhse tuairisceáin ábhartha, beidh an príomhchonraitheoir faoi dhliteanas cáin a íoc leis na Coimisinéirí Ioncaim ag ráta 35 faoin gcéad ar mhéid na híocaíochta ábhartha. [Alt 530F(2)(a) ACCán 1997]

- Ní mór féincheartú do CAT tarlú laistigh de dhá mhí dhéag den dáta dlite chun an tuairisceán bliantúil a chomhdú
- Maidir Dleacht Stampála, ní mór don fhéincheartú tarlú laistigh de dhá mhí dhéag den 'dáta tuairisceáin sonraithe'. [Alt 14A(1) den Acht Comhdhlúite Dleachtanna Stampa, 1999]

I gcás na dtobhach éagsúla um dhleacht stampála, ní mór don fhéincheartú tarlú laistigh de dhá mhí dhéag den dáta dlite chun an tuairisceán bliantúil a chomhdú don tréimhse lena mbaineann.

- Maidir le Dleachtanna Máil, ní mór don fhéincheartú tarlú laistigh de dhá mhí dhéag den dáta dlite chun an tuairisceán/barántas a chomhdú.
- Ní mór féincheartú gan phionós do Cháin Mhaoine Áitiúil (LPT) tarlú laistigh de dhá mhí dhéag den dáta chun an tuairisceán a chomhdú.

Ní bhainfidh leas an 'fhéinceartaithe gan phionós' le bliain nó tréimhse sainithe má tá teagmháil déanta ag na Coimisinéirí Ioncaim leis an gcáiníocóir i ndáil le, nó má cuireadh an cáiníocóir ar an eolas faoi Idirghabháil Comhlíonta Cánach (Iniúchadh Cánach, Imscrúdú Cánach, Ceist Aghaidhe nó Agallamh Próifíle) faoin mbliain nó tréimhse sin. Ní chuirfear an buntáiste d'fhéincheartú gan phionós i bhfeidhm má bhaineann an ceartú beartaithe le cás d'iompar de bhun tola, a bhí in aon tréimhse roimh an tréimhse féincheartuithe. I gcleachtas ciallaíonn sé sin nach féidir le cáiníocóir meascán a dhéanamh de nochtadh cáilitheach agus féincheartú ar iompar de bhun tola athfhillteach.

Ní bhainfidh leas an 'fhéinceartaithe gan phionós' le cás um 'litir léirithe amhrais' i gcás go bhfuil na Coimisinéirí Ioncaim den tuairim, agus aird chuí ar threoirínte foilsithe agus cáipéisíocht thacaíochta, go bhfuil ceist sách saor ó amhras is nach bhfuil léiriú amhrais ceart barántaithe. [Alt 959P ACCán 1997]

Ní bheidh idirghabháil comhlíonta mar thoradh ar fhéincheartú gan phionós de réir an ailt seo. Féadfaidh idirghabháil comhlíonta teacht as bunaithe ar ghnáthnósanna roghnaithe, áfach.

Nuair atá na teorainneacha ama le haghaidh 'féincheartaithe gan phionós' atá liostaithe thuas éagtha, d'fhéadfadh an cáiníocóir fós bheith i dteideal 'nochtadh cáilitheach' a dhéanamh nó leas a bhaint as na deiseanna comhlíonta eile arna leagan amach sa Chaibidil seo.

3.3 Earráid Neamhurchóideach a Cheartú

Ní bheidh duine faoi dhliteanas pionóis de bharr mainneachtain cánach nach ndearnadh d'aon turas agus nár tharla de thoradh aon teip de chuid an cháiníocóra chun cúram réasúnach a thógáil le cloí lena d(h)ualgais chánacha.

Áirítear le tosca a chuirfear san áireamh chuige seo:

- Cibé an measann na Coimisinéirí loncaim gur chuir an cáiníocóir na leabhair agus na cuntais iomchuí ar fáil, i bhfeidhm agus iad a choimeád i gceart chun na hoibleagáidí cánacha a chomhlíonadh
- An ghnáthaíocht ina dtarlaíonn earráidí, lena gceapfadh duine aonair a bheith neamhurchóideach. Earráidí a dhéanamh go leanúnach, a léiríonn nach bhfuil an leibhéal cúraim iomchuí curtha ar fáil, a chuirfeadh an mhainneachtain sa chatagóir ‘Iompar míchúramach gan iarmhairtí suntasacha/Cúram neamhleor’ nó níos airde. (Maidir le catagóirí mainneachtana, agus a n-iarmhairtí, féach Caibidil 5)
- An cuntas comhlíonta roimhe sin de cháiníocóir. Is fachtóir le cur san áireamh é cuntas maith comhlíonta chun cinneadh a dhéanamh cibé cúram réasúnta a dhéanamh. Os a choinne sin, léireodh cuntas olc comhlíonta míchúram ginearálta maidir le gnóthaí cánacha
- Sa chás gur earráid neamhbhartha atá san earráid atá le ceartú i gcomhthéacs na n-íocaíochtaí foriomlána a rinne an cáiníocóir, nó i gcás cuideachta, grúpa cuideachtaí.

Gearrfar ús reachtúil ar an gcáin gan íoc.

3.4 Coigeartuithe Teicniúla le dliteanas cánach nó dleachta

Féadfar cur síos a dhéanamh ar choigeartuithe teicniúla mar choigeartuithe ar dhliteanas cánach nó dleachta a thagann chun cinn ó dhifriochtaí i míniú nó ar chur i bhfeidhm reachtaíochta.

Le haghaidh coigeartaithe teicniúil le dliteanas cánach nó dleachta gan duine a bheith faoi dhliteanas pionóis, caithfidh na Coimisinéirí loncaim bheith sásta:

- go bhfuil cúram cuí tógtha ag an gcáiníocóir, agus
- go raibh an cóireáil lena mbaineann bunaithe ar léirmhíniú mícheart ar an dlí nó cleachtas agus nár bhain sé le hiompar de bhun tola.

Braitheann an chóireáil ar an staid a thóg an cáiníocóir maidir le mír ar leith ar roinnt fachtóirí cosúil leo seo a leanas:

- Cinntí na cúirte agus cinntí foilsithe an Coimisinéara Achomhairc atá ábhartha ag an bpointe i gceist, .i. an méid d’fhasach reachtúla atá ar fáil
- An saineolas atá ar fáil don cháiníocóir i dtéarmaí chomhairle dlí, cuntasaíochta agus cánach agus a cuireadh i bhfeidhm ar an seasamh a thóg an cáiníocóir, casacht na ceiste teicniúla agus na reachtaíochta ábhartha
- Impleachtaí cánacha den chinneadh a tógadh. Maidir le cáiníocóir a thógann staid ar ábhar lena mbaineann iarmhairtí cánacha suntasacha, bheifí ag súil go dtabharfaidís cúram cuí.

Ní thabharfar aird ar ábhair atá bunaithe go maith i gcásdlí agus i bhfasach mar choigeartuithe teicniúla.

Ba cheart a choinneáil ar intinn, go háirithe i gcásanna a bhfuil seachaint cánach mar cheann dá aidhmeanna, ní bheidh castacht an idirbhirt a tugadh faoi as féin leordhóthanach chun “coigeartú teicniúil” a dhéanamh mar gheall ar a chastacht.

Gearrfar ús reachtúil ar an gcáin gan íoc.

3.5 Gan Caillteanas Cánach

Is é ról na gCoimisinéirí loncaim an méid cheart cánach agus dleachta a bhailiú de réir na reachtaíochta cuí. I gcás gur theip ar an gcáiníocóir an córas cánach nó dleachta a fheidhmiú i gceart, ní lorgófar an cháin nó dleacht iníoctha i gcás gur chruthaigh an cáiníocóir chun sástacht na gCoimisinéirí loncaim nár tharla aon ‘chailteanas ioncaim’. D’fhéadfadh dliteanas pionóis eascairt, mar a leagtar amach thíos.

Níl mórán éilimh beartaithe ag na Coimisinéirí loncaim ó cháiníocóirí maidir le ‘gan caillteanas cánach’ ach tá sé ar an eolas i gcásanna eisceachtúla go bhféadfadh cás ‘gan caillteanas cánach’ teacht chun cinn. Is amhlaidh an scéal go háirithe i gcás VAT agus RCT.

D’fhéadfadh cúinsí eisceachtúla bheith ann ina gcuirfear éilimh ‘gan chailteanas ioncaim’ san áireamh i ndáil le cánacha seachas VAT agus RCT. I gcúinsí eisceachtúla mar sin, tá an fhreagracht ar an gcáiníocóir nó gníomhaire lena léiriú trí aighneacht scríofa nár tharla aon chailteanas ioncaim. Glacfaidh na Coimisinéirí loncaim leis, murach agus go dtí go gcruthaítear a mhalairt chuig sástacht na gCoimisinéirí loncaim, go gcailltear ioncam de bharr neamhfheidhmiú dualgais chánacha.

I gcásanna inar éilíodh ‘gan caillteanas cánach’, ba chóir don cháiníocóir nochtadh cáilitheach ‘gan caillteanas cánach’ a dhéanamh, agus na Coimisinéirí loncaim a chur ar an eolas faoin mainneachtain chánach. Caithfear gach éileamh ar ‘gan caillteanas cánach’ a chur isteach i scríbhinn chuig na Coimisinéirí loncaim. Go ginearálta, ba cheart gach cáipéisíocht tacaíoca cun ‘gan caillteanas cánach’ a fhíorú a áireamh in aighneacht amháin chun athbhreithniú pras ar an gceist a éascú.

3.5.1 Ionracas an chórais chánaigh a choimeád

Lorg na cáiníocóirí seasamh lena dteip an córas cánach a oibriú i gceart trína éileamh nach dtagann caillteanas cánach chun cinn. Chreimfeadh neamhoibriú nó oibriú mícheart, má ligtear dó leanúint gan chead, ionracas an chórais chánaigh. Ina theannta sin, ardaíonn sé an riosca de chailteanas cánach agus féadfar buntáiste míchneasta a thabhairt do ghnó thar a iomaitheoirí. Maidir le neamh-mhuirir CBL agus an teip RCT a bhaint as, mar shampla, bheadh dliteanas níos mó le gearradh ag na Coimisinéirí loncaim mar thoradh air sin ar an gcéad chustaiméir eile sa slabhra nó ar an bhfochonraitheoir.

3.5.2 Teip ginearálta córas cánach a oibriú

Ní mheasfar éilimh ar chóireáil sainghnóthaíochta ‘gan caillteanas cánach’ más rud é go bhfuil teip ginearálta córas cánach a oibriú.

3.5.3 Dualgas cruthúnais go sástacht na gCoimisinéirí loncaim

I ngach cás tá an dualgas ar an gcáiníocóir cruthúnas a chur ar fáil chun léiriú go cinntitheach go sástacht na gCoimisinéirí loncaim nach bhfuil aon chailteanas cánach. Más rud é nach gcuirfear an cruthúnas seo ar fáil, ní chuirfear na socruithe sainghnóthaíochta ‘gan caillteanas cánach’ i bhfeidhm.

Deimhniú scríofa atá i **dTeastas Imréitigh Cánach** ó na Coimisinéirí loncaim go bhfuil cúrsaí cánach duine i gceart ag an dáta ar eisíodh an Teastas. Ní ghlacfar leis, as féin, mar chruthúnas ar ‘chailteanas ioncaim’ i ndáil le haon idirbheart ar leith.

I gcás, tar éis scrúdú a dhéanamh ar an éileamh ‘gan chailteanas ioncaim’ agus ar an gcáipéisíocht a chuireann an cáiníocóir (agus/nó gníomhaire) isteach, tá buarthaí ag na Coimisinéirí loncaim go bhféadfadh caillteanas ioncaim leis an Státchiste bheith tarlaithe go fóill, ní ghlacfaidh na Coimisinéirí loncaim leis an éileamh ar ‘gan chailteanas ioncaim’.

3.5.4 Ní ghlactar le héilimh ‘gan caillteanas cánach’ in aon cheann de na cúinsí seo a leanas:

Ní ghlacfar le héileamh ‘gan caillteanas cánach’ in aon cheann de na cúinsí seo a leanas:

- Más rud é go bhfuil an mhainneachtain sa chatagóir *iompar de bhun tola*
- Más rud é go bhfuil teip ginearálta ar an gcóras cánach a oibriú
- Más rud é nár cruthaíodh ‘gan caillteanas cánach’ go sástacht na gCoimisinéirí Ioncaim
- Más rud é nár chomhoibrigh an cáiníocóir
- I gcás nár cuireadh éileamh ar ‘gan caillteanas cánach’ isteach i scríbhinn
- I gcás nach n-aontaítear agus nach n-íoctar pionós mainneachtana ‘gan caillteanas cánach’ [ní áirítear cásanna um Earráid Neamhurchóideach agus um Choigeartú Teicniúil]

3.5.5 Cóireáil inar léiríodh ‘gan caillteanas cánach’ go soiléir

I gcásanna atá san áireamh faoin gcritéir thuasluaite, tá na Coimisinéirí Ioncaim réidh déileáil leis na cásanna ‘gan caillteanas cánach’ mar seo a leanas:

- (i) **Ní bhaileofar cáin** más rud é go n-éilíonn cáiníocóir go dtagann staid ‘gan caillteanas cánach’ chun cinn ina gcás, agus go gcruthaíonn siad é go sástacht na gCoimisinéirí Ioncaim, lena n-áirítear gach doiciméadú tacaíochta.

Féadfar ús reachtúil a lorg, ach beidh teorainn air sin in aon tréimhse ina bhfuil caillteanas sealadach cánach

Ní chuirfear an chóireáil sainghnóthaíochta seo i bhfeidhm sa mhéid is gur cruthaíodh ‘gan caillteanas cánach’ go sástacht na gCoimisinéirí Ioncaim. D’fhéadfaí páirtghlacadh agus páirtdiúltú a dhéanamh ar éileamh.

I gcás go nglacann na Coimisinéirí Ioncaim le ‘gan caillteanas cánach’, beidh cáiníocóir faoi dhliteanas pionóis de réir an tábla in alt 3.5.7 thíos.

- (ii) **Earráid Neamhurchóideacha agus Coigeartuithe Teicniúla**

I gcás nach bhfeidhmíonn duine an cháin de bharr earráid neamhurchóideach, ní bheidh an duine faoi dhliteanas pionóis mar gheall ar an earráid neamhurchóideach sin. Is é sin le rá, gur thug an cáiníocóir cúram réasúnta cloí lena n-oibleagáidí cánacha.

Ní mheasfar neamhchur i bhfeidhm phionós más rud é go raibh an neamhoibriú cánach bunaithe ar ‘choigeartú teicniúil’ aitheanta.

Féach Ailt 3.3 (Earráid Neamhurchóideach a Cheartú) agus 3.4 (Coigeartuithe Teicniúla) den Chód Cleachtais seo chun na tosca is gá a chur san áireamh maidir le hEarráid Neamhurchóideacha agus Coigeartú Teicniúil.

3.5.6 An leibhéal iomchuí pionóis a mheas

Ar na comaoineacha le cur san áireamh in éileamh ‘gan caillteanas cánach’ tá:

- An cuntas comhlíonta ginearálta den cháiníocóir agus an leibhéal comhoibrithe a cuireadh ar fáil
- Cibé an raibh an teip mar chás ar leith nó cibé an ndearna an cáiníocóir éileamh ‘gan caillteanas cánach’ roimhe sin

- Cibé an ndearnadh céimeanna leordhóthanacha chun ateagmhas a chosc
- Cibé an ndearnadh nochtadh cáilitheach 'gan caillteanas cánach'.

I gcásanna inar éilfodh 'gan caillteanas cánach', ba chóir don cháinióicóir nochtadh cáilitheach 'gan caillteanas cánach' a dhéanamh trí na fíricí iomlána a chur isteach i scríbhinn agus na Coimisinéirí loncaim a chur ar an eolas faoin mainneachtain chánach. Tá duine faoi dhliteanas leibhéal níos ísle pionóis i gcás nár ghlac na Coimisinéirí loncaim le nochtadh cáilitheach 'gan chaillteanas ioncaim' ag an duine sin.

I ngach cás, leagtar amach na pionóis lena bhfuil duine dlite ar an tábla pionóis atá in alt 3.5.7 anseo thíos.

3.5.7 Dliteanas pionóis as Mainneachtain Chánach 'Gan Caillteanas Cánach'

Eascraíonn dliteanas pionóis i ngach cás 'gan chaillteanas ioncaim' seachas i gcás go sásaítear critéir 'earráid neamhurchóideach' nó 'coigeartú teicniúil'. Féach tábla pionóis thíos.

MAINNEACHTAIN CHÁNACH GAN CAILLTEANAS CÁNACH		CATAGÓIR MAINNEACHTANA	NOCHTADH CÁILITHEACH GAN CAILLTEANAS CÁNACH	
Gach ‘iompar míchúramach’ mainneachtain chánach gan caillteanas cánach i gcás in bhfuil ‘nochtadh cáilitheach’			Nochtadh cáilitheach spreagtha agus comhoibriú	Nochtadh cáilitheach neamhspreagtha agus comhoibriú
An chéad nochtadh cáilitheach sa chatagóir seo		<i>lompar míchúramach</i>	Cibé is ísle 6% nó €15,000	Cibé is ísle 3% nó €5,000
An dara nochtadh cáilitheach sa chatagóir seo		<i>lompar míchúramach</i>	Cibé is ísle 6% nó €30,000	Cibé is ísle 3% nó €20,000
An tríú nochtadh cáilitheach nó nochtadh ina dhiaidh sin sna catagóirí sin		<i>lompar míchúramach</i>	Cibé is ísle 6% nó €60,000	Cibé is ísle 3% nó €40,000
MAINNEACHTAIN CHÁNACH GAN CAILLTEANAS CÁNACH		CATAGÓIR MAINNEACHTANA	COMHOIBRIÚ AMHÁIN	
Gach ‘iompar míchúramach’ mainneachtain chánach gan caillteanas cánach i gcás nach bhfuil ‘nochtadh cáilitheach’		<i>lompar míchúramach</i>	Cibé is ísle 9% nó €100,000	
Nótaí: Mainneachtain Chánach Gan Caillteanas Cánach				
Ní mheasfar éilimh ar ‘gan caillteanas cánach’ i gcás teip ginearálta an córas cánach a oibriú nó i gcás nach bhfuil comhoibriú ag an gcáinióicóir				
Ní bhaileofar an cháin seo i gcás go gcruthaíonn an cáinióicóir , chuig sástacht na gCoimisinéirí loncaim, nach bhfuil aon chaillteanas cánach don Státchiste				
D’fhéadfaí ús a ghearradh, ach amháin don tréimhse d’aon chaillteanas cánach sealadach				
Eascraíonn dliteanas pionóis i ngach cás seachas i gcás go sásaítear critéir ‘earráid neamhurchóideach’ nó ‘coigeartú teicniúil’. Is é €100,000 an t-uasphionós.				
Ba cheart gach éileamh ‘gan caillteanas cánach’ a chur isteach chuig na Coimisinéirí loncaim i scríbhinn agus ba cheart go n-áireofaí ann (in aighneacht amháin) gach cáipéisíocht tacaíochta chun éileamh ‘gan caillteanas cánach’ a fhíorú.				

3.6 Nochtadh Cáilitheach

Ba chóir a chur san áireamh go léiríonn socraithe cánacha agus dleachta roinnt fachtóirí:

- (i) An raibh nochtadh cáilitheach ann? (Féach sainmhíniú in alt 3.7)
- (ii) An nochtadh spreagtha nó neamhspreagtha a bhí sa nochtadh cáilitheach?
- (iii) Cén chatagóir de mhainneachtain chánach a tharla?
Roinntear iompair mhainneachtana chánach sna catagóirí seo a leanas;
 - iompar de bhun tola
 - iompar míchúramach le hiarmhairtí cánacha suntasacha agus
 - iompar míchúramach gan iarmhairtí cánacha suntasacha
- (iv) Cibé ar chomhoibrigh an cáiníocóir nó nár chomhoibrigh in iompar an iniúchta.

Is príomhthosca iad na coincheapa de ‘nochtadh cáilitheach’, ‘nochtadh cáilitheach spreagtha’ agus ‘nochtadh cáilitheach neamhspreagtha’ chun dliteanas do pionóis sibhialta a chinneadh i socraíochtaí idir cáiníocóirí agus na Coimisinéirí Ioncaim.

Tugann nochtadh cáilitheach a dhéanamh teidlíocht don cháiníocóir laghdú suntasach i bpionós in aon socraíocht chánach. Léirítear i dTábla Pionóis 1, alt 5.6.2, den Chód Cleachtais seo an chaoi go mbaineann na tosca a leagtar amach thuas le pionóis cháinghiaráilte a ríomh i socraíocht um idirghabháil comhlíonta.

Tá an tábhacht a bhaineann le nochtadh cáilitheach a dhéanamh agus an tráthúlacht de nochtadh cáilitheach soiléir sna táblaí ag Ailt 3.11.1, 3.11.2 agus 3.16.1.

Ní dhéanfar imscrúdú ar cháiníocóir a dhéanann nochtadh cáilitheach d’fhonn ionchúiseamh i ndáil leis an gceist nochtá agus ní fhoilseofar a s(h)ocraíocht chánach ar liosta na mainnitheoirí cánacha de réir Alt 1086 ACCán, 1997.

Baineann sainmhínithe reachtúla de -

- nochtadh cáilitheach
- nochtadh cáilitheach spreagtha, agus
- nochtadh cáilitheach neamhspreagtha.

3.7 Sainmhíniú ar ‘Nochtadh Cáilitheach’

Spreagtar cáiníocóir chun nochtadh a dhéanamh ar dhliteanais chánacha nó dleachta bhreise nár tuairiscíodh nó nár dearbhaíodh roimhe sin nó earráidí eile a rinneadh i dtuairisceán, féinmheasúnú nó éileamh chuig na Coimisinéirí Ioncaim ag am ar bith ach tá na deiseanna atá ar fáil don cháiníocóir chun ‘nochtadh cáilitheach’ a dhéanamh leagtha amach sa reachtaíocht chánach.

Is éard is ‘nochtadh cáilitheach’ ann ná nochtadh d’eolas iomlán maidir le, agus sonraí iomlána de, gach ábhar is cionsiocair le dliteanas ar cháin lena dtagann pionós chun cinn, **a dhéantar i scríbhinn, a shíníonn an cáiníocóir nó a shínítear thar ceann an cháiníocóra** agus lena ngabhann:

- a) **dearbhuí**, a mhéid is fearr is eol don duine, agus mar a chreideann an duine go bhfuil gach ní sa nochtadh ceart agus iomlán
- b) **íocaíocht** de cháin nó dleacht agus ús ar íocaíocht dheireanach den cháin nó dleacht sin.

Ina theannta sin –

- ní mór do gach nochtadh cáilitheach (spreagtha agus neamhspreagtha) sa chatagóir *iompar de bhun tola* de mhainneachtain chánach na méideanna a

lua de **gach dliteanas cánach, dleachta agus úis, maidir le gach cáin agus tréimhsí**, ina dtagann dliteanais chun cinn, mar thoradh ar iompar de bhun tola, nár nochtadh roimhe sin

- i gcás nochtadh cáilitheach spreagtha sa chatagóir *iompar míchúramach* de mhainneachtain chánach, ní mór don nochtadh cáilitheach na méideanna a lua de **gach dliteanas cánach, dleachta agus úis maidir le cáin agus tréimhsí ábhartha** laistigh den scóip den idirghabháil bheartaithe mholta
- i gcás nochtadh cáilitheach neamhspreagtha sa chatagóir *iompar míchúramach* de mhaineachtain chánach, ní mór don nochtadh cáilitheach na méideanna a lua de **gach dliteanas cánach, dleachta agus úis maidir le cáin agus tréimhsí** atá mar ábhar de nochtadh cáilitheach neamhspreagtha.

Nóta Tábhachtach: I gcás go ndéanann cáiníocóir nochtadh agus nach n-íoctar an dliteanas breise cánach, dleachta agus úis, ní ghlacfaidh na Coimisinéirí Ioncaim leis an nochtadh mar “Nochtadh Cáilitheach” chun críocha neamh-ionchúiseamh agus neamhfhoilsiú. Déantar atháireamh ar mhéid an phionóis iníoctha chomh maith.

Le go mbreathnófar ar nochtadh mar ‘nochtadh cáilitheach’, **ní mór go mbeadh an dliteanas atá dlite íoctha**. Féach alt 3.7.4 thíos maidir le híocaíocht.

3.7.1 Dliteanais Bhainteacha

Féadfaidh na Coimisinéirí Ioncaim dliteanais ghaolmhara a leanúint freisin do chánacha nó do thréimhsí nach bhfuil laistigh den tús-scóip den Iniúchadh Cánach agus leathnófar leis na buntáistí de ‘nochtadh cáilitheach spreagtha’ go dtí na dliteanais bhainteacha seo.

3.7.2 Dliteanais Neamhbhainteacha – nach bhfuil i dtús-scóip an Iniúchta Cánaigh

I gcásanna nach mbaineann mainneachtain de bhun tola, má tharraingíonn na Coimisinéirí Ioncaim aird an cháiníocóra ar cheisteanna nach bhfuil laistigh de thús-scóip an Iniúchta Cánaigh, gan an t-iniúchadh a leathnú go foirmiúil, beidh an buntáiste ag an gcáiníocóir de nochtadh cáilitheach neamhspreagtha maidir le haon dliteanais a nochtadh ar cheisteanna neamhbhainteacha den chineál sin.

3.7.3 Nochtadh Cáilitheach agus Pionóis a Ríomh

Ní gá do ‘nochtadh cáilitheach’, mar a shainmhínítear sa reachtaíocht, aon tagairt a dhéanamh do phionóis nó méid na bpionós a lua. Tar éis nochtadh cáilitheach a fháil, comhaontóidh na Coimisinéirí Ioncaim méid an phionóis leis an gcáiníocóir agus gheofar íocaíocht den mhéid iomlán den tsocraíocht lena n-áirítear cáin, dleacht, ús agus pionóis.

3.7.4 Nochtadh Cáilitheach agus Íocaíocht

Ar cheann de na coinníollacha de nochtadh cáilitheach NÍ MÓR go mbeadh an dliteanas atá dlite íoctha. Maidir le moladh fíor, dílis agus aitheanta an dliteanas comhaontaithe a íoc (lena mbaineann íocaíocht nó íocaíocht socraithe comhaontaithe céimnithe de réir nósanna comhaontaithe tráthchoda na gCoimisinéirí Ioncaim) sásóidh an méid sin an critéir íocaíochta do nochtadh cáilitheach. Más rud é nach dtugann cáiníocóir onóir do chomhaontú céimnithe íocaíochta, agus go bhfuil na Coimisinéirí Ioncaim sásta nach raibh an nochtadh agus an cuspóir íocaíocht a dhéanamh bona fide, ní mheasfar gur nochtadh cáilitheach é an nochtadh. Coimeádann na Coimisinéirí Ioncaim de cheart acu tús a chur le himscrúdú nó dul sa tóir air d’fhonn ionchúiseamh coiriúil i gcásanna den sórt sin.

Féach alt 5.9 den Chód Cleachtais seo chun tuilleadh faisnéise a fháil faoi mhodhanna íocaíochta.

3.7.5 Nochtadh Cáilitheach agus Neamhfhoilsiú

Maidir le gach mainneachtain chánach, beag beann ar an dáta a tharla an mhainneachtain chánach, cuirfidh nochtadh cáilitheach mar a mhínítear in alt 3.7 ar chumas an cháiníocóra na buntáistí a urrú de neamhfhoilsiú.

3.7.6 Nochtadh Cáilitheach agus Ionchúiseamh

Más rud é go ndéanann cáiníocóir nochtadh cáilitheach spreagtha nó nochtadh cáilitheach neamhspreagtha, ní chuirfidh na Coimisinéirí Ioncaim tús le himscrúdú d'fhonn an cáiníocóir a ionchúiseamh i ndáil leis an gceist nochta. Féadfar cáiníocóir a imscrúdú d'fhonn ionchúiseamh a dhéanamh i gcás nach nochtadh cáilitheach iad na mainneachtana cánacha.

3.7.7 Nochtadh Cáilitheach agus Cuideachtaí

Féadfar go mbeadh gá le hiniúchadh ar chuideachtaí eile laistigh de ghrúpa tar éis iniúchadh ar mháthairchuideachta nó fochuideachta. Murar tugadh comhairle do chuideachta a iniúchadh go gclúdaíonn an 'tIniúchadh Cánach' cuideachtaí eile laistigh den ghrúpa, ní chuireann an fógra iniúchta cosc ar ghrúpachuideachtaí eile nochtadh cáilitheach neamhspreagtha a dhéanamh. Más rud é gur eisíodh 'Fógra Iniúchta Cánaigh' do chuideachta eile laistigh den ghrúpa, áfach, mheasfaí ansin gur nochtadh spreagtha aon nochtadh a rinne an chuideachta eile.

3.8 Sainmhíniú ar Nochtadh Cáilitheach Spreagtha

Ciallaíonn 'nochtadh cáilitheach spreagtha' nochtadh cáilitheach a rinneadh do na Coimisinéirí Ioncaim nó d'oifigeach Cánach sa tréimhse idir -

- a) an dáta ar thug na Coimisinéirí Ioncaim fógra don duine den dáta a chuirfear tús leis an iniúchadh, agus
- b) an dáta a thosaíonn an t-iniúchadh.

Is é '*An dáta a tugadh fógra don duine*' an dáta den litir 'Fógartha Iniúchta Cánaigh'.

I gcleachtas ciallaíonn sé sin gur nochtadh é an 'nochtadh cáilitheach spreagtha' tar éis 'Fógra Iniúchta Cánaigh' a eisiúint ó na Coimisinéirí Ioncaim ach roimh scrúdú ar na leabhair agus na cuntais nó doiciméadú eile. Más rud é gur eisíodh fógra iniúchta deisce, sonrófar tosú ar scrúdú ar na leabhair agus na cuntais mar an lá tar éis dul in éag don tréimhse fógartha. (Féach **Eisiaimh** a leagtar amach in alt 3.10 thíos)

3.9 Sainmhíniú ar Nochtadh Cáilitheach Neamhspreagtha

Ciallaíonn 'nochtadh cáilitheach neamhspreagtha' nochtadh cáilitheach lena bhfuil na Coimisinéirí Ioncaim sásta go bhfuil sé tugtha go saorálach dóibh;

- a) roimh dóibh tosú ar iniúchadh nó imscrúdú in aon ní is cionsiocair le dliteanas nó cáin, nó
- b) más rud é go dtugann na Coimisinéirí Ioncaim fógra do dhuine faoi dháta ina dtosófar ar iniúchadh nó imscrúdú in aon ní is cionsiocair le dliteanas nó cáin ar an duine sin, roimh an bhfógra sin.

I gcleachtas ciallaíonn an méid sin gur 'nochtadh cáilitheach neamhspreagtha' é nochtadh a dhéantar sula n-eisítear litir um 'Fhógra Iniúchta Cánaigh' (is é sin, roimh an dáta a eisíodh an litir fógartha) nó roimh thús an Imscrúdaithe Cánaigh. Féach alt 3.10 thíos chun eisiaimh a fheiceáil.

3.10 Eisiaimh – Nochtadh nach sonraítear mar Nochtadh Cáilitheach

Tá cáiníocóir i dteideal nochtadh a dhéanamh ar dhliteanais chánacha nó dleachta bhreise nár dearbhaíodh nó earráidí eile a rinneadh i dtuaisceán/bhféinmheasúnú chuig na Coimisinéirí Ioncaim ag am ar bith. Leagtar amach sa Chaibidil seo na deiseanna agus na modhanna atá ar fáil do cháiníocóir chun a g(h)nóthaí cánacha a rialú.

Ach, eisióinn reachtaíocht aon nochtadh a dhéanann cáiníocóir ó bheith ina ‘nochtadh cáilitheach’ i gcás gur cuireadh tús cheana féin le ‘hlmscrúdú Cánach’ nó i gcás go mbaineann aon cheann de na cúinsí seo a leanas:

- a) Más rud é sula ndéantar an nochtadh, gur thosaigh na Coimisinéirí Ioncaim imscrúdú ar aon ní sa nochtadh sin agus go ndearnadh teagmháil leis an duine sin, nó duine thar ceann an duine sin, maidir leis sin
- b) más nithe mar seo a leanas atá sa nochtadh –
 - (i) atá ar eolas, nó a bheidh ar eolas, ag na Coimisinéirí Ioncaim trína gcuid imscrúduithe féin nó trí imscrúdú a rinne comhlacht nó gníomhaireacht reachtúil
 - (ii) atá laistigh den scóip d’fhiosrúchán le déanamh go poiblí go hiomlán nó i bpáirt, nó
 - (iii) lena bhfuil nasc ag an duine a rinne an nochtadh, nó lena mbeidh nasc, go poiblí.

Anuas air sin, ní ‘nochtadh cáilitheach’ atá i nochtadh má–

- tá an nochtadh a rinne an duine neamhiomlán trí thagairt do na coinníollacha arna leagan amach in alt 3.7 den Chód Cleachtais seo agus arna bhforáil sna hAchtanna Cánacha
- tugtar an nochtadh de bhriathar. Ní shonrófar nochtadh de bhriathar mar ‘nochtadh cáilitheach’. Ní mór go mbeadh ‘nochtadh cáilitheach’ i scríbhinn.

Chun tuilleadh faisnéise a fháil faoi idirghabhálacha comhlíonta neamhiniúchta Cánaigh agus sainmhíniú ar ‘Iniúchadh Cánach’ agus ‘Imscrúdú Cánach’, féach Caibidil 2 den Chód Cleachtais seo.

3.11 An Chéad, Dara, Tríú agus Nochtadh Cáilitheach agus Pionóis ina Dhiaidh sin

I gcásanna nach mbaineann an riail 5 bliana (alt 3.12 thíos), bunaítear dliteanas pionóis ar chatagóir an iompair (míchúramach, de bhun tola) ag an gcáiníocóir a tharla mar thoradh ar an mainneachtain cánach nó dleachta nochtadh agus an líon ‘nochtadh cáilitheach’ a rinne an cáiníocóir cheana.

Baineann na rialacha maidir leis an gcéad, dara, tríú agus nochtadh cáilitheach ina dhiaidh sin le gach ‘nochtadh cáilitheach neamhspreagtha’ agus ‘nochtadh cáilitheach spreagtha’ a fhaigheann na Coimisinéirí Ioncaim.

Tabharfar neamhaird ar nochtadh cáilitheach de mhainneachtana cánacha, mainneachtana cánacha a tharla roimh athrú úinéireachta (laistigh den chiall d’Alt 1, Sceideal 9, d’ACCán 1997) de chuideachta, maidir le hiarratas den chuid ar nochtadh cáilitheach a rinneadh tar éis athrú úinéireachta, sa mhéid is go n-athraítear nochtar mainneachtana tar éis athrú úinéireachta.

3.11.1 Nochtadh Cáilitheach Neamhspreagtha agus Pionóis

Leagtar amach an dliteanas pionóis i ndáil le ‘nochtadh cáilitheach neamhspreagtha’ a dhéanann an cáiníocóir i dTábla Pionóis A thíos.

NOCHTADH CÁILITHEACH NEAMHSPREAGTHA		
TÁBLA PIONÓIS A	CATAGÓIR MAINNEACHTANA	PIONÓS
Gach nochtadh cáilitheach neamhspreagtha sa chatagóir seo	lompar Míchúramach gan iarmhairtí suntasacha	3%
An chéad nochtadh cáilitheach neamhspreagtha sa chatagóir seo	lompar míchúramach le hiarmhairtí suntasacha	5%
	lompar de bhun tola	10%
An dara nochtadh cáilitheach neamhspreagtha sa chatagóir seo	lompar míchúramach le hiarmhairtí suntasacha	20%
	lompar de bhun tola	55%
An tríú nochtadh cáilitheach neamhspreagtha nó ina dhiaidh sin sa chatagóir seo	lompar míchúramach le hiarmhairtí suntasacha	40%
	lompar de bhun tola	100%

Chun faisnéis a fháil:

- Sainmhínítear an téarma ‘nochtadh cáilitheach neamhspreagtha’ ag alt 3.9
- Sainmhínítear na téarmaí ‘iarmhairtí tromchúiseacha’ agus ‘iompar de bhun tola’ in alt 5.6
- Mínítear ‘difríocht’ a ríomh chun críocha pionós dírithe cánach agus dleachta ag alt 5.5.1.

3.11.2 Nochtadh Cáilitheach Neamhspreagtha agus Pionóis

Leagtar amach an dliteanas pionóis i ndáil le ‘nochtadh cáilitheach spreagtha’ a dhéanann an cáiníocóir i dTábla Pionóis B thíos.

PROP-NOCHTADH CÁILITHEACH		
TÁBLA PIONÓIS B	CATAGÓIR MAINNEACHTANA	PIONÓS
Gach nochtadh cáilitheach spreagtha sa chatagóir seo	lompar Míchúramach gan iarmhairtí suntasacha	10%
An chéad nochtadh cáilitheach spreagtha sa chatagóir seo	lompar míchúramach le hiarmhairtí suntasacha	20%
	lompar de bhun tola	50%
An dara nochtadh cáilitheach spreagtha sa chatagóir seo	lompar míchúramach le hiarmhairtí suntasacha	30%
	lompar de bhun tola	75%
An tríú nochtadh cáilitheach spreagtha nó ina dhiaidh sin sa chatagóir seo	lompar míchúramach le hiarmhairtí suntasacha	40%
	lompar de bhun tola	100%

Chun faisnéis a fháil:

- Sainmhínítear an téarma ‘nochtadh cáilitheach spreagtha’ ag alt 3.8
- Sainmhínítear na téarmaí ‘iarmhairtí tromchúiseacha’ agus ‘iompar de bhun tola’ in alt 5.6
- Mínítear ‘difríocht’ a ríomh chun críocha pionós dírithe cánach agus dleachta ag alt 5.5.1.

3.12 An Riail 5 Bliana maidir le Nochtadh Cáilitheacha

Más rud é nach ndéanann cáiníocóir aon nochtadh cáilitheacha breise laistigh de chúig bliana de nochtadh cáilitheach roimhe sin, déileáiltear le nochtadh cáilitheach amach anseo mar chéad nochtadh cáilitheach.

Sa chomhthéacs sin, ba chóir an méid seo a leanas a thabhairt faoi deara:

- Féadfaidh nochtadh cáilitheach a bheith mar dhara nochtadh cáilitheach más rud é go raibh dlíteanas ar cheanncánach ar leith sa chéad nochtadh cáilitheach

Sampla: Más rud é go raibh an nochtadh cáilitheach roimhe sin i leith CBL amháin agus go bhfuil an nochtadh cáilitheach reatha i leith Cáin Chorporáide, ansin sonrófar an nochtadh cáilitheach reatha mar chéad nochtadh cáilitheach

- Ní chuirtear nochtadh cáilitheacha sa chatagóir *iompar míchúramach gan iarmhairtí suntasacha* más rud é go bhfuil líon na nochtadh cáilitheacha á ríomh ag an gcáiníocóir. Beartaítear an chatagóir seo a bheith mar mhionmhainneachtana cánach nó dleachta.

3.13 Tréimhse le haghaidh Nochtadh Cáilitheach a ullmhú

Maidir le tréimhse chomhaontaithe ama a urrú chun nochtadh cáilitheach a réiteach agus a dhéanamh, ní mór don cháiníocóir agus/nó a g(h)níomhaire fógra rúin i **scríbhinn** a thabhairt chun nochtadh cáilitheach a dhéanamh a thabhairt do na Coimisinéirí Ioncaim.

Nochtadh Cáilitheach Neamhspreagtha

I gcás nochtadh cáilitheach neamhspreagtha, ní mór fógra rúin chun nochtadh cáilitheach a dhéanamh a thabhairt do na Coimisinéirí Ioncaim i **scríbhinn** roimhe seo a leanas:

- ‘Fógra d’Iniúchadh Cánach’ a eisiúint, nó
- Teagmháil leis an gcáiníocóir ó na Coimisinéirí Ioncaim maidir le ‘hlmscrúdú Cánach’ a bhaineann lena g(h)nóthaí cánacha. Leagtar amach in alt 3.10 (Eisiaimh) thuas, cásanna nach nglactar le nochtadh mar ‘nochtadh cáilitheach’.

Maidir le ‘nochtadh cáilitheach neamhspreagtha’, má tá gá le 60 lá breise chun an nochtadh a ullmhú, ní mór an fógra rúin chun an nochtadh neamhspreagtha a dhéanamh i **scríbhinn** a thabhairt do na Coimisinéirí Ioncaim mar aon le hiarratas chun an tréimhse breise a cheadú chun nochtadh a dhéanamh. Ligeann an tréimhse 60 lá don cháiníocóir nó dá g(h)níomhaire dul i dteagmháil leis na Coimisinéirí Ioncaim chun aon ní a phlé a thagann chun cinn, lena n-áirítear an catagóir mhainneachtana lena mbunaítear an pionós.

Nochtadh Cáilitheach Spreagtha

Cuirfear formhór na nochtadh spreagtha isteach sa tréimhse idir an dáta den ‘Fhógra Iniúchta Cánaigh’ agus tús an ‘Iniúchta Cánaigh’. Tar éis an túsagallamh, cuirfear tús le scrúdú ar na leabhair agus na cuntais agus sonrófar go bhfuil tús curtha leis an ‘Iniúchadh Cánach’.

Maidir le ‘nochtadh cáilitheach spreagtha’, má tá gá le 60 lá breise chun an nochtadh a ullmhú, ní mór an fógra scríofa rúin chun an nochtadh a dhéanamh a thabhairt laistigh de 14 lá den dáta eisithe den ‘Fhógra Iniúchta Cánaigh’.

Maidir le duine a thug fógra i scríbhinn laistigh den am a tugadh dó nó di chun an ‘nochtadh cáilitheach spreagtha’ a dhéanamh tabharfar 60 lá chun an t-easnamh a mheas agus an íocaíocht ábhartha a dhéanamh. Cuirfear tús leis an tréimhse 60 lá ón lá ar tugadh an fógra rúin chun ‘nochtadh cáilitheach spreagtha’ a dhéanamh agus cuirfidh na Coimisinéirí Ioncaim in iúl don cháiníocóir (agus gníomhaire) i scríbhinn é.

Ligeann an tréimhse 60 lá don cháiníocóir nó dá g(h)níomhaire dul i dteagmháil leis na Coimisinéirí loncaim chun aon ní a phlé a thagann chun cinn, lena n-áirítear an catagóir mhainneachtana lena mbunaítear an pionós.

Leagann na hailt roimhe sin teorainn ama amach chun tréimhse a chomhaontú lena féidir nochtadh cáilitheach a ullmhú (gan riosca fógra a thabhairt don cháiníocóir faoi iniúchadh nó tús le scrúdú ar leabhair agus cuntais sa chás gur tugadh fógra don cháiníocóir cheana féin) agus fad ama den tréimhse sin.

3.14 Scrúdú ar Nochtadh Cáilitheach Spreagtha nó Neamhspreagtha

Scrúdaíonn na Coimisinéirí loncaim rogha de nochtadh cáilitheach neamhspreagtha le haghaidh cruinneas agus iomláine. I gcás scrúdú den sórt sin, ní mór don cháiníocóir comhoibriú go hiomlán chun an chóireáil ábhartha a fháil. Más rud é nach roghnaítear an cás le haghaidh scrúdú, cuirfear comhairle ar an gcáiníocóir, bunaithe ar an eolas atá ar fáil ag am scríbhneoireachta, nach molann na Coimisinéirí loncaim aon fhiosrúchán eile a dhéanamh ar dhliteanais an cháiníocóra san am a chuaigh thart.

Scrúdaíonn na Coimisinéirí loncaim gach nochtadh cáilitheach spreagtha chun na sonraí a nochtadh a fhíorú agus lena chinntiú go bhfuil an nochtadh iomlán. Ní mór don cháiníocóir comhoibriú go hiomlán le linn an scrúdaithe chun leanúint de chóireáil ábhartha a fháil.

Má aimsítear neamhréitigh i nochtadh spreagtha nó neamhspreagtha mar thoradh ar scrúdú den sórt sin ag na Coimisinéirí loncaim, ní dhiúltóidh siad an nochtadh cáilitheach spreagtha ar chuntar nach bhfuil na neamhréitigh suntasach ná de bhun tola.

Breathnaítear ar an scrúdú mionsonraithe ar nochtadh neamhspreagtha a dhéanann cáiníocóir mar 'Iniúchadh Cánach' agus tá feidhm ag an gCód Cleachtais seo. Eiseofar 'Fógra faoi Iniúchadh Cánach' don cháiníocóir (agus gníomhaire).

3.15 Nochta Cáilitheacha – Achoimre ar Chairt Riachtanas

Catagóir Mainneachtana	Cineál Nochtadh Cáilitheach	Riachtanas le Nochtadh Cáilitheach (ag gabháil le híocaíocht chánach, dleachta agus úis)
<i>lompar de bhun tola</i>	Spreagtha agus Neamhspreagtha	Luaigh na méideanna de gach dliteanas ar cháin agus ús, maidir le ceanncánacha agus tréimhsí ina dtagann dliteanais chun cinn, mar thoradh ar iompar de bhun tola
<i>lompar míchúramach</i>	Spreagtha	Luaigh na méideanna de gach dliteanas ar cháin agus ús maidir le ceanncánach agus tréimhsí ábhartha , laistigh den scóip d'iniúchadh beartaithe
<i>lompar míchúramach</i>	Neamhspreagtha	Luaigh na méideanna de gach dliteanas ar cháin agus ús maidir leis an gceanncánach agus na tréimhsí atá faoi réir nochtadh cáilitheach
Ní gá do nochtadh cáilitheach an méid de na pionóis a lua. Comhaontófar pionóis agus íocfar iad ina dhiaidh sin		
Ní mór an cháin, dleacht agus ús atá dlite a íoc		
Ní mór míniú iomlán agus sonraí maidir leis na méideanna inmhuirir nár nochtadh roimhe sin a chur san áireamh		
Ní mór ráiteas, lena n-áirítear ríomhaireachtaí, mar aon le nochtadh ar nochtadh ar mheastacháin a úsáideadh, más ann dóibh, den mhéid chánach, dleachta, ÁSPC agus Tobhaigh dlite do gach tréimhse lena mbaineann a chur san áireamh		
Más rud é go ndearna duine tuairisceán cánach nó gur chuir sé isteach é, nach raibh de bhun tola nó míchúramach, agus go dtabharfaí ar aird é go raibh sé mícheart, ansin, mura leigheasfar an earráid, i gcás go raibh sé ábhartha, gan mhoill mhíreásúnta, pléifear leis an tuairisceán mícheart mar thuairisceán de bhun tola a rinne nó a chuir an duine sin isteach. [Alt 1077E(9) 1997 ACCán Srl.]		

3.16 Comhoibriú amháin – Gan Nochtadh Cáilitheach a Dhéanamh – Pionóis

Más rud é nach ndearnadh nochtadh cáilitheach, tá pionós níos ísle fós infheidhme i gcás go gcomhoibríonn an cáiníocóir go hiomlán le linn na hidirghabhála comhlíonta.

Maidir le Comhoibriú áirítear iad seo a leanas:

- Gach leabhar, cuntas agus páipéir nasctha, coimeáda ar gach bealach, a bheith ar fáil do na Coimisinéirí loncaim ag tús an iniúchta
- Pearsanra iomchuí a bheith ar fáil ag am an iniúchta
- Freagairt go pras ar gach iarratas eolais agus mínithe
- Freagairt go pras ar gach comhfhreagras
- Íocaíocht pras ar an dliteanas socraíochta iniúchta.

Ar na samplaí d'easpa comhoibrithe tá:

- Rochtain réasúnta a dhiúltú ar an áitreabh gnó
- Rochtain réasúnta a dhiúltú ar na cuntais ghnó, lena n-áirítear páipéir nasctha
- Teip le heolas is eol don cháiníocóir a d'úsáidfí chun cibé an dtagann gearrócaíocht chun cinn a chinneadh a chur ar fáil do na Coimisinéirí loncaim, le linn an iniúchta nó na hidirghabhála
- Moilleanna ar an gcáiníocóir le linn an iniúchta nó na hidirghabhála i gcás nach bhfuil leithscéal réasúnta ann ar na moilleanna.

Feic alt 4.4 den Chód Cleachtais seo chomh maith maidir le *Bac*.

Cuirfidh na Coimisinéirí loncaim aon chúnamh ar fáil a theastaíonn ó cháiníocóirí chun iad a chur ar a gcumas comhoibriú leis an iniúchadh, lena n-áirítear cead a thabhairt dóibh am réasúnta a bheith acu comhfhreagras a fhreagairt go hiomlán agus chun freagra tráthúil a chur ar fáil d'aighneachtaí nó ceistanna ó cháiníocóirí nó óna ngníomhairí.

3.16.1 Dliteanas pionóis i gcás nach ndearnadh Nochtadh Cáilitheach

Leagtar amach an dliteanas pionóis i ndáil le mainneachtain cánach nó dleachta míchúramach nó d'aon turas i gcás nach ndéanann an cáiníocóir 'nochtadh cáilitheach' i dTábla Pionóis C thíos.

TÁBLA PIONÓIS C		GAN NOCHTADH CÁILITHEACH A DHÉANAMH	
CATAGÓIR MAINNEACHTANA	NÍL COMHOIBRIÚ	COMHOIBRIÚ	
Iompar Míchúramach gan iarmhairtí suntasacha	20%	15%	
Iompar míchúramach le hiarmhairtí suntasacha	40%	30%	
Iompar de bhun tola	100%	75%	

Chun faisnéis a fháil:

- Sainmhínítear na téarmaí 'iarmhairtí tromchúiseacha' agus 'iompar de bhun tola' in alt 5.6
- Áirítear sainmhínithe ar 'nochtadh cáilitheach spreagtha' agus 'nochtadh cáilitheach neamhspreagtha' in ailt 3.8 agus 3.9
- Mínítear 'difríocht' a ríomh chun críocha pionós dírithe cánach agus dleachta ag alt 5.5.1

3.17 Luachálacha Cháin Ghnóthachan Caipitiúil

Tagann luachálacha nach féidir a thacú agus atá socraithe a bheith gan bunús chun cinn ó am go ham in idirghabhálacha comhlíonta um Cháin Ghnóthachan Caipitiúil (agus cánacha eile). Téann luachálacha bréagacha i dtreo comhfhreagras faidréiseach, moilleanna i socraíochtaí agus éilimh iniúchta a thabhairt chun críche nár chóir a chur i bhfeidhm ar an mbonn go gcaithfear tuairim luachálaí gairmiúil a fháil. Gan fianaise tacaíochta ábhartha, ní chuirfidh tuairim gairmiúil, leis féin cosc ar phionóis a chur i bhfeidhm. Tá sé aitheanta go bhféadfadh sé a bheith deacair ar cháiníocóir luachálacha cruinn a fháil ag brath ar chúrsaí eacnamaíocha na huaire.

D'ainneoin na treoirínte i ndáil le Catagóirí Iompair (Caibidil 5), más rud é nár cuireadh fianaise iontaofa ar fáil, cibé ó idirbhearta inchomparáide nó eile, ar fáil chun tacú leis na luachálacha cánacha, eascraíonn dliteanas do phionós trí thagairt don chritéir seo a leanas:

- Faigh amach an difríocht ("A") idir an bhfigiúr luachála a comhaontaíodh ar deireadh ("B") agus an figiúr a mhol an cáiníocóir
- Mura bhfuil A níos mó ná (B X 30%), meastar gur cás é an cás nach n-eascraíonn pionós
- Má tá A níos mó ná (B X 30%) ach ní níos mó ná (B X 50%), eascraíonn dliteanas le pionós agus is é an chatagóir mhainneachtana cánach chun na críche pionóis laghdaithe ná *iompar míchúramach gan iarmhairtí suntasacha*
- Má tá A níos mó ná (B X 50%) ach ní níos mó ná (B X 60%), eascraíonn dliteanas le pionós agus is é an chatagóir mhainneachtana cánach chun na críche pionóis laghdaithe ná *iompar míchúramach le hiarmhairtí suntasacha*
- Má tá A níos mó ná (B X 60%), eascraíonn dliteanas le pionós agus is é an chatagóir mhainneachtana cánach chun na críche pionóis laghdaithe ná *iompar de bhun tola*.

3.18 Luachálacha ar Cháin Fháltas Caipitiúil agus Dleachtanna Stampála

Foráileann an reachtaíocht um Cháin Fháltas Caipitiúil agus Dleachtanna Stampála le formhuirir ar faoi-luachálacha ar réadmhaoin in Alt 53 d'Acht Comhdhlúite Cánach Fáltas Caipitiúil, 2003 agus Alt 15 agus 16 d'Acht Comhdhlúite Dleachtanna Stampa, 1999 faoi seach.

3.19 Luachálacha Cháin Mhaoine Áitiúil – Pionóis

Folaíonn reachtaíocht Cháin Mhaoine Áitiúil do phionóis as ráiteas nó léiriú bréagach nó tuairisceán mícheart de luach inmhuirir maoine in Alt 147 den Acht Airgeadais (Cáin Mhaoine Áitiúil) 2012 (arna leasú).

3.20 Riaráistí Cánacha agus Dleachtanna Fógartha

Chun comhlíonadh cánach a fheabhsú faoi na ceanncánacha ar fad, teastaíonn íocaíocht faoi gach cáin neamhíochta ar cuntas ó na Coimisinéirí Ioncaim mar aon leis an íocaíocht sa socraíocht iniúchta, más dlite. Téann na Coimisinéirí Ioncaim sa tóir ar gach tuairisceán cánach gan íoc mar aon le haon dliteanas agus pionós gaolmhar.

3.21 Cuntais a Choimeád

Tá an oibleagáid ar an gcáiníocóir cuntais chuí a choimeád.

Ní mór go mbeadh cuntais, ar pháipéar nó go leictreonach, ar chaighdeán dóthanach chun cuntas iomlán agus cruinn a thabhairt ar an ngnó d'fhonn dliteanais chánacha cearta a ríomh. I ngach cás inar aimsíodh na cuntais, tugtar na forálacha de na haití iomchuí go haird na gcáiníocóirí.

Tá doiciméid nasctha a úsáidtear chun cuntais a ullmhú mar chuid de leabhair agus de chuntais an cháiníocóra mar a shainmhínítear in Alt 886 d'ACCán, 1997.

Taifid Cháin Bhreisluacha

Coinneoidh gach duine cuntasach, de réir ailt 84 agus 85 den ACCán Breisluacha 2010, taifid iomlána agus fíora ar gach idirbheart a mbíonn tionchar aige nó a bhféadfadh tionchar a bheith aige ar a d(h)liteanas cánach agus teidlíocht le in-asbhainteacht.

- **Scipéid Airgid**

Tá bileog eolais ar fáil faoi chuntais a choimeád do gach gnó a úsáideann scipéad airgid nó córas díolphointe leictreonach (EPOS) ar láithreán gréasáin na gCoimisinéirí Ioncaim.

<http://www.revenue.ie/ga/tax/vat/leaflets/cash-registers.html>

- **Córais um Dhíolphointe Leictreonach [EPOS]**

I gcás ina ngintear, ina dtaifeadtar nó ina stóráiltear taifid i bhformáid leictreonach ar bith, ní mór na taifid sin a choinneáil ar feadh na tréimhse íosta a éilítear sa reachtaíocht chánach agus dleachta. Ní shásófar riachtanais na nAchtanna maidir le taifid a choinneáil trí chóipeanna páipéir amháin a choinneáil de dhoiciméid nó de thuarascálacha a gineadh, a taifeadadh nó a stóráladh go leictreonach, tráth ar bith.

Féach Alt 887 den ACCán 1997 (ionadaithe ag Alt 232 den Acht Airgeadais 2001) agus Fógra Coinneála Taifead Chánacha i bhFormáid Leictreonach arna bhfoilsiú ag na Coimisinéirí Ioncaim in Eanáir 2012 in [Iris Oifigiúil](#).

Taifid Fhéinmheasúnaithe

Ba cheart go gcoinneodh an cáiníocóir nó gníomhaire cóip pháipéir nó leictreonach i gcónaí de thuairisceán Cháin Ioncaim nó Cháin Chorporáide mar aon leis an bhféinmheasúnú agus áireamh an dliteanais deiridh chánach ar feadh tréimhse 6 bliana faoi Alt 886 ACCán 1997.

Trádálaithe Ola Mianraí

Coinneoidh trádálaí ola mianraí taifid chun críocha cáin ola mianraí, mar aon le haon taifid a éilítear faoi Alt 886 den Acht Comhdhlúite Cánacha, 1997 agus Alt 84 den Acht Comhdhlúite Cánach Breisluacha 2010, mar a leagtar amach i gCuid 5 de [na Rialacháin um Cháin Ola Mianra 2012](#).

Coinneáil Taifid Cánach i bhFormáid Leictreonach

Ceadaíonn Alt 887 ACCán 1997 do ghnólachtaí taifid a choinneáil go leictreonach ga faomhadh ar leith ó na Coimisinéirí Ioncaim, chomh fada is go gcoinnítear iad de réir na riachtanas a fhoilsíonn na Coimisinéirí Ioncaim. Tá na riachtanais i gcomhair taifid chánacha a choinneáil i bhformáid leictreonach ar fáil ar leathanach 3 d'[Iris Oifigiúil](#) a foilsíodh in Eanáir 2012.

Ní mór gach taifead arna stóráil go leictreonach a bheith inrochtana do na Coimisinéirí Ioncaim. Saineoidh na Coimisinéirí Ioncaim an modh seachadta agus formáid an taifid leictreonaigh a theastaíonn ó na Coimisinéirí Ioncaim tráth a n-éilítear na taifid.

Sonraítear in Alt 912 d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997 go bhfuil na hoibleagáidí maidir le cuntas coimeád i bhfeidhm chomh maith ar an trealamh sonraí mar aon le haon bogearraí, sonraí, fearas nó ábhar.

Dualgas Fostóirí le clárú agus chun Clár Fostaithe a choinneáil

Moltar d'fhostóirí go n-éilítear ar gach fostóir, faoi Rialachán 8 de na Rialacháin Cháin Ioncaim (Fostaíochtaí) 2012, a tháinig i bhfeidhm an 18 Iúil 2012, Clár Fostaithe a choinneáil (i bhformáid pháipéir nó leictreonach) ar a thaispeántar ainm, seoladh, uimhir phearsanta seirbhíse poiblí, dáta tosaigh agus, más cuí, dáta deiridh fostaíocht gach fostaí. Éilítear i Rialachán 7 ar gach fostóir a íocann luach saothair os cionn figiúr airithe clárú leis na Coimisinéirí Ioncaim.

Tugann **Aguisín V** den Chód Cleachtais seo cuntas ar an reachtaíocht faoina bhfuil oibleagáid ar cháiníocóirí cuntais iomchuí a choimeád.

An tIniúchadh Cánach

Clúdaíonn an chaibidil seo:

- Láthair, Déanamh agus Lucht Freastail Ionchais ar Iniúchadh Cánach
- Scóip an iniúchta
- Ath-Iniúchadh ar chásanna a iniúchadh roimhe sin
- Nósanna imeachta i gcás tásca de thromchion cánach

4. AN tINIÚCHADH CÁNACH

Nuair is cuí, baineann tagairtí anseo thíos le Iniúchadh Cánach agus le gach Idirghabháil Comhlíonta Cánach.

4.1 Láthair an Iniúchta agus Lucht Freastail Ionchais

Mura bhfuil gá leis ar bhealach eile, déantar an tIniúchadh Cánach in áit ghnó an cháiníocóra. Táthar ag súil go bhfreastalóidh an cáiníocóir (agus gníomhaire) air. Más rud é go bhfuil roinnt gnóthaí nó láithreacha ann, déantar an t-iniúchadh sa phríomháit ghnó. Mar chuid den phróiseas iniúchta, féadfaidh na Coimisinéirí Ioncaim cuairt a thabhairt ar gach láthair ina bhfuil gnó ar bun.

I gcás cuideachtaí, is iondúil go ndéantar an t-iniúchadh sa phríomháit ghnó, seachas ag seoladh na hOifige Cláraithe.

Más rud é nach bhfuil áitreabh trádála ag an gcáiníocóir agus go gcoimeádtar na leabhair agus na cuntais i dteach cónaithe príobháideach an cháiníocóra, féadfar iniúchadh a dhéanamh sa teach cónaithe le toiliú an cháiníocóra, [Féach Alt 905(2)(e) d'Acht Comhdhlúite Cánacha, 1997]. Más rud é nár tugadh toiliú, bailítear na leabhair agus na cuntais agus déantar an t-iniúchadh in oifig chuí na gCoimisinéirí Ioncaim.

Go ginearálta, déanann iniúcháir na gCoimisinéirí Ioncaim ó oifig áitiúil na gCoimisinéirí Ioncaim na hiniúchtaí nó idirghabhálacha comhlíonta. Féadfaidh iniúcháir na gCoimisinéirí Ioncaim ó oifigí áitiúla eile na gCoimisinéirí Ioncaim eile idirghabháil comhlíonta a dhéanamh, áfach, le haghaidh cúiseanna oibríochtúla, de ghnó in aon áit.

Ní hiondúil go ndéantar Iniúchtaí Cánacha in oifig gníomhaire. Má choimeádtar na leabhair agus na cuntais in oifig an ghníomhaire, ba chóir socraithe a dhéanamh iad a chur ar fáil in ionad gnó an cháiníocóra roimh thús an iniúchta.

I gcás, i gcúinsí áirithe, go mbeadh iniúchadh ar áitreabh an cháiníocóra neamhphraiticiúil nó go mbeadh míchaoithiúlacht thromhchúiseach ar an gcáiníocóir, cuirfidh na Coimisinéirí an t-iniúchadh i gcrích in oifig na gCoimisinéirí Ioncaim.

Is cuma cá ndéantar an tIniúchadh Cánach, tugann an iniúcháir na gCoimisinéirí Ioncaim cuairt ar an áitreabh gnó go hiondúil.

I gcás go socraítear ríomhiniúchadh, b'fhéidir go mbeadh ar shaineolaí teicneolaíochta nó soláthraí bogearraí/EPOS an cháiníocóra freastal air chomh maith.

4.2 Iniúchadh Cánach a Dhéanamh

Ar theacht chuig an láthair iniúchta nó na hidirghabhála comhlíonta, taispeánfaidh iniúcháir na gCoimisinéirí Ioncaim a c(h)árta aitheantais agus a (h)údarú agus míneoidh sé nó sí don cháiníocóir nó don ionadaí cuideachta aidhm na hidirghabhála. Is beartas na gCoimisinéirí Ioncaim é gan an chúis chruinn (nó cúiseanna) a nochtadh chun cás ar leith a roghnú le haghaidh iniúchadh.

Má ghabhann iniúchadh roimh iarratas ghné nó agallamh próifíle, go hiondúil téitear sa tóir ar na pointí i gceist a thuilleadh san iniúchadh mar aon le haon ní eile.

Cuirtear an cáiníocóir ar an eolas faoi chleachtaigh Coimisinéirí Ioncaim faoi ús agus pionóis a ghearradh ar dhlíteanais chánacha gan íoc agus dlíteanas an duine pionós a dhéanamh agus tairgtear an deis nochtadh cáilitheach spreagtha a dhéanamh.

Ina theannta sin, tabharfaidh iniúcháir na gCoimisinéirí Ioncaim comhairle don cháiníocóir faoi na buntáistí a bhaineann le nochtadh cáilitheach a dhéanamh maidir le pionóis agus neamhfhoilseachán.

Tar éis an túsagallamh, cuirfear tús le scrúdú ar na leabhair agus na cuntais agus sonrófar

go bhfuil tús curtha leis an Iniúchadh Cánach.

Déanfaidh na Coimisinéirí loncaim na nithe seo a leanas go hiondúil:

- Cineál an ghnó a fháil amach, iadsan atá freagrach as na cuntais a choimeád a aithint agus na cuntais a choimeádtar a liostáil
- Na leabhair agus na cuntais a scrúdú, i gcibé formáid a choimeádtar iad, le haghaidh cruinneas agus cóireáil na n-idirbheart agus aird a thabhairt ar cháin agus cleachtas cuntasaíochta
- Seiceáil go bhfuil gach tuairisceán ábhartha déanta agus comhlánaithe de réir na gcuntas
- Cibé fiosrúchán a dhéanamh atá riachtanach don iniúchadh
- Comhairle a chur ar an gcáiníocóir faoi aon earráidí, easnaimh nó mírialtachtaí sna tuairisceáin chánacha nó dleachta a cuireadh isteach (lena n-áirítear iadsan i bhfabhar an cháiníocóra), dliteanas a chinneadh má thagann sé chun cinn, socraíocht a iarradh agus aon ghníomhaíocht a shonrú a d'fhéadfadh a bheith ag teastáil chun an cáiníocóir a chur ar phróiseas comhlíonta
- Iniúchadh fisiceach agus doiciméadach a dhéanamh ar áitreabh chun comhlíonadh leanúnach a chinntiú le critéir nó coinníollacha a leagan síos in údaruithe le haghaidh nósanna Custaim ar leith.

Déanann na Coimisinéirí loncaim gach iarracht gan aon chuntas a choimeád a cuireadh isteach chuig an oifig nó a bhailigh an cáiníocóir níos mó ná mí ó shin. Má tá gá le níos mó ama chun an t-iniúchadh a chur i gcrích, cuirfidh Iniúchóir na gCoimisinéirí loncaim, sula rachaidh an mhí in éag, comhairle ar an gcáiníocóir agus ar an ngníomhaire chuige sin agus tabharfaidh sé amfhráma táscach ina gcuirfear deireadh leis an iniúchadh.

I gcás go dteastaíonn aistriú sonraí leictreonaigh ó ríomhaire an cháiníocóra nó ó chórais EPOS chuig na Coimisinéirí loncaim i rith Iniúchadh Cánach, beidh ar an gcáiníocóir nó a s(h)oláthraí/ionadaí/c(h)omhairleoir/g(h)níomhaire teicneolaíochta faisnéise na híoslódálacha sonraí riachtanach a chur ar fáil. Ní cheadaítear do na Coimisinéirí loncaim ríomhchóras an cháiníocóra a fheidhmiú. Ach, aistrefar na sonraí a iarradh chuig gléasanna stórais criptithe na gCoimisinéirí loncaim.

Féach chomh maith alt 1.9, 'Uirlisí agus Teicnící um Thacaíocht Leictreonach'.

Bainfidh treoirínte slándála sonraí na gCoimisinéirí loncaim le gach taifead a bhaintear i rith iniúchta nó idirghabhála. Go háirithe, ní stórálfar sonraí ach ar ríomhairí glúine nó gléasanna stórála iniompartha i bhfoirm criptithe.

Tá treoiríne na gCoimisinéirí loncaim deartha chun an t-uaschosaint féideartha a chinntiú ar shonraí. Féach **Cosaint Sonraí ag na Coimisinéirí loncaim**.

Más rud é nár tugadh na leabhair agus na cuntais cuí a iarradh do na Coimisinéirí loncaim, cuirtear an cáiníocóir ar an eolas. Tugtar admháil don cháiníocóir maidir le cuntais a tógadh ó áitreabh cáiníocóra.

Nuair a bhaintear amach cuntais agus go dteastaíonn siad ón gcáiníocóir le haghaidh cúinsí trádála reatha, tugtar cóipeanna de na cuntais a baineadh amach don cháiníocóir nó, más gá, tugtar deis don cháiníocóir sleachta a bhaint amach as na cuntais a tógadh.

4.3 Ábharthacht i Socraíochtaí

Tá sé mar aidhm ag gach clár iniúchta agus comhlíonta na gCoimisinéirí loncaim comhlíonadh deonach a chinntiú. Má tá sé soiléir go luath sa phróiseas iniúchta go bhfuil tuairisceáin an cháiníocóra ceart go substaintiúil, tarraingeoidh na Coimisinéirí loncaim siar ón iniúchadh.

Más rud é go bhfuil sé soiléir go bhfuil a dhícheall déanta ag an gcáiníocóir a chinntiú go bhfuil na tuairisceáin chánacha do na cánacha agus dleachtanna éagsúla cruinn, ní dhéantar coigeartuithe do mhíchruinnis bheaga (ar an mbunús go bhféadfaí iad a shannadh mar earráidí neamhurchóideacha agus iad a chomhordú ar bhealach eile mar mhionearráidí i bhfabhar na gCoimisinéirí loncaim). Is gné é an t-ábharthacht, mar sin, i suntasacht a mheas ar earráid nó easnamh.

Is do na Coimisinéirí loncaim ábharthacht a bhreith go ciallmhar.

4.4 Bac

Is beartas na gCoimisinéirí loncaim d'iniúcháirí na gCoimisinéirí loncaim iad féin a chur in aithne ag tús an iniúchta nó na hidirghabhála comhlíonta agus a gcárta údaráithe oifigiúil a thaispeáint. Míneoidh na Coimisinéirí loncaim an aidhm a bhaineann leis an iniúchadh. Má dhiúltaíonn an cáiníocóir an t-iniúchadh a éascú nó na leabhair agus na cuntais a iarraidh a chur ar fáil i bhformáid inghlactha, sonrófar an cáiníocóir mar dhuine a chuir bac leis an bpróiseas iniúchta.

I gcúinsí den sórt sin caithfidh na Coimisinéirí loncaim tréimhse réasúnta ama ag iarraidh comhoibriú a lorg ón gcáiníocóir. Más rud é go leanann an diúltú agus go bhfuil sé soiléir nach bhfuil bunús reachtúil nó dlíthiúil eile ann chun diúltú an t-iniúchadh a éascú, cuirfear comhairle ar an gcáiníocóir gur cion coiriúil é bac nó cuir isteach ar oifigeach údaráithe na gCoimisinéirí loncaim agus iad i mbun a ndualgas [Alt 1078(2)(j) an tACCán, 1997].

Tagann cúinsí chun cinn nuair is gá do na Coimisinéirí loncaim gníomhaíocht láithreach a dhéanamh chun na leabhair agus na cuntais a urrú. Féadfaidh na Coimisinéirí loncaim, sa chás sin, dul i dteagmháil le bainisteoir na gCoimisinéirí loncaim chun tacaíocht a lorg.

I ngach cás seachas na cúinsí is eisceachtúla, déanfar tuairisc ar chásanna den sórt sin chuig Rannán Imscrúduithe agus Ionchúiseamh na gCoimisinéirí loncaim d'fhonn an t-ábhar a thagairt d'ionchúiseamh coiriúil.

4.5 Blianta, Tréimhsí agus Ceisteanna le hIniúchadh

Díríonn Iniúchtaí Cánacha go ginearálta ar bhliain nó ar thréimhse inar sainaithníodh riosca ar leith. Ach, d'fhéadfaí idirghabhálacha ilbhliantúla (nó tréimhsiúla) a dhéanamh i gcás go sainaithnítear rioscaí ábhair, a thugtar le fios ón réimse leathan foinsí sonraí atá ar fáil do na Coimisinéirí loncaim, i gcomhair roinnt blianta (nó tréimhsí).

Ní chuirfidh an tréimhse sainithe a leagtar amach san fhógra iniúchta srian ar na Coimisinéirí loncaim tréimhse an iniúchta a shíneadh.

Is í feidhm na gCoimisinéirí loncaim agus an t-iniúchadh á dhéanamh:

- Na tuairisceáin don bhliain/do na blianta, don tréimhse/do na tréimhsí nó na hidirbhearta a léiríodh san 'Fhógra faoi Iniúchadh Cánach' (léirítear na rioscaí a aithníodh go hiondúil)
- Aon choigeartú riachtanach a dhéanamh
- Cáin agus dleachtanna breise a shocrú agus a bhailiú más ann dóibh, mar aon le hús agus pionóis ghaolmhara agus
- Na gníomhaíochtaí leasúcháin a shannadh is gá chun gnóthaí cánacha an duine a iniúchadh a chur ar bhonn socair don todhchaí.

Díríonn na Coimisinéirí loncaim go príomha ar na blianta, tréimhsí nó idirbhearta a léirítear san 'Fhógra faoi Iniúchadh Cánach'.

I gcás go sínítear scóip tosaigh an iniúchta chuig blianta, tréimhsí agus/nó ceannchánacha eile, d'fhéadfadh deis eile a bheith ag an gcáiníocóir (más gá) nochtadh cáilitheach a dhéanamh. Féach ailt 3.7.1 (dlíteanais bhainteacha) agus 3.7.2 (dlíteanais

neamhbhainteacha) den Chód Cleachtais seo.

I gcás go dtagann mainneachtana cánacha chun cinn i gcuideachta ina bhfuil stiúrthóir mar úinéir, is gnách gur de bhuntáiste duine nó níos mó de na stiúrthóirí. Dá réir sin, d'fhéadfaí a áireamh ar iniúchadh ar chuideachta ina bhfuil stiúrthóir mar úinéir iniúchadh ar ghnóthaí cánacha an stiúrthóra. I gcásanna den sórt sin, gheobhaidh gach páirtí atá faoi réir an Iniúchta Cánach 'Fógra faoi Iniúchadh Cánach'.

4.6 Blianta, Tréimhsí nó Ceisteanna níos Túisce, níos Déanaí a Iniúchadh

Ar dtús díreoidh an t-iniúchadh ar an mbliain/ar na blianta, an tréimhse/na tréimhsí agus na ceisteanna a léirítear ar an 'bhFógra faoi Iniúchadh Cánach'. Féadfaidh ceisteanna teacht chun cinn áfach le linn an iniúchta a éileoidh ar na Coimisinéirí loncaim blianta níos túisce nó níos deireanaí a oscailt. Sna cúinsí seo, d'fhéadfadh cáiníocóirí deiseanna nochta cáilitheacha a bheith acu, féach ailt 3.7.1 (dliteanais bhainteacha) agus 3.7.2 (dliteanais neamhbhainteacha) den Chód Cleachtais seo.

Measfar i gcónaí tosaíochtaí foriomlána, tosca ama a bhaineann le hiniúchtaí mar sin, toradh dealraitheach, ábharthacht agus na costais bhreise a eascraíonn do cháiníocóirí agus do na Coimisinéirí loncaim do bhlianta (nó tréimhsí) oscailte agus cinneadh á dhéanamh maidir le blianta (nó tréimhsí) níos luaithe a oscailt.

Ní dhéanfar blianta nó tréimhsí cánacha níos túisce a iniúchadh ach amháin má tá bunús maith ann gur tharla mainneachtana cánacha suntasacha.

Ní dóigh go dtiocfaidh blianta/tréimhsí a oscailt chun cinn sa chineál cáis seo a leanas:

- Más rud é go bhfuil an mhaolaisnéis dliteanais beag go coibhneasta, agus
- Más rud é nach bhfuil carnadh sócmhainní suntasach gan míniú
- I gcás go bhfuil difríocht tuairime sa chaitheamh teicniúil le mír ach go bhfuil an caillteanas ioncaim don Státchiste réasúnta beag.

I gcodarsnacht, d'fhéadfadh cúiseanna réasúnacha le meas chun blianta níos túisce a oscailt, faoi na nósanna imeachta atá thuasluaite, teacht chun cinn sa chás seo a leanas:

- Más rud é go bhfuil carnadh sócmhainní suntasach gan míniú
- Más rud é go bhfuil tásca láidre ann go bhfuil scéim chun cáin nó dleacht a sheachaint i bhfeidhm
- Más rud é go bhfuil tásca tromchúiseacha ann go bhfuil scéim chun cáin nó dleacht a sheachaint i bhfeidhm lena bhfuil gá le níos mó a scrúdú
- Más rud é gur tháinig caillteanas ioncaim suntasach chun cinn sa bhliain nó tréimhse iniúchta, agus gur dóigh go mbeadh cás mar sin ann sna blianta roimhe sin.

I gcás go bhfuil cúiseanna réasúnach ag na Coimisinéirí loncaim le creidiúint go bhfuil tuairisceán mícheart de bharr gur comhlíonadh ar bhealach calaoiseach nó faillíoch, d'fhéadfaí idirghabháil comhlíonta a dhéanamh ar feadh aon tréimhse d'ainneoin éag na teorann reachtúil 4 bliana, i gcás go baineann teorainn ama leis an gcáin áirithe sin.

Tá sé mar chuid den bhéim iniúchta an cás a thabhairt cothrom le dáta. Dá réir sin, más rud é go bhfuil an cheist lena tháinig coigeartú chun cinn sa tréimhse iniúchta ag tarlú i dtréimhsí níos déanaí, lorgóidh na Coimisinéirí loncaim, chomh maith leis an gcáin a bhailiú a thagann as an tréimhse iniúchta, íocaíocht chánach (lena n-áirítear réamhcháin) a d'fhéadfadh a bheith dlite do na tréimhsí níos déanaí.

Go ginearálta, ní leanfaidh iniúchtaí maidir le dleachtanna Custaim níos faide ná 3 bliana. Is mar gheall nach dtabharfar fógra d'fhéichiúnaí tar éis tréimhse 3 bliana ón dáta a tabhaíodh an fiach Custaim. [Alt 221(3) den Chód Custaim]

Féadfaidh an tréimhse chun fiach Custaim a fhógairt d'fhéichiúnaí leathnú níos faide ná 3 bliana i gcás go raibh an t-acht as ar tháinig an fiach, ag an am ar tharla sé, faoi dhliteanas chun nósanna um chúirt choiriúil a chur i bhfeidhm. [Alt 221(4) den Chód Custaim]

4.7 Athbhreithniú ar Chásanna a Iniúchadh cheana féin

Féadfar athbhreithniú a dhéanamh ar cháiníocóir a iniúchadh cheana féin le cur san áireamh i gclár ath-iniúchta na gCoimisinéirí Ioncaim. Má bhraitear tásca tromchúiseacha de throm-imghabháil cánach nó cion Cánach san athbhreithniú, féadfar an cas a thagairt do Rannán Imscrúduithe agus lonchúiseamh chun a oiriúnacht um ionchúiseamh a mheas.

Féach nóta mínithe ar Clár Iniúchta Randamaigh agus Clár Ath-iniúchta in alt 1.5.4 i 'gCaibidil 1 – Réamhrá' leis an gCód Cleachtais seo.

4.8 Tásca de Thromchion Cánach

Le linn iniúchta, rachaidh na Coimisinéirí Ioncaim i dteagmháil le tromthásca ó am go ham chun tromchion cánach a mholadh den chineál atá sa chritéir ionchúisimh (Féach Caibidil 7 den Chód Cleachtais seo). Tagann dhá chineál fianaise chun cinn i gcionta cánacha, fianaise dhoiciméadach agus ráitis ón gcáiníocóir. Déileálfaidh na Coimisinéirí Ioncaim le fianaise den sórt sin mar seo a leanas:

Fianaise Dhoiciméadach

Mura bhfuil Nochtadh Cáilitheach (féach alt 3.7), tagrófar fianaise dhoiciméadach don chineál chion a léirítear sa chritéir ionchúisimh i gCaibidil 7, trí bhainisteoir na gCoimisinéirí Ioncaim chuig an Rannán Imscrúduithe agus lonchúiseamh. Measann an Rannán Imscrúduithe agus lonchúiseamh cibé an bhfuil an cas feiliúnach le haghaidh iniúchta chun ionchúiseamh a dhéanamh. Má mheastar go bhfuil an cas feiliúnach cuirfead comhairle ar an gcáiníocóir dá réir. Bainistear an cas chun leanúint leis agus é a chríochnú i gcomhar leis an Rannán Imscrúduithe agus lonchúiseamh.

Ráitis a rinne an Cáiníocóir

Ní léiríonn ráiteas ginearálta cosúil le “Tá cuntas bainc agam nach bhfuil nochta agam” gur déanadh cion.

I gcodarsnacht, ní léiríonn ráiteas ar leith cosúil le: “Táim ag iarraidh a insint duit faoin mbealach a d'úsáid mé sonraisc bhréagacha chun cáin a sheachaint agus pána faoin gcuntar a íoc” gur déanadh cion.

Faoi réir na teorach maidir le nochta cáilitheacha (féach alt 3.7), má tá an cion den chineál a shonraítear sa Chritéir lonchúisimh le hionchas dóchúil d'ionchúiseamh, cuirtear an cáiníocóir faoi rabhadh sula ndéanfar ráitis ionchoiritheacha eile.

Ní dhéanfaidh na Coimisinéirí Ioncaim rabhadh a riar chuig cáiníocóir gan idirdhealú, is nós é atá curtha in áirithe do chásanna ina mbeadh cúinsí ann amhras a bheith faoi throm-imghabháil cánach.

Ba chóir rabhadh a thabhairt do cháiníocóir a d'admhaigh go ndearna sé cion.

Foclaíocht Rabhaidh

Is é seo a leanas an rabhadh atá le tabhairt:

“Níl oibleagáid ort aon rud a rá murar mian leat sin, ach cibé rud a deir tú, tógfar síos i scríbhinn é agus féadfar é a úsáid i bhfianaise”

4.9 An tAcht um Chosaint Sonraí

Bailíonn na Coimisinéirí loncaim eolas chun na córais chánacha agus dleachtanna a riar. Déileálfar le haon eolas a chuireann cáiníocóirí ar fáil leis na caighdeáin is airde slándála agus rúndachta agus de réir na hAchtanna um Chosaint Sonraí 1988 agus 2003 amháin.

Féach **beartas um Chosaint Sonraí na gCoimisinéirí loncaim**.

Tá an fhaisnéis ar fad faoin gcáiníocóir a choinníonn na Coimisinéirí loncaim faoi rún agus ní féidir í a nochtadh ach amháin de réir Alt 851A(2) ACCán 1997 nó mar a fhoráiltear in aon fhoráil reachtúil eile.

Idirghabháil Comhlíonta Cánach a Chur i gCrích

Clúdaíonn an chaibidil seo:

- Bunús Socraíochta
- Faomhadh agus Nósanna Imeachta um Thairiscint Socraíochta
- Muirir Úis
- Formhuirir
- Táillí Pionóis/Fógraí Tuairime
- Catagóirí Mainneachtana
- Íocaíocht dliteanais – Neamhábhaltacht íoca
- Nósanna Athbhreithnithe/Athchomhairc

5. IDIRGHABHÁIL COMHLÍONTA CÁNACH A CHUR I GCRÍCH

5.1 Socraíocht Airgeadaíochta

Tá sé tábhachtach béim a leagan ar an gcomhthéacs lena bhfuil an Cód Cleachtais seo réitithe. Tá ról tábhachtach ag socraíocht airgeadais i gcláir chomhlíonta na gCoimisinéirí loncaim. Tá an úsáid de nósanna socraíocht airgeadais iomchuí i gcomhréir leis an mbainistíocht éifeachtach den chóras cánach agus an úsáid is fearr d'acmhainní na gCoimisinéirí loncaim agus costas comhlíonta do cháiníocóirí a íoslaghdú.

Gan dochar do shocraíocht airgeadais, téann na Coimisinéirí loncaim sa tóir ar thréanbheartas ionchúisimh le haghaidh cásanna iomchuí. Ach, níl gach cás oiriúnach le hionchúiseamh: mar shampla, d'fhéadfadh ceisteanna a bheith ann a bhaineann leis an bhfianaise atá ar fáil.

Meastar gach cás de réir a bhfiúntas. Bíonn an cur chuige is feiliúnaí ag brath ar na cúinsí ar leith den chás ar leith.

5.2 Bunús Socraíochta um Idirghabháil Comhlíonta

Braitheann aidhm na gCoimisinéirí loncaim den chéim is airde de chomhlíonadh deonach a bhaint amach ar an gcomhoibriú agus muinín atá ag na Coimisinéirí loncaim sa phobal a íocann cáin.

Tá níos mó cosúlachta ann go dtiocfaidh comhoibriú má thugtar meas do cheart ar eolas an cháiníocóra agus má thugtar roinnt ama don cháiníocóir comhairle a mheas agus a ghlacadh ar thorthaí an iniúchta/na hidirghabhála.

Más rud é nach bhfuil an dliteanas cánach agus/nó dleacht measta cheana féin ag an gcáiníocóir (nó gníomhaire) i nochtadh cáilitheach, measfaidh na Coimisinéirí loncaim an gearrmhuirear maidir le cáin, ús agus pionóis (más ann dóibh) agus tugtar tairiscint scríofa agus íocaíocht ar na dliteanais a measadh mar sin. Má thagann foilseachán na socraíochta chun cinn, cuirtear comhairle ar an gcáiníocóir agus an gníomhaire i scríbhinn.

Ní fhéachfar ar thairiscint ó gcáiníocóir mar shocraíocht iomlán agus deiridh na ndliteanas mura ndéantar é gan easaontú nó cáilitheacht. Ní ghlacann na Coimisinéirí loncaim le tairiscintí socraíochta ar coinníoll.

Tá gach nochtadh cáilitheach agus tairiscintí socraíochta eile (íochta nó gan íoc) a fhaightear ó cháiníocóir faoi réir faofa ó na Coimisinéirí loncaim agus/nó Bainistíocht Sinsearach na gCoimisinéirí loncaim. Tagann gach tairiscint a sheoltar le faomhadh le tuairisc ina bhfuil moladh an iniúcháir na gCoimisinéirí loncaim.

Comhaontaítear agus faomhtar tairiscintí de shocraíocht iniúchta/idirghabhála gan mhoill mhíchuí agus tá siad faoi réir nósanna dearbhú cáilíochta. Faoi na nósanna sin, scrúdaíonn bainisteoirí na gCoimisinéirí loncaim roinnt iniúchtaí/idirghabhálacha lena chinntiú go ndearnadh iad de réir an Chóid Chleachtais seo.

A luaithe is atá na hagallaimh agus na díospóireachtaí leis an gcáiníocóir/gníomhaire curtha i gcrích, beidh cruinniú deiridh (más gá) ag na Coimisinéirí loncaim leis an gcáiníocóir chun torthaí na hidirghabhála comhlíonta a leagan amach. Má thagann socraíocht airgeadais chun cinn, beidh ar an gcáiníocóir tairiscint de shocraíocht scríofa a chur ar aghaidh chuig na Coimisinéirí loncaim. Beidh ar an gcáiníocóir a dheimhniú, i scríbhinn, gur ceartaíodh ceisteanna a aithníodh le linn na hidirghabhála.

Ag deireadh an Iniúchta Cánaigh nó na hidirghabhála comhlíonta, deimhneoidh na Coimisinéirí loncaim an seasamh trí scríobh chuig an gcáiníocóir mar seo a leanas:

- (i) Más rud é go léiríonn toradh an iniúchta/na hidirghabhála go bhfuil tuairisceán an cháiníocóra inghlactha, (ní theastaíonn aon athrú) eiseofar litir chuig an gcáiníocóir agus an gníomhaire chun iad a chur ar an eolas dá réir sin
- (ii) Más rud é go mbaintear amach comhaontú leis an gcáiníocóir (agus an gníomhaire) maidir le 'nochtadh cáilitheach' nó dliteanas cánach/dleachta eile, eiseofar litir deiridh chuig an gcáiníocóir agus an gníomhaire ina leagfar amach sonraí den tsocraíocht, agus aird an cháiníocóra a tharraingt ar aon easnamh sna cuntais nó sa chóireáil chánach a cuireadh i bhfeidhm, agus más cuí, ag féachaint do dhearbhu an cháiníocóra gur ceartaíodh na nithe seo

Roimh eisiúint na litreach deiridh ó na Coimisinéirí loncaim, bíonn gach tairiscint socraíochta (lena n-áirítear nochta cáilitheach) faoi réir fhaomhadh na gCoimisinéirí loncaim agus/nó Bainistíocht Sinsearach na gCoimisinéirí loncaim

- (iii) Más rud é nár thángthas ar chomhaontú leis an gcáiníocóir (agus an gníomhaire) ar thorthaí an iniúchta/na hidirghabhála, eiseofar litir soiléir ó na Coimisinéirí loncaim, gonta ina mbeidh achoimre de na coigeartuithe molta lenar tháinig an dliteanas breise ar cháin, dleacht, ús agus pionóis chun cinn (má tháinig siad chun cinn)

Tabharfaidh an litir cuireadh don cháiníocóir comhaontú ar na figiúirí nó murar féidir comhaontú, míniú cén fáth.

I bhformhór na gcásanna tagtar ar chomhaontú a luaithe is atá an cáiníocóir/an gníomhaire sásta go bhfuil cur chuige na gCoimisinéirí loncaim iomchuí maidir le socraíocht.

Mura bhaintear amach comhaontú foirmiúil (nó mura bhfuil íocaíocht le teacht i gcásanna comhaontaithe) déanfaidh na Coimisinéirí loncaim gach measúnú riachtanach, leasú ar mheasúnachtaí nó meastacháin agus eiseofar na fógraí ábhartha chuig an gcáiníocóir agus gníomhaire.

Mura fuarthas achomharc foirmeálta nó más rud é, tar éis don achomharc a mheas nó diúscartha ar bhealach eile, nach bhfuil na Coimisinéirí loncaim in ann íocaíocht a urrú, cuirfear imeachtaí forghníomhaithe iomchuí i bhfeidhm gan mhoill maidir leis an ús cánach agus reachtúil a bhailiú.

Más rud é gur cuireadh an dliteanas cánach agus/nó dleachta i gcrích ach nár comhaontaíodh pionóis leis an gcáiníocóir nó más rud é nár íocadh pionóis chomhaontaithe, eiseofar Fógra Tuairime chuig an gcáiníocóir. Féach alt 5.5.4 thíos.

5.3 Ús

Más rud é, mar thoradh ar idirghabháil, go bhfuil sé soiléir nár chuir cáiníocóir tuairisceán iomlán agus ceart isteach agus go dtagann gearrmhuirear cánach nó dleachta chun cinn, tagann muirir úis chun cinn faoi na forálacha úis ábhartha. **Ní mhaolaítear ús dlite.**

Más rud é go dtagann gearrmhuirear chun cinn agus mar gheall ar sheach-chur de ró-íocaíocht ó thréimhse níos déanaí, gearrtar ús ar an ngearríocaíocht ón dáta dlite go dtí an dáta de ró-íocaíocht.

Maidir le hús ar cháin, ní mór íocaíocht a dhéanamh laistigh de mhí amháin den cháiníocóir tairiscint de shocraíocht a dhéanamh. Mura bhfuil an íocaíocht faighte laistigh de mhí amháin, déantar muirear úis sa tsocraíocht a athríomh. Más rud é, i gcás eisceachtúil, nach féidir socraíocht a íoc thar thréimhse, tiocfaidh breisús chun cinn chun an tréimhse de shocrú tráthchoda a chlúdach.

Más rud é, i gcás go bhfuil comhaontú idir an cáiníocóir agus na Coimisinéirí Ioncaim in easnamh, tá sé riachtanach measúnachtaí nó meastacháin a ardú agus cuirfear bailiúchán forghníomhaithe i bhfeidhm chun an cáin a fháil, ardóidh ús ó na túsdataí dlite go dtí an dáta íocaíochta.

Maidir le muirir úis i gcásanna ‘gan caillteanas cánach’ – féach alt 3.5.5.

Custam

Gearrfar muirir úis de réir Alt 232 de Chód Custam an Chomhphobail [Rialacháin (CEE) Uimh. 2913/92 ón gComhairle].

Mál

Cuirfear muirir úis i bhfeidhm de réir Alt 103, an tAcht Airgeadais, 2001 (arna leasú le hAlt 97, an tAcht Airgeadais, 2003) agus Alt 74, an tAcht Airgeadais, 2002.

Tobhach Comhshaoil

Tagann muirir úis chun cinn faoi Alt 72(4A), an tAcht um Bainistiú Dramhaíola, 1996 (curtha isteach ag Alt 50, an tAcht um Chaomhnú an Chomhshaoil, 2003).

5.4 Formhuirear ar Thuairisceáin a Chur Isteach go deireanach

5.4.1 Alt 1084 den Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997 – IT, CT agus CGT

Dlífear formhuirear ar cháiníocóirí, faoi na forálacha d’Alt 1084 d’Acht Comhdhlúite Cánacha 1997, le haghaidh tuairisceán deireanach a chomhdú.

Cuirfear an formhuirear infheidhme i gcónaí le socraíocht iniúchta nó idirghabhála i gcás nár comhdaíodh tuairisceán Cháinioncaim (IT), Cháin Ghnóthachan Caipitiúil (CGT), Cháin Chorporáide (CT), Cháin Fáltas Caipitiúil (CAT) (Alt 53A CATCA 2003) nó Cháin Mhaoine Áitiúil (féach thíos) ar nó roimh an dáta tuairiscithe sonraithe.

Foráiltear le hAlt 1084 go meastar go bhfuil comhdú, in am, de thuairisceán mícheart, go calaoiseach nó go faillíoch, mar chomhdú deireanach.

Ach, ní lorgófar an formhuirear as comhdú deireanach i gcás gur comhdaíodh an tuairisceán ar nó roimh an dáta tuairiscithe sonraithe agus i gcás gur cuireadh pionós cáinghiaráilte i bhfeidhm le socraíocht.

5.4.2. Alt 38 den Acht Airgeadais (Cáin Mhaoine Áitiúil) 2012 – LPT

Cúinsí a spreagfaidh Formhuirear ginte ag an gCáin Mhaoine Áitiúil

Féadfaidh Daoine Inmhuirir do Cháin Ioncaim/Cháin Corparáide/Cháin Ghnóthachan Caipitiúil atá dlite do LPT chomh maith formhuirear cothaithe ag LPT **10% dá ndliteanas IT/CT/CGT** a thabhtú (*faoi réir uas-fhormhuirear €63,485*) murar amhlaidh na nithe seo tráth **dáta comhdaithe** a Tuairisceáin IT/CT/CGT

- go bhfuil gach Tuairisceáin LPT a teastaíonn comhdaithe **agus**
- gur íocadh an dliteanas LPT ina iomláine nó go ndearnadh socraíocht íocaíochta chomhaontaithe (ní áirítear anseo aon riaráistí Mhuirir Teaghlaigh – féach an nóta thíos)

I gcás go dtabhaíonn duine formhuirear ginte ag LPT agus go gcomhdaíonn sé ina dhiaidh sin Tuairisceán LPT agus/nó go n-íocann sé an cháin, (nó go socraítear socraíocht íocaíochta comhaontaithe), cuirtear teorainn leis an méid dliteanais LPT (seachas aon riaráistí Mhuirir Teaghlaigh – féach an nóta thíos) i gcás go bhfuil sé seo níos ísle ná méid an fhormhuirir.

Tabhair faoi deara: Ní thabhfófar formhuirear de bharr neamhíocaíocht an Mhuirir Teaghlaigh agus Tuairisceáin IT/CT/CGT á gcomhdú ná ní áireofar na riaráistí agus an teorainn a bhaineann le formhuirear á ríomh, tar éis don cháiníocóir na saincheisteanna LPT a bhí ina gcúis leis an bhformhuirear a réiteach.

5.4.3 Alt 14A den Acht Airgeadais 2012 – Dleacht Stampála

Leagtar amach in Alt 14A d'Acht Comhdhlúite Dleachtanna Stampa, 1999 na formhuirear iníoctha i ndáil le Dleacht Stampála.

5.5 Pionóis

Leagtar amach an reachtaíocht a bhaineann le pionóis a chur i bhfeidhm i socraíochtaí cánacha agus dleachta in **Aguisín III**.

I gcás ina n-ardaítear pionós, is iad na Coimisinéirí Ioncaim a ríomhann méid an phionóis go ginearálta, ach é comhaontaithe leis an gcáiníocóir agus íoctha. I gcás nach n-aontaíonn duine le dlíteanas pionóis nó nach n-íocann sé pionós ar aontaigh an duine leis, is ceist atá ann don chúirt a chinneadh an bhfuil an duine sin faoi dhlíteanas pionóis.

Níl aon fhoráil le haghaidh pionóis cáinghiarálte maidir le mainneachtana Custaim

Baineann pionóis riaracháin sheasta as Cód Custaim Pobail a shárú agus a Fhorálacha Forfheidhmithe faoi Alt 54 den Acht Airgeadais 2011 (féach alt 5.7 den Chód Cleachtais seo).

I gcásanna Dleacht Stampála, más rud é go gcuirtear ionstraim isteach le haghaidh stampála (trí thuairisceán Dleacht Stampála a chomhdú) tar éis an t-am a ceadaíodh, dlífeáir ar cháiníocóirí ús agus pionós a íoc faoi Alt 14 d'Acht Comhdhlúite Dleachtanna Stampa, 1999.

I gcás go bhfuil comh-mhéid mainneachtain chánach nó dleachta duine níos lú ná €6,000 agus nach bhfuil an mhainneachtain sa chatagóir iompair de bhun tola, ní bheidh an duine dlíte do phionós de bharr na mainneachtana.

I gcás gur comhaontaíodh pionós cáinghiarálte i ndáil le mainneachtain chánach/dleachta ar feadh tréimhse nó tréimhsí ar leith, measfar go gclúdóidh leibhéal foriomlán an phionóis cháinghiarálte aon phionóis sheasta chun tuairisceán mícheart nó deireanach a chomhdú i ndáil le haon tréimhse a chlúdaítear sa tsocraíocht.

5.5.1 An 'difríocht' a ríomh chun críocha pionóis cáinghiarálte agus dleachtghiarálte

Eascraíonn dlíteanas le pionós céatadáin cáinghiarálte ar an 'difríocht' idir méid na cánach a bheadh iníoctha dá ríomhfaí an cháin de réir an tuairisceáin mhícheart nó bhréagach, agus méid na cánach a bheadh iníoctha dá ríomhfaí é de réir an tuairisceáin fíor agus ceart. [Alt 1077E(11) ACCán 1997]

Le haghaidh VAT, is iondúil go ríomhtar an 'difríocht' idir:

- a) Méid na cánach (más ann dó) a d'íoc nó a 'éiligh an duine lena mbaineann don tréimhse ábhartha ar bhonn an tuairisceáin, éilimh nó dearbhaithe mhícheart mar a tugadh nó a rinneadh ar bhealach eile, agus
- b) An mhéid iníoctha i gceart ag, nó in-aisíoctha leis an duine sin don tréimhse.

[Alt 116(11) den Acht Comhdhlúite Cánach Breisluacha 2010]

- Le haghaidh Cáin Fáltas Caipitiúil, féach Alt 58(5) d'Acht Comhdhlúite Cánach Fáltas Caipitiúil, 2003
- Maidir Dleacht Stampála, féach Alt 134A(7) , (8) agus (9) den Acht

5.5.2 Pionóis trí Chomhaontú

Le linn gach idirghabháil comhlíonta, is ábhar imní do na Coimisinéirí Ioncaim é pionóis shibhialta. Ní gach cineál coigeartaithe a thagann mar thoradh ar idirghabháil comhlíonta Cánach a bheidh ina bhonn le dliteanas ar phionós.

Is iad seo a leanas a bhíonn mar bhonn le pionóis go hiondúil:

- Díolachán, admhálacha, ioncaim nó gnóthachain neamhluaite
- Luach saothair nó íocaíocht conartha ábhartha neamhluaite
- Sócmhainní ganniontráilte lena n-áirítear stoc agus féichiúnaithe a luacháil
- Dliteanais ró-iontráilte, lena n-áirítear creidiúnaithe
- Neamhchomhlíonadh le rialacháin CBL, ÍMAT nó Cáin Chonarthaí Iomchuí
- Éilimh mhíchuí ar chostais nó asbhaintí trí dhochar ar an gcuntas brabúis agus caillteanais nó eile
- Éilimh mhíchuí ar liúntais chaipitil nó liúntais nó faoisimh eile
- Teip ar gach fíric agus cúinse a nochtadh a bhaineann le dliteanas Dleacht Stampála
- Luach na maoine inmhuirir ganniontráilte go suntasach le haghaidh Cáin Mhaoine Áitiúil
- Teip ar gach fíric agus cúinse a nochtadh a bhaineann le dliteanas Cháin Fháiltas Caipitiúil.

Ní liosta uileghabhálach é seo agus deachtaíonn gach cás cibé an eascraíonn dliteanas le pionóis a íoc.

Beidh na Coimisinéirí Ioncaim cúramach agus breith á dhéanamh cibé an bhféadfadh an cáiníocóir bheith faoi dhliteanas pionós a íoc in aon chás. I gcás go bhfuil amhras maidir leis an gcatagóir mainneachtana cánaigh, nó amhras maidir lena bhfuil duine faoi dhliteanas pionóis, pléifidh iniúchóir na gCoimisinéirí Ioncaim an cheist lena bhainisteoir.

Agus sáruithe ar reachtaíocht chánach agus dleachta an duine aitheanta, cuirfidh na Coimisinéirí Ioncaim, agus aird chuí ar an treoir a leagtar amach sa Chód Cleachtais seo, in iúl don duine faoi na pionóis reachtúla (agus candam na bpionós sin) a mheallann na sáruithe sin. Comhaontófar an pionós leis an gcáiníocóir agus íocfar é.

5.5.3 Pionóis a mheasann Cúirt Ábhartha

Tagann réiteach ar fhormhór socraíochtaí ar cháin, ús agus pionóis trí chomhaontú leis an gcáiníocóir ar bhealach a leagtar amach sa Chód Cleachtais seo.

Ach, i gcás nach n-aontaíonn duine le dliteanas pionóis nó nach n-íocann sé pionós ar aontaigh an duine leis, is ceist atá ann don chúirt ábhartha a chinneadh an bhfuil an duine sin faoi dhliteanas pionóis.

Ciallaíonn an téarma ‘cúirt ábhartha’ an Chúirt Dúiche, an Chúirt Chuarda nó an Ard-Chúirt, de réir mar is cuí, trí thagairt do na teorainneacha dlínsiúla do nithe sibhialta a leagadh síos san Acht Cúirteanna Breithiúnais, 1924, arna leasú, agus Acht na gCúirteanna (Forálacha Forlíontacha), 1961, arna leasú.

Is iad seo a leanas na teorainneacha dlínsiúla:

- an Chúirt Dúiche – méideanna suas go dtí €15,000.00

- an Chúirt Chuarda – méideanna suas go dtí €75,000.00
- an Ard-Chúirt – méideanna níos mó ná €75,000.00 (gan teorainn)

Más rud é go measann cúirt ábhartha dliteanais pionóis, beidh na nósanna seo a leanas i bhfeidhm:

- Céim 1:** Bunaithe ar an bhfianaise atá ar fáil, féadfaidh iniúchóir Cánach tuairim a bhunú go bhfuil cáiníocóir faoi dhliteanas pionós.
- Céim 2:** Má táthar le dul sa tóir ar phionós, ní mór Fógra Tuairime a eisiúint don cháiníocóir (agus seolfar cóip chuig gníomhaire an cháiníocóra freisin) – féach Fógra Tuairime, alt 5.5.4 thíos. Má chomhaontaíonn an cáiníocóir le tuairim an iniúcháir Cánaigh agus íoctar an pionós, is é sin deireadh an scéil mar sin.
- Céim 3:** Mura bhfuil aon chomhaontú ar mhéid an phionóis nó aon íocaíocht ar phionós comhaontaithe (nó gan freagra ón gcáiníocóir) laistigh de 30 lá, féadfaidh an t-iniúchóir Cánaigh iarratas a dhéanamh chuig cúirt ábhartha sa chaoi agus go measfaidh an chúirt sin gur sháraigh an cáiníocóir reacht ábhartha lena dtagann pionós chun cinn – féach alt 5.5.5 thíos.
- Céim 4:** Más rud é go ndéanann cúirt cinneadh go bhfuil cáiníocóir faoi dhliteanas pionós agus go dtugann sé ordú an pionós sin a fháil uaidh, féadfaidh na Coimisinéirí Ioncaim an méid a bhailiú agus a fháil ar ais ar an mbealach céanna le cáin a bhailiú – féach alt 5.5.7 thíos.

5.5.4 Fógra Tuairime a eisiúint maidir le Pionós

[Alt 1077B d'Acht Comhdhlúite Cánacha 1997]

Tagraíonn an chuid seo den Chód Cleachtais do chásanna nach féidir comhaontú a fháil leis an gcáiníocóir maidir leis an dliteanas le pionós. Clúdaíonn sé aon chás inar comhaontaíodh pionós ach nár íocadh é.

Sna cúinsí seo, cuireann an t-iniúchóir Cánach in iúl tuairim maidir le dliteanas duine le pionós agus tugann sé fógra faoin tuairim sin don cháiníocóir agus do ghníomhaire an cháiníocóra.

Ar an bhFógra Tuairime beidh sonraí de na nithe seo a leanas;

- na forálacha reachtúla faoina dtagann an pionós
- na cúinsí lena bhfuil an duine sin faoi dhliteanas pionóis
- an méid den phionós lena bhfuil an duine sin faoi dhliteanas, agus
- aon sonraí eile de réir mar a mheasann an t-iniúchóir Cánach a bheith riachtanach

Maidir le pionóis cháinghiaráilte, ní mór an candam cánach a leagan amach sula n-eisítear Fógra Tuairime.

Féadfaidh iniúchóir Cánach Tuairim a leasú ag aon am agus tabharfar fógra faoin Tuairim leasaithe chuig an gcáiníocóir (agus an gníomhaire) ar an mbealach céanna leis an bhFógra Tuairime bunúsach leagtha amach thuas. [Alt 1077B(2) ACCán 1997]

Maidir le comhsheasmhacht agus riarachán a éascú, úsáidfídh gach Ceantar agus oifig Cánach Fógra Tuairime caighdeánach.

Agus an t-iniúchóir ag cruthú tuairime ar dhliteanas duine le pionós cáinghiaráilte,

cuirfidh an iniúchóir na gCoimisinéirí loncaim san áireamh cibé ar thug an cáiníocóir nochtadh cáilitheach agus/nó comhoibriú.

Eiseofar an Fógra Tuairime chuig an gcáiníocóir agus seolfar cóip chuig an ngníomhaire.

Más rud é nach bhfreagraíonn cáiníocóir comhfhreagras a bhaineann le Fógra Tuairime iniúchóir Cánaigh, ní féidir glacadh leis nó cinneadh a dhéanamh go bhfuil an cáiníocóir faoi dhliteanas pionóis – is ceist é sin do chúirt ábhartha a mheas.

5.5.5 Iarratas ar Chinneadh Pionóis chuig Cúirt Ábhartha

[Alt 1077B(3) d'Acht Comhdhlúite Cánacha 1997]

Más rud é maidir le cáiníocóir lena n-eisítear Fógra Tuairime, laistigh de 30 lá tar éis dáta an fhógra (nó laistigh de 30 lá tar éis dáta an fhógra leasaithe), nach gcomhaontaíonn sé i scríbhinn leis an tuairim nó an tuairim leasaithe san fhógra agus méid an phionóis a sonraíodh san fhógra a íoc chuig na Coimisinéirí loncaim, féadfaidh na Coimisinéirí loncaim iarratas a chur isteach chuig cúirt ionas go gcinneadh an chúirt cibé an sáraíonn an cáiníocóir an reacht as ar tháinig an pionós.

Ní dhiúltaítear cúrsaí mar gheall gur eisigh na Coimisinéirí loncaim Fógra Tuairime nó go ndearna na Coimisinéirí loncaim iarratas chuig cúirt ábhartha teidlíocht an cháiníocóra ar phionós laghdaithe nó maolaithe ar chomhoibriú nó ar nochtadh cáilitheach a dhéanamh. Léireofar méid an phionóis ar an bhFógra Tuairime.

5.5.6 Pionóis measta ag Cúirt Ábhartha

Bunaithe ar an bhfianaise os a comhair, beidh sé mar ábhar ag an gcúirt a mheas cibé ar sháraigh an cáiníocóir an reachtaíocht as ar tháinig dliteanas ar phionós.

5.5.7 Pionóis ghnóthaithe measta ag Cúirt Ábhartha a fháil ar ais

[Alt 1077C d'Acht Comhdhlúite Cánacha 1997]

Más rud é go ndearna cúirt cinneadh go bhfuil cáiníocóir faoi dhliteanas pionóis, féadfaidh an cúirt freisin, más rud é go bhfuil iarratas ábhartha os a comhair, ordú a dhéanamh an pionós sin a fháil ar ais, agus gan dochar d'aon bhealach eile é a fháil ar ais, gur féidir an pionós sin a bhailiú agus a thabhairt ar ais ar bhealach cosúil leis an méid cánach.

5.5.8 Achomhairc in aghaidh Pionóis a mheasann Cúirt Ábhartha

Faoin struchtúr um chinneadh pionóis tá sé tábhachtach a thuiscint gur mheas cúirt (seachas na Coimisinéirí loncaim) go bhfuil cáiníocóir faoi dhliteanas pionóis. Níl aon cheart achomhairc a dhéanamh ar chinneadh den sórt sin chuig na Coimisinéirí Achomhairc.

Tá achomhairc in aghaidh cinneadh ag cúirt ábhartha, mar sin, laistigh de Rialacha Cúirte i bhfeidhm i ngach cúirt ábhartha agus ní laistigh de na hAchtanna Cánacha.

5.5.9 Pionóis – Teorainneacha Ama

Seachas i gcásanna a luaitear in alt 5.5.10 (Pionóis i gCásanna Báis), níl aon teorainn ama le haghaidh nósanna nó iarratais le haghaidh pionóis a fháil ar ais.

5.5.10 Pionóis i gCásanna Báis

Go ginearálta, ní féidir nósanna dlíthiúla a ghlacadh chun pionóis a fháil ar ais ó eastát nó ó sheiceadóir cháiniócoir nach maireann maidir le dliteanais réamh-bhás. Más rud é gur thángthas ar réiteach, áfach, roimh bhás an cháiniócoir, i scríbhinn leis an gcáiniócoir nó gníomhaire an cháiniócoir, nó gur mheas cúirt ábhartha go raibh pionós faoi dhliteanas, beidh pionós dlite ansin agus is féidir leis na Coimisinéirí Ioncaim nósanna a ghlacadh chun é a chur i bhfeidhm agus a bhailiú ó eastát an cháiniócoir. [Alt 1077D ACCán 1997]. Leagtar amach ráiteas níos uileghabhálaí den chás in **Aguisín VII**.

5.5.11 Léargas Táblach de Phionóis Shibhialta Cáinghiaráilte agus Dleachtghiaráilte

Rith an tAcht Airgeadais (Uimh. 2) 2008 dlí an 24 Nollaig 2008.

Tá an nós imeachta, más rud é gur iarradh ar ‘chúirt ábhartha’ a chinneadh cibé an bhfuil cáiniócoir faoi dhliteanas pionóis (i gcás nár thángthas ar réiteach ar phionós nó nár íocadh pionós comhaontaithe), ar fáil chun gach cás pionóis um mhainneachtain chánach a réiteach **is cuma faoin uair a tharla an mhainneachtain**. [Alt 1077B ACCán 1997 (arna chur isteach leis an Acht Airgeadais (Uimh.2) 2008)]

Tá achoimre de staid an réamh agus iar-Acht Airgeadais (Uimh. 2) 2008 maidir le pionóis cháinghiaráilte mar seo a leanas:

	Cásanna inar tharla mainneachtain chánach roimh an 24 Nollaig 2008	Cásanna inar tharla mainneachtain chánach ar nó i ndiaidh an 24 Nollaig 2008
Leibhéal Pionóis	Is é an leibhéal pionóis shibhialta le cur i bhfeidhm ar chásanna den sórt sin ná 100% pionós cáinghiaráilte mar a mhaolaítear de réir na catagóire mainneachtana agus minicíochta mainneachtana a leagtar amach ar Thábla Pionóis 2 (Aguisín IV)	Is é an leibhéal pionóis shibhialta le cur i bhfeidhm ar chásanna den sórt sin ná an pionós cáinghiaráilte mar a leagtar amach sna hAchtanna Cánacha (A1077E, ACCán 1997, A116 CBL AC 2010 srl.) (Tábla Pionóis 1 alt 5.6.2)
Catagóirí Mainneachtana	Is iad na catagóirí mainneachtana as a dtagann pionós sibhialta ná iad siúd a dhéantar go ‘calaoiseach’ nó go ‘faillíoch’: (a) <i>Mainneachtain de bhun tola;</i> (b) <i>Oll-mhíchúram;</i> (c) <i>Cúram neamhleor.</i>	Athraíodh na catagóirí mainneachtana as ar tháinig pionós sibhialta go: (a) <i>lompar de bhun tola;</i> (b) <i>lompar míchúramach le hiarmhairtí suntasacha;</i> nó <i>lompar míchúramach gan iarmhairtí suntasacha.</i>
Maolú	Tá an maolú ina gcomhlíontar coinníollacha ar leith leagtha amach ar Thábla Pionóis 2, Aguisín IV den Chód Cleachtais seo	Cé go bhfuil an chumhacht ghinearálta de mhaolú coimeádta i reacht, áirítear ar an gcáin – agus pionóis dleachtghiaráilte atá in Acht Airgeadais (Uimh. 2) 2008 pionóis laghdaithe ina bhfuil coinníollacha ar leith comhlíonta (Tábla Pionóis 1, alt 5.6.2)

Is é an phríomhcheist, mar sin, a mheas cén uair a tharla an mhainneachtain chánach as ar tháinig pionós, agus léirítear sin sna samplaí seo a leanas:

Tréimhse Chánach	Doiciméad Curtha isteach	Dáta curtha isteach	Sárú	Dáta Sáraithe	Dáta Sáraithe
2007	Foirm 11	1/09/2008	Tuairisceán Mícheart	1/09/2008	Pionóis Alt 1053 ACCán 1997
2007	Foirm 11	1/03/2009	Tuairisceán Mícheart	1/03/2009	Pionóis Alt 1077E ACCán 1997
2007	Foirm 11	Neamhchomhdaithe	Neamhchomhlíonadh	01/11/2008	Pionóis Alt 1053 ACCán 1997
2008	Foirm 11	Neamhchomhdaithe	Neamhchomhlíonadh	01/11/2009	Pionóis Alt 1077E ACCán 1997
2008 Ean-Feab	CBL 3	14/03/2008	Tuairisceán Mícheart	14/03/2008	Pionóis Alt 27 CBL AC 1972
2009 Már-Aib	CBL 3	10/05/2009	Tuairisceán Mícheart	10/05/2009	Pionóis Alt 116 CBL AC 2010
2008	Foirm 11	1/10/2009	Tuairisceán Mícheart	1/10/2009	Pionóis Alt 1077E ACCán 1997

Más rud é nár chomhlíon cáiníocóir riachtanas chun tuairisceán nó ráiteas a chur ar fáil den chineál a luadh in aon cheann de na forálacha a luaitear i gcolún 1 de Sceideal 29 d'Acht um Cháin Láimhdeachas 1997 beidh an cáiníocóir faoi dhliteanas pionós.

5.6 Catagóirí Iompair: Míchúramach agus d'Aon Turas

Tá na catagóirí de mhainneachtain chánach as a dtagann pionós sibhialta leagtha amach thíos;

5.6.1 Catagóirí de mhainneachtana cánacha a tharla ar nó i ndiaidh 24/12/2008

Is é an leibhéal de phionós sibhialta le cur i bhfeidhm ar mhainneachtana cánacha de bhun tola nó míchúramacha ná an pionós cáinghiaráilte mar a leagtar amach sa reachtaíocht.

a) Pionóis Iompar de bhun tola

Ní shainmhínítear *iompar de bhun tola* sna hAchtanna agus tugtar a ghnáthmhíniú, mar sin.

Go ginearálta, baineann *iompar de bhun tola* le hoibleagáid chánach a shárú le tásca i gcomhréir le rún an cháiníocóra nó sárú nach féidir a mhíniú le míchúram amháin.

Chun *iompar de bhun tola* a chur i bhfeidhm, bíonn na Coimisinéirí loncaim sásta:

- go bhfuil fíricí an cháis i gcomhréir le rún mainneachtana, nó
- ina mhalairt de chás, maidir le gníomhaíochtaí nó easnaimh an cháiníocóra go mbeadh mainneachtain chánach mar thoradh orthu agus ní féidir na gníomhaíochtaí nó easnaimh sin a mhíniú trí mhíchúram amháin.

Ar na tásca atá i gcomhréir le *hlompar de bhun tola* bheadh:

- Gan leabhair chuí agus cuntais a choimeád mar a éilíonn dlí cánach chun dliteanas cánach ceart an cháiníocóra a mheas
- Easnaimh leantacha nó easnamh mór amháin d'idirbhearta ó na leabhair agus cuntais den ghnó

- Easnaimh ó thuairisceáin chánacha
- Doiciméid nó eolas atá easnamhach, bréagach nó míthreorach a chur ar fáil
- Aisíocaíocht chánach a éileamh i gcás nach bhfuiltear i dteideal an aisíocaíocht sin
- Teip thromchúiseach chun cánacha muiníneacha a oibriú
- Cuntais bhainc nó sócmhainní eile a cheilt.

Ní liosta uileghabhálach é seo.

Leagtar amach an pionós cáinghiarálte ar mhainneachtain sa chatagóir seo ar Thábla Pionóis 1, alt 5.6.2.

b) Pionóis Iompar Míchúramach

Ní mór do cháiníocóirí a bheith cúramach a gcuid oibleagáidí cánacha a chomhlíonadh. Is éard is *iompar míchúramach* ann ná easpa cúram cuí dliteanais chánacha a chur ar fáil atá curtha isteach ag an gcáiníocóir, nó éilimh aisíocaíochtaí a rinneadh, go mícheart.

Sonraítear *iompar míchúramach* ó *iompar de bhun tola* trí easnamh tásca, sna fíricí agus cúinsí den mhainneachtain, atá i gcomhréir le rún.

Sainmhínítear ‘míchúram’ sna hAchtanna mar “*gan cúram réasúnta a ghlacadh*”.

Is é an triail ar chúram réasúnta ná “cibé an bhfeicfeadh cáiníocóir le gnáthscil agus eolas, agus é molta i gceart, mar dhóchúlacht nó dealraitheacht réasúnta an t-ionchas go mbeadh ganníocaíocht chánach mar thoradh ar acht (nó easnamh), maidir le gach cúinse”. Ní féidir leis an gcáiníocóir an fhreagracht de thuairisceán ceart a dhéanamh do ghníomhaire a dhéabhlóid. Más rud é gur tugadh gach ní ábhartha ar aird an ghníomhaire, níl cúram cuí glactha ag an gcáiníocóir.

Más rud é gur iompar míchúramach é sin, braitheanna an pionós atá le cur i bhfeidhm ar chibé ar tháinig iarmhairtí suntasacha as an iompar míchúramach.

Sonraítear *iompar míchúramach le hiarmhairtí suntasacha* ó *iompar míchúramach gan iarmhairtí suntasacha* trí thagairt do mhéid an easnaimh i gcoibhneas leis an dliteanas chánach ceart lena mbaineann.

Iarmhairtí suntasacha: ní shonraítear an leagan seo sna hAchtanna ach úsáidtear é chun cur síos a dhéanamh ar phionós reachtúil infheidhmithe i gcás ina ghabhann an cáin thar 15% den cháin iníoctha i gceart.

Tá an triail 15% le cur i bhfeidhm ar leithligh ar gach cineál chánach agus tréimhse ina bhfuil gá le tuairisceán nó ráiteas dliteanais le déanamh ag an gcáiníocóir.

Maidir le laghdú aisíocaíochta, más ann dóibh, i gcomparáid leis an aisíocaíocht a éilíodh, má ghabhann an laghdú thar 15% de mhéid na haisíocaíochta a d'éiligh an cáiníocóir cuirfear pionós sa chatagóir *iompar míchúramach le hiarmhairtí suntasacha* i bhfeidhm má tháinig an t-éileamh mícheart chun cinn mar gheall ar easpa cúram cuí ón gcáiníocóir.

Ar na tásca a bheadh i gcomhréir le *hiompar míchúramach* de chuid an cháiníocóra bheadh an liosta neamh-uileghabhálach seo de samplaí, go dtí an méid as a dtagann gearríocaíochtaí suntasacha cánacha (trí

thagairt don treoír sa chéad alt eile thíos):

- Meastachán ar mhíreanna cuntais
- Faillí a dhéanamh caiteachas a chur i gcatagóirí incheadaithe agus neamh-incheadaithe le haghaidh cúinsí cánacha
- Faillí a dhéanamh comhairle a ghlacadh ar cheist léirmhínithe cibé ar chóir dul i dteagmháil le gníomhaire cánach nó Coimisinéirí Ioncaim chun treoír a fháil
- Cibé an bhfuair an cáiníocóir comhairle roimh gníomhaíocht a chinneadh
- Méid na cánach atá i mbaol A mhéid is mó an baol cánach, is mó an cúram a bheidh ag teastáil
- Méid agus cineál an ghnó
- Na rialúcháin inmheánacha atá i bhfeidhm
- An caighdeán de chuntas coimeád sa ghnó
- Aon teip sna córais agus na fáthanna don teip sin
- Minicíocht na hearráide a rinneadh. Féachfar ar chás ina bhfuil earráid ar leithlis le himpleachtaí beaga cánacha ar bhealach eile ó chás le níos mó earráidí.

c) Iompar míchúramach LE hiarmhairtí suntasacha

Leagtar amach an pionós cáinghiarálte ar mhainneachtain sa chatagóir seo ar Thábla Pionóis 1, alt 5.6.2.

d) Iompar míchúramach GAN iarmhairtí suntasacha

Leagtar amach an pionós cáinghiarálte ar mhainneachtain sa chatagóir seo ar Thábla Pionóis 1, alt 5.6.2.

Samplaí de chatagóirí d'Iompar Míchúramach:

- Sampla A – iompar míchúramach LE hiarmhairtí suntasacha
- Sampla B – iompar míchúramach GAN iarmhairtí suntasacha

Iompar Míchúramach	Sampla A	Sampla B
Cáin iníoctha de réir tuairisceán cánach mícheart, abair	€10,000	€55,000
Cáin dlíte i ndeireadh na dála	€30,000	€63,000
Cáin gearríochotha	€20,000	€8,000
Pionós	Tá pionós maidir le <i>hiompar míchúramach le hiarmhairtí suntasacha</i> i bhfeidhm mar téann an cáin gearríochotha thar 15% den €30,000 dlíte i ndeireadh na dála	Tá pionós maidir le <i>hiompar míchúramach gan iarmhairtí suntasacha</i> i bhfeidhm, mar ní théann an cáin gearríochotha thar 15% den €63,000 dlíte i ndeireadh na dála

5.6.2 Tábla Pionóis 1 – Céatadáin Pionóis (ar nó i ndiaidh an 24/12/2008)

Tagraíonn Tábla Pionóis 1 do mhainneachtana a tharla ar nó tar éis 24/12/2008 más rud é go ndéanann an cáiníochóir nochtadh cáilitheach agus freisin le mainneachtana i gcás ndéantar nochtadh cáilitheach.

Eascraíonn dliteanas le pionós céatadáin cáinghiarálte ar an ‘difríocht’ idir méid na cánach a bheadh iníoctha dá ríomhfaí an cháin de réir an tuairisceáin mhícheart nó bhréagach, agus méid na cánach a bheadh iníoctha dá ríomhfaí é de réir an tuairisceáin fíor agus ceart. [Alt 1077E ACCán 1997]

Féach an nóta thuas maidir leis an ‘difríocht’ a ríomh i gcomhair VAT srl. ag alt 5.5.1 thíos.

TÁBLA PIONÓIS 1	CATAGÓIR MAINNEACHTANA	AN TACHT AIRGEADAS UM NOCHTADH CÁILITHEACH (Uimh. 2) 2008	
Gach mainneachtain ina bhfuil nochtadh cáilitheach	Tábla pionóis de mhainneachtana a tharla ar nó i ndiaidh 24/12/2008	Nochtadh cáilitheach spreagtha agus comhoibriú	Nochtadh cáilitheach neamhspreagtha agus comhoibriú
Gach nochtadh cáilitheach sa chatagóir seo	<i>lompár¹ míchúramach gan iarmhairtí suntasacha</i>	10%	3%
An chéad nochtadh cáilitheach sna catagóirí seo	<i>lompár míchúramach le hiarmhairtí suntasacha²</i>	20%	5%
	<i>lompár³ de bhun tola</i>	50%	10%
An dara nochtadh cáilitheach sna catagóirí seo	<i>lompár míchúramach le hiarmhairtí suntasacha</i>	30%	20%
	<i>lompár de bhun tola</i>	75%	55%
An tríú nochtadh cáilitheach nó nochtadh ina dhiaidh sin sna catagóirí sin	<i>lompár míchúramach le hiarmhairtí suntasacha</i>	40%	40%
	<i>lompár de bhun tola</i>	100%	100%
GAN NOCHTADH CÁILITHEACH	CATAGÓIR MAINNEACHTANA	NÍL COMHOIBRÍÚ	COMHOIBRÍÚ AMHÁIN
Gach mainneachtain i gcás nach bhfuil nochtadh cáilitheach	<i>lompár míchúramach gan iarmhairtí suntasacha</i>	20%	15%
	<i>lompár míchúramach le hiarmhairtí suntasacha</i>	40%	30%
	<i>lompár de bhun tola</i>	100%	75%
Eascraíonn dliteanas le pionós céatadáin cháinghiarálte ar an “difríocht” (alt 5.5.1) idir an dliteanas cánach/éileamh cánach ar na tuairisceáin mhíchearta agus chearta			

¹ I reachtaíocht chánach, in ionad ‘lompár míchúramach ...[srl.], is é an téarma a úsáidtear ‘míchúramach ach gan a bheith de bhun tola’. Tá na céatadáin phionóis mar a leagtar amach sa reachtaíocht.

² Mínítear ‘iarmhairtí suntasacha’ in alt 5.6.1 (b) den Chód Cleachtais seo

³ I reachtaíocht chánach, is é an téarma a úsáidtear ‘míchúramach ach gan a bheith de bhun tola’. Tá na céatadáin phionóis mar a leagtar amach sa reachtaíocht.

5.7 Pionóis Sheasta

I gcásanna áirithe, d'fhéadfadh duine bheith faoi dhliteanas pionós seasta as teip le dualgas a chomhlíonadh faoi reachtaíocht chánach nó dleachta. Áirítear le samplaí de na pionóis sheasta sin-

TUAIRISCEÁIN MHÍCHEARTA

Folaíonn Alt 1055 ACCán 1997 go mbeidh aon duine a chuidíonn le nó a spreagann déanamh nó seachadadh chun aon chríocha cáin ioncaim nó cáin chorparáide in aon tuairisceán, cuntas, ráiteas nó dearbhú mícheart dlite do phionós €4,000.

Folaíonn Alt 1078(2)(b) ACCán 1997 gur cion coiriúil a bheidh ann 'go gcabhróidh nó go neartóidh nó go gcuideoidh' aon duine go feasach le duine eile chun aon tuairisceán nó ráiteas mícheart nó aon chuntais mhíchearta i ndáil le haon cháin a thabhairt.

Is é rún na gCoimisinéirí Ioncaim ionchúiseamh a bhreith faoi Alt 1078 sna cúinsí cuí.

CÁIN BHREISLUACHA

Tá dualgas ar cháiníocóirí taifid iomlána agus fóra a choimeád ar gach idirbheart Cháin Breisluacha.

Faoi Alt 115(1) den Acht Comhdhlúite Cánach Breisluacha 2010, tá duine faoi dhliteanas pionós €4,000 as neamhchomhlíonadh leis an dualgas chun taifid iomlána agus fóra a choinneáil.

Faoi Alt 116(18) den Acht Comhdhlúite Cánach Breisluacha 2010, i gcás go n-iompórtálann duine go mícheart earraí gan cáin a íoc sna cúinsí ina bhfuil cáin inmhuipear, tá sé nó sí faoi dhliteanas pionós €4,000 agus beidh siad faoi dhliteanas méid aon chánach a íoc leis na Coimisinéirí Ioncaim is ceart a bheith íoctha ag am an iompórtála.

FOSTÓIRÍ PAYE

Má theipeann ar fhostóir cloí le reachtaíocht chánach nó le haon cheann de Rialacháin PAYE, d'fhéadfadh pionós €4,000 a bheith dlite ar gach sárú ar Rialachán.

- Riachtanas le clárú leis na Coimisinéirí Ioncaim mar fhostóir
[Rialachán 7, [Rialacháin Cháin Ioncaim \(Fostaíochtaí\) 2012](#)]
Tá tuilleadh faisnéise maidir le [Clárú Fostóirí chun Críocha PAYE](#) ar fáil ar shuíomh gréasáin na gCoimisinéirí Ioncaim.
- Riachtanas chun 'Clár Fostaithe' a choinneáil agus a chothabháil ar pháipéar nó go leictreonach
[Rialachán 8, [Rialacháin Cháin Ioncaim \(Fostaíochtaí\) 2012](#)]
- Riachtanas le sonraí a chur isteach faoi fhostaí nua a chur chuig na Coimisinéirí Ioncaim ar Fhoirm P45
[Rialachán 20, [Athrú Fostaíochta](#)]
- Riachtanas chun na Coimisinéirí Ioncaim a chur ar an eolas i gcás nach bhfuair fhostóir P45 ó fhostaí nua
[Rialachán 22, [Bunús Éigeandála d'Asbhaint Cánach](#)]

Tá faisnéis bhreise ar rialacháin fostaíochtaí cháin ioncaim ar fáil anseo: [Rialacháin Cháin Ioncaim \(Fostaíochtaí\) \(Comhdhlúite\) 2001](#).

CÁIN CHONARTHAÍ IOMCHUÍ

Tá príomhchonraitheoir nach bhfeidhmíonn RCT ar íocaíocht ábhartha de réir ailt 530F(1)

ACCán, 1997 faoi dhliteanas pionós den mhéid cánach ag ráta 35 faoin gcéad ar an méid de gach íocaíocht ábhartha nó €5,000, cibé is lú. I gcás go leasaítear tuairisceán RCT chun an íocaíocht ábhartha nár taifeadadh roimhe sin a chur san áireamh agus go laghdaítear an cháin iníoctha ag an bpríomh go NÁID, tá an príomhchonraitheoir faoi dhliteanas pionós as neamhfheidhmiú de réir Alt 530F agus Alt 530C ACCán 1997.

SÁRUITHE AR AN GCÓD CUSTAIM

Folaíonn Alt 54 den Acht Airgeadais 2011 d'fheidhmiú pionóis riaracháin as sáruithe ar Chód Custaim AE (Rialachán na Comhairle 2913/92) agus a Fhorálacha Forfheidhmithe (Rialachán an Choimisiúin 2454/93).

Tá beachtas dearbhuithe trádálaí agus a gcomhlíonadh ginearálta le riachtanais na reachtaíochta custaim mar bhunchloch le bainistiú éifeachtach ghnó na gcustam agus tá sé i gceist go n-atreiseoidh forfheidhmiú na bpionós seo an teachtaireacht seo le gach duine bainteach.

Chun tuilleadh sonraí a fháil ar fheidhmiú na bpionós riaracháin maidir le saincheisteanna Custaim – féach **Pionóis Riaracháin as Sáruithe le Rialacha Custaim**.

CÁIN MHAOINE ÁITIÚIL

I gcásanna Cáin Mhaoine Áitiúil, as neamh-chomhlíonadh le hAsbhaint Cáin Mhaoine Áitiúil ag an bhFoinse, tá fostóirí faoi dhliteanas pionóis faoi Alt 145 den Acht Airgeadais (Cáin Mhaoine Áitiúil) 2012. As teip le tuairisceán a sheachadadh nó as ráiteas nó ionadaíocht bréagach nó tuairisceán mícheart, tá cáiníocóirí faoi dhliteanas pionóis faoi Alt 146 agus Alt 147 den Acht Airgeadais (Cáin Mhaoine Áitiúil) 2012 (arna leasú).

5.8 Amscála maidir le hIdirghabhálacha Cánacha Deiridh

Tá sé mar leas gach duine go gcuirtear an t-iniúchadh nó idirghabháil comhlíonta i gcrích a luaithe agus is féidir. Más rud é gur phléigh an cáiníocóir le gach ceist amuigh, agus é déanta laistigh de thréimhse réasúnta ama, agus go bhfanann an t-iniúchadh/idirghabháil oscailte ar feadh tréimhse eile trí mhí, cuirfidh na Coimisinéirí Ioncaim, ar iarratas ón gcáiníocóir nó gníomhaire, comhairle ar an gcáiníocóir faoin stádas reatha den iniúchadh/idirghabháil agus déanfar meastachán, a mhéid agus is féidir, ar an uair a bheidh críochnaí curtha leis an iniúchadh/idirghabháil.

Mura bhfuil aon chúis shoiléir ar an moill le críochnaí a chur leis an iniúchadh/idirghabháil, í chuirfear moill ná ní choinneofar siar teidlíocht cháiníocóra le creidmheasanna nó aiséíocaíochtaí cánacha.

5.9 Íocaíocht

Dlitéanais Urscaoilte má tá am breise ag teastáil ó cháiníocóir chun an socraíocht aontaithe a íoc

I bhformhór iniúchtaí agus idirghabhálacha comhlíonta, urscaoilfear aon dliteanas breise (lena n-áirítear cáin, ús agus pionóis) trí íocaíocht(aí), a tugadh chun cuntais in aghaidh na dlitéanais bhreise do gach ceanncánach.

Féadfar socrú céimnithe íocaíochta a dhéanamh leis an gcáiníocóir lena bhfuil rochtain teoranta ar chistí leachtacha ach a leanann le hioncam a ghiniúint. Déanfar socruithe den chineál sin de réir nósanna imeachta reatha na gCoimisinéirí Ioncaim, ar féidir teacht orthu ó shuíomh gréasáin na gCoimisinéirí Ioncaim.

- **Faisnéis Ghinearálta ar Bhailiúchán Cánach agus Bainistiú Fiach**
- **Treoirínte i gcomhair Íocaíocht Chéimnithe – Socruithe Tráchchoda**

Tá ar an gcáiníocóir i ngach ásc eolas leordhóthanach a chur ar fáil chun breithniúchán a

fhírinniú do shocraíocht íocaíochta céimnithe. Ba chóir an méid seo a leanas a mheas:

- Sreabhadh airgid réadúil le haghaidh na 6 mhí ina dhiaidh sin
- Próifíl féich cothrom le dáta
- Cuntais bhainistíochta cothrom le dáta
- Leagan amach ar chonas an sceideal athíocaíochta molta a sheirbhísiú
- Ráitis bhainc cothrom le dáta a thabharfaidh cead do na Coimisinéirí loncaim féachaint cibé an bhfuil barraíochtaí méadaitheacha ar an gcuntas agus tuairim a ghlacadh ar mhéid an luascadh cuntais
- Próifíl féichiúnaithe agus creidiúnaithe.

Bíonn éagsúlacht ar an leibhéal d'íocaíocht síos a theastaíonn, agus an fad ama agus tús na socraíochta, ag brath ar chúinsí an cháis.

Más rud é gur úsáideadh socraithe tráthchoda, ní mór do cháiníocóirí na coinníollacha seo a leanas a chomhlíonadh:

- Ní mór an t-ús dlite a bheith san áireamh sa tsocraíocht tráthchoda, agus
- Ní mór cánacha reatha a choimeád cothrom le dáta le linn an téarma den tsocraíocht tráthchoda.

5.10 Neamhábaltacht chun Éilimh a Íoc

Tá sé mar fhreagracht ar an gcáiníocóir a éilíonn 'neamhábaltacht íoca' le socraíocht cánach nó dleachta mainneachtana an neamhábaltacht sin a léiriú go sásúil. Ní mór fianaise doiciméadach ar an 'neamhábaltacht íoca' a chur isteach chuig na Coimisinéirí loncaim.

Ní ghlacfar le héilimh 'neamhábaltacht íoca' nach bhfuil i scríbhinn nó nach bhfuil réasunaithe le fianaise dhoiciméadach.

Teagmhaíonn na Coimisinéirí loncaim le héilimh uaireanta nach gceadaíonn acmhainní airgeadais cáiníocóra íocaíocht iomlán den cháin dlite. Tabharfaidh na Coimisinéirí loncaim breithniúchán cúramach in éilimh den sórt sin. Meastar uaschumas cáiníocóra íocaíocht a dhéanamh trína sócmhainní agus a gcumas tuillimh den trádáil, gairm nó fostaíocht. Agus an t-éileamh a mheas, féadfaidh sláinte agus aois an cháiníocóra a bheith ábhartha.

Ba chóir gach fianaise a thacaíonn le héileamh 'neamhábaltacht íoca' a chur san áireamh in aon iarratas uileghabhálach amháin chuig na Coimisinéirí loncaim.

Ba chóir na nithe seo a leanas a bheith san fhianaise dhoiciméadach de neamhábaltacht íoca a mheasann an cáiníocóir a bheith iomchuí:

- Doiciméad Tairisceana de shocraíocht fhoirmiúil
- Ráiteas Cúrsaí (SOA) a léiríonn seasamh reatha an cháiníocóra ag am na socraíochta, sínithe ag an gcáiníocóir

Teastaíonn ráiteas cúrsaí chun gnóthaí airgeadais cháiníocóra a shoiléiriú agus le cuidiú leis na Coimisinéirí loncaim cinneadh eolach a dhéanamh faoi in-aisghabhálacht féich.

[Riachtanas Ard-Bhailitheora – Alt 960R ACCán 1997]

- Cóip de na cuntais is déanaí
- Liosta de gach sócmhainn a coimeádadh agus an chúis le haghaidh neamhdhiúscairt na sócmhainní sin chun cáin nó dliteanas dleachta a íoc
- Aon chuid den eolas dá dtagraítear in alt 5.9

- Míniú ar an gcúis nach féidir iasacht a fháil chun dliteanas cánach nó dleachta a urscaoileadh nó fianaise ar iasacht a dhiúltú
- Ríomhanna d'ioncam/de chaiteachas réamh-mheasta
- Ráiteas sínithe chun an mhainneachtain chánach a dhearbhu lenar ceartaíodh an dliteanas breise a tháinig chun cinn.

Nóta Tábhachtach: Ní féidir leis na Coimisinéirí loncaim glacadh le nochtadh a dhéanann cáiníocóir mar 'nochtadh cáilitheach' mura ndéanann an cáiníocóir íocaíocht iomlán ar na dliteanas aontaithe gan íoc. Ní ghlactar le 'nochtadh cáilitheach' i gcásanna 'neamhábaltacht íoca'.

- Féach alt 3.7 den Chód Cleachtais seo chun míniú iomlán a fháil ar 'nochtadh cáilitheach'
- Féach ailt 3.7.4 agus 5.9 den Chód Cleachtais seo i ndáil le socraíochtaí íocaíochta agus íocaíochta céimnithe

Custam

Foráiltear le hAlt 229 den Chód Custaim [Rialachán ón gComhairle (CEE) Uimh. 2913/92] áiseanna íocaíochta a cheadú chun íocaíocht a dhéanamh i dtráthchodanna. Baineann coinníollacha le cead a thabhairt d'áiseanna den sórt sin maidir le slándáil a chur ar fáil chun an méid fiachais a chlúdach, cé go bhféadfaí an coinníoll seo a tharscaoileadh má chuireann an féichiúnaí fianaise scríofa i láthair go gcruthódh an soláthar sin deacrachtaí eacnamaíochta agus sóisialta tromchúiseacha.

Chun tuilleadh faisnéise a fháil, féach **Lámhleabhar Bailiúchán Fiacha Custaim**.

Mínítear sa lámhleabhar na gníomhartha a thógtar i ndáil le bailiú fiacha custaim. I bhformhór cásanna bailítear dleachtanna iompórtála tráth na hiompórtála le córas leictreonach um dhearbhu custaim (AEP). Ní bhaineann an Lámhleabhar seo ach le cásanna go sainaithnítear dleachtanna iompórtála gan íoc (.i. fiach custaim) tar éis iompórtála; eascróidh sé seo mar thoradh ar iniúchadh custaim nó seiceáil comhlíonta iar-iompórtála eile.

5.11 Nósanna Imeachta Gearán agus Athbhreithniúcháin – Nósanna Imeachta Achomhairc

Faoi chlár um Dhearbhú Cáilíochta na gCoimisinéirí loncaim, déantar monatóireacht ar rogha de chásanna iniúchta/idirghabhála chun cáilíocht a chinntiú. Más rud é go dtagann difríocht tuairime chun cinn, áfach, maidir leis an iniúchadh nó idirghabháil comhlíonta, tabharfaidh na Coimisinéirí loncaim meas do cheart an cháiníocóra athbhreithniú a iarraidh nó chun nós achomhairc reachtúil a fháil, agus éascóidh sé an cáiníocóir ar mian leis iarratas den sórt sin a dhéanamh nó achomharc a thaisceadh.

5.11.1 Nósanna Imeachta Gearán agus Athbhreithniúcháin

Trí Nósanna Imeachta Gearán agus Athbhreithniúcháin na gCoimisinéirí loncaim, cuirtear meicníocht atá oscailte agus thrédhearcach ar fáil do cháiníocóirí chun gearán a dhéanamh agus athbhreithniú a iarraidh ar mar a rinne na Coimisinéirí loncaim cás a láimhseáil.

Leagtar amach sonraí iomlána de na nósanna imeachta sa bhileog eolais CS4:

Nósanna Imeachta Gearán agus Athbhreithniúcháin na gCoimisinéirí loncaim – CS4.

Custam

Tá sé de cheart ag cáiníocóir éisteacht a fháil (ceart freagra) roimh chinneadh

codarsnach a ghlacadh maidir le dleacht chustaim a íoc. Tá sonraí ar fáil sa **Lámhleabhar Cheart Éisteachta**.

Achomhairc Custaim

Féach **Bileog Eolais C&E 5** a rialaíonn Nósanna Imeachta Custam.

Achomhairc Máil

Féach **Bileog Eolais C&E 6** agus **VRT 6** a rialaíonn Nósanna Imeachta Achomhairc Máil.

5.11.2 Nósanna imeachta maidir le hAchomharc

Tá teidlíocht ag cáiníocóir achomharc a thaisceadh in aghaidh torthaí na gCoimisinéirí loncaim maidir leis an ioncam agus na gnóthachain le meas i measúnacht athbhreithnithe nó meastachán cánach.

Ní ghearrfar ús reachtúil más rud é gur measadh an cáin agus ní féidir achomharc a chur isteach. Ní féidir pionóis cháinghiaráilte a mheas más rud é go bhfuil an cháin measta.

Ní chuireann athbhreithnithe, mar a chuirtear síos orthu san alt roimhe seo, isteach ar chearta reachtúla an cháiníocóra achomharc a dhéanamh. Más rud é, tar éis athbhreithniú, go measann cáiníocóir go bhfuil socraíocht mholta doghlactha, féadfaidh siad leanúint le hachomharc chuig na Coimisinéirí Achomhairc, ar an gcuntar gur taisceadh achomharc laistigh den amscála reachtúil.

- D'fhonn achomharc a chur isteach in aghaidh mheasúnaithe, caithfear an dliteanas a íoc. I gcás go bhfuil socrú íocaíochta aontaithe ag an gcáiníocóir chun an cháin a íoc (lena n-áirítear ús agus táillí bailithe), measfar an dliteanas a bheith íoctha.
- Tá sonraí maidir le hachomhairc in aghaidh pionóis measta ag breitheamh i gcúirt ábhartha clúdaithe in alt 5.5.8.

Tá tuilleadh faisnéise maidir le hachomhairc le fáil i **Lámhleabhar Achomharc Cánach agus Dleachta na gCoimisinéirí loncaim**.

Liosta de Mhainnitheoirí Cánacha a Fhoilsiú

Clúdaíonn an chaibidil seo:

- Oibleagáid na gCoimisinéirí Ioncaim socraíochtaí a fhoilsiú
- Eisiaimh ó fhoilsitheoireacht
- Tairseacha foilsitheoireachta

6. LIOSTA DE MHAINNITHEOIRÍ CÁNACHA A FHOILSIÚ

6.1 Oibleagáid Foilsitheoireachta

Gabhann oibleagáid le hAlt 1086 d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997 ar na Coimisinéirí loncaim liosta a fhoilsiú d'ainm, de sheoladh agus de ghairm gach cáinócóra, laistigh de thrí mhí de dheireadh gach ceathrú:

- ar ar ghabh nó a mheas cúirt fíneáil nó pionós eile faoi aon cheann de na hAchtanna maidir le nithe a bhaineann le cáin nó dleacht le linn na ceathrún sin. I gcás go bhfuil cáinócóir infhoilsithe faoin gcatagóir seo, foilseofar an méid cánach a chinneann an chúirt gur féidir an pionós a fhoilsiú air, cibé an bhfuil nó nach bhfuil an cháin nó pionós íoctha
- más rud é gur chomhaontaigh na Coimisinéirí loncaim le cáinócóir staonadh ó nósanna a thosú chun aon fhíneáil nó pionós a ghnóthú agus gur ghlac siad suim airgid ar leith i socraíocht de haon éileamh ó na Coimisinéirí loncaim le haghaidh:
 - (i) cáin nó dleacht a íoc,
 - (ii) ús ar an gcáin nó dleacht sin a íoc, agus
 - (iii) fíneáil nó pionós airgeadaíochta eile maidir leis an gcáin nó dleacht sin lena n-áirítear pionóis maidir leis an teip tuairisceáin nó doiciméid eile a chur ar fáil a bhain leis an gcáin nó dleacht sin.

Bíonn feidhm ag an bhforáil seo fiú má theipeann ar an gcáinócóir an tsuim ar leith a íoc laistigh den tréimhse ábhartha. [Alt 1086(2B) ACCán 1997]

Más rud é go nglacann na Coimisinéirí loncaim suim ar leith nó go ngeallann siad suim ar leith a ghlacadh i socraíocht de mhainneachtain chánach, meastar gur glacadh leis an tsuim i socraíocht de bhun comhaontú idir na Coimisinéirí loncaim agus an cáinócóir. [Alt 1086(2A) ACCán 1997]

Cuireann na forálacha d'Alt 1086 d'Acht um Cháin Láimhdeachais 1997 oibleagáid ar na Coimisinéirí loncaim liosta de shocraíochtaí a fhoilsiú, laistigh de thrí mhí ag deireadh gach ceathrún, san Iris Oifigiúil.

Ina theannta sin, tugtar an discríd do na Coimisinéirí loncaim;

- an liosta a phoibliú agus a atáirgeadh ar bhealach, foirm nó formáid den sórt a mheastar a bheith iomchuí, agus
- sonraí den sórt sin ar an liosta a shonrú den tsocraíocht agus na nithe as a dtagann an tsocraíocht chun cinn de réir mar a mheasann na Coimisinéirí loncaim a bheith feiliúnach.

Cuirfidh na Coimisinéirí loncaim comhairle ar na cáinócóirí a bhaineann amach an critéir foilseacháin go bhfoilseofar iad ar Liosta na Mainnitheoirí Cánacha, agus cuirfear comhairle orthu faoi na sonraí a fhoilseofar.

Nochtadh Cáilitheach le haghaidh Neamhfhoilsiú

Más rud é gur glacadh nochtadh cáilitheach, ní fhoilseofar sonraí den socraíocht a rinneadh leis an gcáinócóir ar liosta na mainnitheoirí cánacha. Maidir le nochtaí a tharla ar nó i ndiaidh an 24 Nollaig 2008, ní cuirfear an nochtadh san áireamh don foilsitheoireacht ach amháin más rud é gur nochtadh cáilitheach é sna hAchtanna (Féach sainmhíniú 'nochtadh cáilitheach' in alt 3.7). Ní shonrófar nochtadh de bhriathar mar nochtadh cáilitheach chun críche neamhfhoilsiú.

6.2 Eisiaimh ó Fhoilsitheoireacht

Eisiaimh Reachtúla

Foráiltear le hAlt 1086 d'Acht um Cháin Láimhdeachais 1997 don chéad eisiaimh reachtúil ó fhoilsitheoireacht – ní fhoilsíonn na Coimisinéirí loncaim na cásanna seo a leanas:

- Cásanna ina nglactar le nochtadh cáilitheach; [Alt 1086(4)(a) den ACCán 1997]
- Cásanna ina bhfuil suim ar leith dá dtagraítear in Alt (c) nó (d) d'Alt 1086 fo-alt (2) nach ngabhann thar €33,000 (€30,000 i ndáil le dliteanais ag eascairt idir an 1 Eanáir 2005 agus an 1 Eanáir 2010) (figiúr do cháin, ús agus pionós) [Alt 1086(4)(c) den Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997]
- Cásanna nach ngabhann an pionós (comhaontaithe le cáiníocóir nó measta ag cúirt) thar 15% den mhéid den cháin dlite dá réir sin [Alt 1086(4)(d) d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997].

Custam

Agus cásanna Custaim le foilsiú faoi Alt 1086(2)(a) agus (b) d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997, níl siad le foilsiú faoi Alt 1086(2)(c) nó (d) d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997.

6.3 Figiúr Foilsitheoireachta

Ar an bhfigiúr foilsithe tá an cháin, an dleacht, an t-ús agus na pionóis atá curtha le chéile chun an tsocraíocht a dhéanamh.

- Tá méideanna foilsithe comhiomlánaithe le haghaidh gach cáin agus le haghaidh gach bliain/tréimhse a chlúdaíonn an idirghabháil
- Ní laghdóidh ró-íocaíocht chánach nár tháinig go díreach ón idirghabháil an figiúr foilsitheoireachta.

Níl cáin agus ús ar leith san áireamh i bhfoilseachán mura bhfuil pionós i bhfeidhm.

Go háirithe:

- Maidir leis an méid atá le foilsiú, más ann dó, ní chuirtear cáin san áireamh i socraíocht (nó ús agus pionóis ghaolmhara) más rud é nach ngabhann an pionós maidir leis an gcáin thar 15% den mhéid den cháin sin.
Baineann an tástáil seo ar leithligh le gach ceanncánach faoi iamh i socraíocht chomhiomlánaithe.

Tá gach socraíocht chánach faoi réir fhaomhadh Bainistíocht Sinsearach na gCoimisinéirí loncaim. Eiseoidh na Coimisinéirí loncaim 'Litir Ghlacktha' i ngach cás ina n-aontaítear le 'tairiscint socraíochta' ón gcáiníocóir agus a fhaomhann Bainistíocht Sinsearach na gCoimisinéirí loncaim í. Deimhneofar sa litir arna eisiúint ag na Coimisinéirí loncaim an mhéid infhoilsithe (más ann dó). Foilsítear an socraíocht aistigh de thrí mhí ó dheireadh an ráithe ina n-eisíonn na Coimisinéirí loncaim an litir ghlacktha.

Foilsítear gach socraíocht a shásaíonn na critéir foilsitheoireachta in Iris Oifigiúil, d'ainneoin an íoctar nó nach n-íoctar an méid atá dlite le haghaidh cánach, dleachta, úis agus pionós, de réir Alt 1086(5) ACCán 1997.

Samplaí: Foilsitheoireacht faoi Alt 1086 den Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997

1. Socraíocht (Cáin Ioncaim, ÍMAT agus CBL) a tháinig chun cinn le haghaidh 2 bhliain nó tréimhse go dtí an 31 Nollaig 2011. Bhí na pionóis chomhaontaithe maidir le mainneachtain chánach sa chatagóir de *mhainneachtain de bhun tola* tar éis comhoibriú ón gcáiníocóir ach ní dhearnadh aon nochtadh cáilitheach. Ba 75% céatadán an pionóis.

Ba mar seo a leanas a rinneadh an tsocraíocht de €51,700:

Tréimhse Chánach	Cáin	Ús	Pionóis	Iomlán
Bliain go dtí 31/12/2010	€12,000	€4,000	€9,000	€25,000
Bliain go dtí 31/12/2011	€14,000	€2,200	€10,500	€26,700
Iomlán				€51,700

Aisiocaíocht CBL ar chreidmheasanna dlite (tréimhse reatha): € 5,000

Íocaíocht dlite €46,700

Figiúr foilsitheoireachta €51,700

2. Socraíocht (Cáin Ioncaim, ÍMAT agus CBL) a tháinig chun cinn le haghaidh 1 bhliain/tréimhse go dtí an 31 Nollaig 2011. Bhí na pionóis aontaithe atá san áireamh sa tsocraíocht de réir mainneachtain sa chatagóir *iompar míchúramach gan iarmhairtí suntasacha* de mhainneachtain chánach. Ní dhearnadh aon nochtadh cáilitheach ach thug an cáiníocóir comhoibriú iomlán le linn an iniúchta. Ba 15% céatadán an pionóis.

Ba mar seo a leanas a rinneadh an tsocraíocht de €35,200:

Tréimhse Chánach	Cáin	Ús	Pionóis	Iomlán
Bliain go dtí 31/12/2011	€30,000	€700	€4,500	€35,200
Iomlán				€35,200

Ní thagann foilsitheoireacht chun cinn mar gheall nach ngabhann an pionós cáinghiaráilte thar 15% den cháin atá san áireamh sa tsocraíocht.

Caibidil 7

Ionchúiseamh

Clúdaíonn an chaibidil seo:

- Forbhreathnú ar ionchúiseamh
- Cineálacha cionta cánacha
- Soláthar agus úsáid bogearraí sochta díolachán
- Tuairisceáin, ráiteas nó cuntais mhíchearta

7. IONCHÚISEAMH

7.1 Réamhrá

Is é an príomhthiomáint in aghaidh imghabháil cánach ná tríd an Idirghabháil Comhlíonta Cánach, Iniúchadh Cánach agus na cláir Imscrúdaithe Cánaigh. Cruthaíodh go bhfuil na cláir sin an-éifeachtach chun cáin agus ús a bhailiú agus chun pionós a ghearradh ar chalaois chánach, dleachta agus imghabháil cánach.

Mar gheall ar an seasamh láidir a tógadh in aghaidh na tromchiontóirí/na tromchionta cánacha is mó is mó tríd an gclár ionchúiseamh ciallaíonn sé gur féidir leo siúd a ciontaíodh (mar aon le cáin, leacht, ús agus pionóis dlite a íoc) bheith faoi dhliteanas fineála nó príosúnachta nó an dá rud.

Is é an Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí a dhéanann cinntí cibé ar chóir cás a ionchúiseamh.

7.2 Na cineálacha cionta cánacha ar dóigh go mbeadh ionchúiseamh mar thoradh orthu

Leagtar amach anseo thíos na cineálacha cionta ar dóigh go mbeadh ionchúiseamh mar thoradh orthu:

- Easnaimh de bhun tola ó thuairisceáin chánacha
- Éilimh bhréagacha le haghaidh aisíocaíocht
- Doiciméid bhrionnaithe nó fhalsaithe a úsáid
- Imghabháil cánach calaoiseach a éascú
- Scéim córasach chun cáin a imghabháil
- Cuntais bhainc easchósta a úsáid chun cáin a imghabháil
- Scéimeanna cliste d'imghabháil cánach
- Teip ar chánacha muiníneacha a chur ar ais (ar leith ó mhionmhoilleanna)
- Teip le taifid ghnó a chur ar fáil nuair is gá.

7.3 Cinneadh imscrúduithe d'fhonn ionchúiseamh a dhéanamh

Agus an cion den chineál a cuireadh síos air thuas a shainaithint, meastar go bhfuil na gnéithe seo a leanas le meas roimh cinneadh a imscrúdú d'fhonn ionchúiseamh a dhéanamh:

- Neart na fianaise inghlactha atá ar fáil (nó ar dóigh a bheadh ar fáil). Ní mór go mbeadh sé sách láidir lena chur ar chumas an ionchúisimh a chruthú thar amhras réasúnach go raibh an ciontóir líomhnaithe ciontach as an gcion líomhnaithe
- Féadfaidh an tréimhse ama ó thángthas ar an gcion líomhnaithe, agus an mhoill sin chun tús a chur le nósanna ar aird, dochar a dhéanamh do chás
- Fad agus costas ar dóigh a bheadh ag baint le triail. Ní cóir go mbeadh an costas de dhul ar thóir ar ionchúiseamh a bheith díréireach leis an leas féideartha le fáil
- An méid ciontaíola, freagrachta agus taithí den chiontóir líomhnaithe
- An gá le díspreagadh, go pearsanta agus go ginearálta araon, maidir le cionta ar leith
- Cibé an bhfuil nochtadh iomlán déanta ag ciontóir líomhnaithe de na

mírialtachtaí, comhoibrithe chun socraíocht a bhaint amach agus an cáin, an dleacht, an t-ús agus na pionóis ar fad íoctha a bhí dlite.

Níl an liosta de chritéir uileghabhálach ach tá sé mar aidhm ag an liosta achoimre a thabhairt faoin gcineál cionta ar féidir a ionchúiseamh, agus cuid de na gnéithe, ar féidir leo, ina n-aonar nó i gcomhpháirt, béim a leagan ar chinneadh cás a imscrúdú d'fhonn ionchúiseamh.

7.4 Cionta eile lonchúisimh

Téann na Coimisinéirí loncaim sa tóir ar bheartas ionchúisimh tréan maidir leo seo a leanas:

- Teip le tuairisceáin chánacha a chomhdú
- Gan leabhair, cuntais srl. a chur ar fáil, nuair a bhí oibleagáid orthu é sin a dhéanamh
- Gan Ráiteas Cúrsaí a chur isteach nuair a bhí gá leis
- Eolas bréagach nó míthreorach a chur ar fáil do na Coimisinéirí loncaim
- Cuntais a dhíothú nó gan cuntais a choimeád
- Earraí a smuigleáil
- Ola mhianrach marcáilte a mhí-úsáid
- Trádáil gan ceadúnas máil reatha.

Ní liosta uileghabhálach é seo.

7.5 Soláthar Bogearraí Sochta Díolachán

Déanann aon duine a bhfuil bogearraí sochta díolachán leictreonacha (ar a dtugtar 'zappers' go coitianta) acu nó a úsáideann iad go feasach nó go toiliúil chun críocha cáin nó dleacht a sheachaint, nó a chuireann ar fáil iad, gan na sonraí bunaidh a chaomhnú cion coiriúil faoi Alt 1078 ACCán 1997.

Is é beartas na gCoimisinéirí loncaim ionchúiseamh a lorg ar na cionta sin.

7.6 Tuairisceáin, Ráitis nó Cuntais Mhíchearta

Folaíonn Alt 1078(2)(b) ACCán 1997 gur cion coiriúil a bheidh ann 'go gcabhróidh nó go neartóidh nó go gcuideoidh' aon duine go feasach le duine eile chun aon tuairisceán nó ráiteas mícheart nó aon chuntais mhíchearta i ndáil le haon cháin a thabhairt.

Is é beartas na gCoimisinéirí loncaim ionchúiseamh a lorg faoi na forálacha thuas sna cúinsí cuí.

Aguisíní san áireamh:

- I** Cairt um Sheirbhís do Chustaiméirí
- II** Amlínte agus Deiseanna Nochta
- III** Tagairtí do Reachtaíocht Pionóis
- IV** Tábla Pionóis 2 – mainneachtana roimh an 24/12/2008
- V** Cuntais chearta a choimeád
- VI** Cumhachtaí na gCoimisinéirí Ioncaim
- VII** Pionóis i gCásanna Báis

Aguisín I – Cairt um Sheirbhís do Chustaiméirí

CAIRT DO CHUSTAIMÉIRÍ

Bailíonn na Coimisinéirí loncaim cánacha agus dleachtanna chun seirbhísí poiblí a chur ar fáil ar mhaithe le gach saoránach.

Cosnaíonn na Coimisinéirí loncaim an tsochaí trína Seirbhís Custaim a oibríonn ar rialú teorann.

Cuireann an riarachán de dhlí cánach agus custaim éifeachtach agus cothrom oibleagáid ar na Coimisinéirí loncaim agus saoránaigh cearta agus freagrachtaí bunúsacha ar leith a aithint.

Leagann an chairt do Chustaiméirí seo amach comhionchais sa chomhthéacs seo.

Comhsheasmhacht, Cothromas agus Rúndacht

- Riarfaidh na Coimisinéirí loncaim an dlí go cothrom, go réasúnta agus go seasta agus lorgóidh siad gan níos mó ná an méid ceart de cháin nó dleacht a bhailiú
- Déileálfaidh na Coimisinéirí loncaim faoi rún leis an eolas a thugann tú dúinn agus cinnteoidimid nach ndéanfar é a úsáid ná a nochtadh ach amháin mar a fhoráiltear leis an dlí.

Cúirtéise agus Tuiscint

Bheifeá ag súil:

- Go bpléifí leat go cúirtéiseach, ar bhealach tuisceanach agus ar bhealach neamh-idirdhealaitheach i do chuid déileálacha leis na Coimisinéirí loncaim.

Bheimis ag súil:

- Go bpléifí le hOifigigh na gCoimisinéirí loncaim ar bhealach cúirtéiseach agus comhoibriú réasúnta tugtha dóibh ar fad.

Eolas agus Cúnamh

Bheifeá ag súil:

- An t-eolas riachtanach agus gach cúnamh réasúnta a fháil chun tú a chur ar do chumas do chuid oibleagáidí cánacha agus custaim a bhaint amach agus do chuid teidlíochtaí agus creidmheasanna a éileamh

Bheimis ag súil:

- Eolas fíor agus ceart a chur ar fáil dúinn i ngach teagmháil leis na Coimisinéirí loncaim agus comhairle a chur ar na Coimisinéirí loncaim go tráthúil faoi fhorbairtí (cosúil le hathrú seoladh, tús nó críoch gnó) a bhaineann le do ghnóthaí cánacha agus custaim.

Toimhde Macántachta

Bheifeá ag súil:

- Go bpléifí leat go macánta leis na Coimisinéirí loncaim mura bhfuil cúis shoiléir a mhalairt a chreidiúint agus faoi réir fhreagracht na gCoimisinéirí loncaim comhlíonadh le dlí cánach agus custaim a chinntiú.

Bheimis ag súil:

- Go bpléifeá leis na Coimisinéirí loncaim ar bhealach macánta tríd an cáin agus an dleacht atá dlite a íoc agus gan a lorg ach na teidlíochtí agus creidmheasanna sin atá dlite.

Costais Chomhlíonta

Bheifeá ag súil:

- Go riarfadh na Coimisinéirí loncaim na córais chánacha agus dleachtanna ar bhealach a íoslaghdódh, a mhéid agus ab fhéidir, costais chomhlíonta.

Bheimis ag súil:

- Go gcoimeádfá taifid agus cuntais chuí agus a chinntiú go bhfuil do Thuairisceáin agus Dearbhuithe comhlánaithe go hiomlán, go cruinn agus go tráthúil.

Gearáin, Athbhreithniú agus Achomharc

Tá nósanna uileghabhálacha maidir le gearáin agus achomhairc atá oscailte do gach custaiméir de chuid na gCoimisinéirí loncaim agus spreagaimid thú leas a bhaint astu mura bhfuil tú sásta leis an tseirbhís a fuair tú uainn.

Bheifeá ag súil:

- Más rud é go ndéanann tú gearán, go ndéileálfaidh na Coimisinéirí loncaim leis go pras, go neamhchlaonta agus go rúnda
- Nach ndéanfar dochar riamh de do chearta má bhaintear úsáid as nósanna gearáin na gCoimisinéirí loncaim chun ceisteanna a ardú leis an Ombudsman nó achomharc foirmiúil a thaisceadh, laistigh de theorainneacha ama reachtúla, chuig Oifig na gCoimisinéirí Achomhairc in aghaidh measúnacht a d'ardaigh na Coimisinéirí loncaim nó in aghaidh cinntí ar leith a rinne oifigigh na gCoimisinéirí loncaim.

Tá sonraí iomlána, lena n-áirítear pointí teagmhála, ar fáil i **Nósanna Imeachta Gearáin agus Athbhreithnithe na gCoimisinéirí loncaim – Bileog Eolais CS4** atá ar fáil chomh maith in aon oifig poiblí de chuid na gCoimisinéirí loncaim agus ónár n-uimhir Íosghlao um Fhoirmeacha agus Bileoga 1890 30 67 06.

Aguisín II – Amlínte agus Deiseanna Nochta

Mír	Am
Fógra faoi Iniúchadh Cánach	21 lá go ginearálta
Fógra faoi Imscrúdú Cánach	Tugtar fógra go ginearálta, ach tá cásanna ann ina bhfuil Imscrúduithe Cánacha leanúnacha gan fógra foirmiúil chuig an cáiníocóir
Nochtadh cáilitheach neamhspreagtha	Ar fáil sula dtugtar fógra don cháiníocóir faoi Iniúchadh Cánach nó roimh thús Imscrúdaithe Cánaigh
Nochtadh cáilitheach spreagtha	Ar fáil tar éis do na Coimisinéirí loncaim fógra iniúchta a eisiúint ach roimh thús ar scrúdú ar na leabhair agus na cuntais
Fógra Rúin Scríofa chun nochtadh cáilitheach neamhspreagtha a dhéanamh agus 60 lá a lorg chun é a ullmhú	Ní mór an fógra rúin i scríbhinn a thabhairt mar aon le hiarratas chun an tréimhse breise a cheadú chun nochtadh neamhspreagtha a dhéanamh
Fógra Rúin Scríofa chun nochtadh cáilitheach spreagtha a dhéanamh agus 60 lá a lorg chun é a ullmhú	Ní mór Fógra Rúin a chur isteach laistigh de 14 lá den Fhógra faoi Iniúchadh Cánach
Iniúchadh a shíneadh ag na Coimisinéirí loncaim	Tabharfar 21 lá sa bhreis go ginearálta chun nochtadh cáilitheach spreagtha a dhéanamh
* 'Féin-cheartú do Cháin loncaim' le haghaidh Cáin loncaim (IT), Cáin Chorporáide (CT), Cáin Ghnóthachan Caipitiúil (CGT) Cáin Mhaoine Áitiúil (LPT) agus Cáin Fáltas Caipitiúil (CAT)	Laistigh de 12 mhí den dáta dlite chun tuairisceán ábhartha a chomhdú
*Féincheartú gan Phionós le haghaidh VAT	Roimh an dáta dlite do thuairisceán um Cháin loncaim nó Cáin Chorporáide a chomhdú don tréimhse inmhuirir laistigh de dheireadh an tréimhse CBL ábhartha
*Féincheartú gan Phionós le haghaidh PAYE/PRSI	Laistigh de 12 mhí den dáta dlite chun tuairisceán bliantúil a chomhdú
*Féincheartú gan Phionós le haghaidh RCT	Laistigh de 12 mhí den dáta dlite chun tuairisceán míosúil nó ráithiúil a chomhdú ar líne
*Féin-cheartú gan ús ná fógra a thabhairt do na Coimisinéirí loncaim	Maidir le hócóirí CBL démhíosachán/ráitheachán/leathbhliantúla, má tá an ghearríocaíocht CBL don tréimhse le ceartú níos lú ná €6,000, is féidir an méid cánach a chur san áireamh mar choigeartú ar an tuairisceán CBL le cur isteach don tréimhse démhíosachán/ráitheachán/leathbhliantúla i ndiaidh na hearráide.
*níl sé infheidhmithe tar éis do na Coimisinéirí loncaim an cáiníocóir a chur in iúl faoi Idirghabháil Comhlíonta na gCoimisinéirí loncaim (Iniúchadh Cánach, Imscrúdú Cánach, Ceist Aghaidhe nó Agallamh Próifíle) nó i gcás gur cuireadh tús le hImscrúdú Cánach	

Nochta

Fógra idirghabhála	Nochtadh a d'fhéadfadh a bheith ar fáil
Seiceálacha árachais, lena n-áirítear ceisteanna aghaidhe	Nochtadh cáilitheach neamhspreagtha
Agallaimh Próifíle	Nochtadh cáilitheach neamhspreagtha
Iniúchadh	Nochtadh cáilitheach spreagtha
Imscrúdú	Buntáistí de nochtadh cáilitheach nach bhfuil ar fáil

Aguisín III – Reachtaíocht Pionóis

Bíonn iniúcháirí ó na Coimisinéirí Ioncaim in amhras go príomha faoi phionóis sibhialta a thagann chun cinn faoin reachtaíocht seo a leanas:

Reachtaíocht – Mainneachtana cánacha a tharla ar nó i ndiaidh 24/12/2008

- Alt 1077E ACCán 1997 – Cáin Ioncaim/Fostóirí PAYE/Cáin Ghnóthachan Caipitiúil/Cáin Chorpáraide/Tobhach Ioncaim/Dleachtanna Máil/Cáin Mhaoine Áitiúil
- Alt 1054 ACCán 1997 – Pionóis i gcás rúnaí ar chomhlacht daoine
- Alt 115 (Pionóis go ginearálta) agus Alt 116 CBL AC 2010 – Cáin Bhreisluacha
- Alt 530F(2)(b) ACCán 1997 – Conarthaí Cánach Iomchuí (dualgas ar phríomhchonraitheoirí le cáin asbhaint)
- Alt 987 d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997 – PAYE agus Cáin Mhaoine Áitiúil, rialúcháin a shárú
- Alt 886 den Acht Comhdhlúite Cánacha 1997 – Dualgas chun taifid áirithe a choinneáil
- Alt 58 d'Acht Comhdhlúite Cánach Fáltas Caipitiúil 2003
- Alt 134A d'Acht Comhdhlúite Dleachtanna Stampa, 1999 – Dleachtanna Stampála – Pionóis
- Alt 1052 den Acht Comhdhlúite Cánacha, 1997 – Teip chun tuairisceáin áirithe a dhéanamh, srl
- Alt 54 den Acht Airgeadais 2011 – Pionóis Custam Riaracháin
- Ailt 145, 146 agus 147 den Acht Airgeadais (Cáin Mhaoine Áitiúil) 2012 (arna leasú)

Reachtaíocht – Mainneachtana cánacha a tharla roimh an 24/12/2008

- Alt 1053 den Acht Comhdhlúite Cánacha, 1997 – IT/CT/PREM/Cáin Ghnóthachan Caipitiúil
- Alt 1054 ACCán 1997 – Pionóis i gcás rúnaí ar chomhlacht daoine
- Alt 115 CBL AC 2010 agus Alt 27 CBL AC, 1972 – Cáin Bhreisluacha
- Alt 987 (Pionós as sárú rialachán) agus Alt 1053 d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997 – ÍMAT
- Alt 886 den Acht Comhdhlúite Cánacha 1997 – Dualgas chun taifid áirithe a choinneáil
- Alt 58 d'Acht CAT 2003 – Cáin Fáltas Caipitiúil
- Alt 8 d'Acht Comhdhlúite Dleachtanna Stampa, 1999 – Dleachtanna Stampála

Reachtaíocht – Mainneachtana cánacha nár comhaontaíodh nó nár íocadh pionós

Déanfaidh cúirt chúf cinneadh maidir le dliteanas ar phionós:

- Alt 1077A, Alt 1077B agus Alt 1077C, d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997

Baineann nósanna imeachta um Fhógra Tuairime agus Iarratas Cúirte.

Reachtaíocht – Mainneachtana Cánach ina bhfuil amhras faoi throm-idirghabháil cánach

Más rud é go bhfuil amhras faoi throm-idirghabháil cánach, measfar imeachtaí coiriúla faoi na hailt seo a leanas:

- Alt 1078 d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997 – cionta na gCoimisinéirí loncaim
- Alt 531 d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997 – Cáin Chonarthaí lomchuí, íocaíochtaí le fochonraitheoirí
- Alt 1056 d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997 – Pionós do ráiteas bréagach a rinneadh chun liúntas a fháil

Pléitear le tuairisceán cánach a ullmháodh agus a cuireadh isteach thar ceann cáiníocóir ó dhuine ag gníomhú thar a c(h)éann i ngach cás faoi mar a dhéanfaidh an cáiníocóir é. Ní féidir freagracht reachtúil an cháiníocóra maidir le tuairisceán ceart a chomhlánú agus a chomhdú a chineadh chuig a g(h)níomhaire.

Reachtaíocht – Saincheisteanna um Phionós Seasta

- Alt 1055 ACCán 1997 – duine a chuidíonn nó a mheallann déanamh tuairisceán mícheart chun críocha cáin ioncaim nó cáin chorparáide
- Alt 115(1) CBL AC 2010 – dualgas chun taifid iomlána agus fóra CBL a choimeád
- Rialachán 7, Rialacháin Cháin loncaim (Fostaíochtaí) 2012 – riachtanas le clárú leis na Coimisinéirí loncaim mar fhostóir
- Rialachán 8, Rialacháin Cháin loncaim (Fostaíochtaí) 2012 – riachtanas le Clár Fostóirí a choinneáil agus a chothabháil
- Rialacháin 20 agus 22 Rialacháin Cháin loncaim (Fostaíochtaí) 2012 – riachtanas le sonraí a sheoladh agus na Coimisinéirí loncaim a chur in iúl i ndáil le fostaí nua
- Alt 530F(2)(b) ACCán 1997 – dualgas ar Phríomhchonraitheoirí le cáin asbhaint – pionós as gan Conarthaí Cánach lomchuí a fheidhmiú de réir Alt 530F(1)
- Alt 900 ACCán 1997 – diúltaíonn nó teipeann ar dhuine cloí le fógra a éilíonn ar an duine leabhair agus taifid a chur ar fáil srl.
- Alt 54 den Acht Airgeadais 2011 – sáruithe ar Chód Custaim AE agus a Fhorálacha forfheidhmithe

Aguisín IV – Tábla Pionós le haghaidh Mainneachtana Cánacha a tharla roimh an 24/12/2008

Ríomhtar pionóis mhaolaithe as mainneachtana ag eascairt roimh an 24/12/2008 mar a leagtar amach thíos.

Tagraíonn Tábla Pionóis 2 do mhainneachtana a tharla roimh an **24/12/2008** más rud é go ndéanann an cáiníochóir nochtadh cáilitheach agus freisin le mainneachtana i gcás ndéantar nochtadh cáilitheach.

Eascaíonn dliteanas le pionós cáinghiaráilte ar an ‘difríocht’ idir méid na cánach a bheadh iníoctha dá ríomhfaí an cháin de réir an tuairisceáin mhícheart nó bhréagach[...], agus méid na cánach a bheadh iníoctha dá ríomhfaí é de réir an tuairisceáin fíor agus ceart [...]

Féach an nóta thuas maidir leis an ‘difríocht’ a ríomh i gcomhair VAT srl. ag alt 5.5.1 thíos.

TÁBLA PIONÓIS 2	CATAGÓIR MAINNEACHTANA	NOCHTADH CÁILITHEACH Cód Cleachtais maidir le hlniúchadh Cánach (2010) – Pionós Maolaithe	
Gach mainneachtain ina bhfuil nochtadh cáilitheach	Tábla pionóis do mhainneachtana a tharla roimh an 24/12/2008	Nochtadh cáilitheach spreagtha agus comhoibriú	Nochtadh cáilitheach neamhspreagtha agus comhoibriú
Gach nochtadh cáilitheach sa chatagóir seo	<i>Cúram Neamhleur</i> ⁴	10%	3%
An chéad nochtadh cáilitheach sna catagóirí seo	<i>Ollmhíchúram</i> ⁵	20%	5%
	<i>Mainneachtain de bhun tola</i> ⁶	50%	10%
An dara nochtadh cáilitheach sna catagóirí seo	<i>Oll-mhíchúram</i>	30%	20%
	<i>Mainneachtain de bhun tola</i>	75%	55%
An tríú nochtadh cáilitheach nó nochtadh ina dhiaidh sin sna catagóirí sin	<i>Oll-mhíchúram</i>	40%	40%
	<i>Mainneachtain de bhun tola</i>	100%	100%
GAN NOCHTADH CÁILITHEACH A DHÉANAMH	CATAGÓIR MAINNEACHTANA	NÍL COMHOIBRIÚ	COMHOIBRIÚ AMHÁIN
Gach mainneachtain i gcás nach bhfuil nochtadh cáilitheach	<i>Cúram neamhleur</i>	20%	15%
	<i>Oll-mhíchúram</i>	40%	30%
	<i>Mainneachtain de bhun tola</i>	100%	75%

⁴ I reachtaíocht chánach, is é an téarma a úsáidtear go ‘calaoiseach’ nó go ‘faillíoch’; úsáidtear catagóir an Chóid Chleachtais ‘Cúram Neamhleur’ chun cur síos a dhéanamh ar mhionmhainneachtana i gcás go maolaítear an pionós 100% mar a leagtar amach.

⁵ I reachtaíocht chánach, is é an téarma a úsáidtear go ‘calaoiseach’ nó go ‘faillíoch’, úsáidtear catagóir an Chóid Chleachtais ‘Ollmhíchúram’ chun cur síos a dhéanamh ar mhainneachtana níos tromchúisí i gcás go maolaítear an pionós 100% mar a leagtar amach.

⁶ I reachtaíocht chánach, is é an téarma a úsáidtear go ‘calaoiseach’ nó go ‘faillíoch’; úsáidtear catagóir an Chóid Chleachtais ‘Mainneachtain de bhun tola’ chun cur síos a dhéanamh ar mhainneachtana de bhun tola i gcás go maolaítear an pionós 100% mar a leagtar amach.

Aguisín V – Reachtaíocht a rialaíonn cuntais a choimeád

Tabhair faoi deara: Níl an liosta thíos uileghabhálach.

Leagtar amach na hoibleagáidí a ghearrtar ar cháiníocóirí cuntais chearta a choimeád in Alt 886 agus 886A den Acht Comhdhlúite Cánacha, 1997

Alt 45A den Acht Cánach Fáltas Caipitiúil 2003

Alt 8(2)(c) den Acht Comhdhlúite Dleachtanna Stampa 1999

Alt 84(1) CBL AC 2010 – Dualgas chun taifid a choimeád

Na Rialacháin Cánach Breisluacha 2010 [Féach go háirithe Rialachán 27 – Cuntais]

Sonraítear in Alt 912 d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997 go bhfuil na hoibleagáidí maidir le cuntas coimeád i bhfeidhm chomh maith ar an trealamh sonraí mar aon le haon bogearraí, sonraí, fearas nó ábhar.

Alt 886 agus 886A den Acht Comhdhlúite Cánacha, 1997

Le haghaidh Dleachtanna Stampála, Alt 128 den Acht Comhdhlúite Dleachtanna Stampa, 1999 (Rollaí, leabhair, srl. le bheith oscailte le hiniúchadh)

Maidir le Custam, leagtar síos an oibleagáid chun cuntais a choimeád in Airteagal 14 agus Airteagal 16 de Chód Custaim an Chomhphobail [Rialachán ón gComhairle (CEE) Uimh. 2913/92]

Maidir le Dleacht, leagtar síos an oibleagáid chun cuntais a choimeád in:

I.R. Uimh. 231 de 2012 – na Rialacháin um Cháin Ola Mianra 2012 – leagtar amach i gCUID 5 na taifid atá le coinneáil ag trádálaithe ola mianra

Rialacháin 70 agus 71 de na Rialacháin um Rialú Táirgí Inmháil, 2010 (I.R. Uimh. 146 de 2010) (trádálaithe a bhaineann le gluaiseachtaí laistigh den AE de tháirgí inmháil):

- Cuid 5 de Rialacháin Cánach Táirgí Alcóil 2004 (I.R. Uimh. 379 de 2004)
- Ailt 97A, 97B, 99A agus 104 de Chaibidil 1 de Chuid 2 den Acht Airgeadais, 1999 (arna leasú)
- Codanna 5, 6 agus 8A de na Rialacháin um Cháin Ola Mianra 2012 (arna leasú)(I.R. Uimh. 231 de 2012)
- Alt 83 de Chaibidil 3 de Chuid 2 den Acht Airgeadais 2005, arna leasú
- Codanna 4 agus 5 de na Rialacháin um Tháirgí Tobac (Cáin) 2006 (I.R. Uimh. 261 de 2006),
- Rialachán 7 de na Rialacháin um Cháin Leictreachais (I.R. Uimh. 385 de 2008),
- Rialachán 15 de na Rialacháin um Cháin Aerthaistil 2009 (I.R. Uimh. 134 de 2009),
- Rialachán 4 de na Rialacháin um Cháin Charbóin Gás Nádúrtha (I.R. Uimh. 191 de 2010),
- Rialachán 8 de na Rialacháin um Dhleacht Ghealltóireachta 2004 (I.R. Uimh. 801 de 2004)
- Rialachán 17 de na Rialacháin um Chlárú agus Cánachas Feithiclí, 1992) I.R. Uimh. 318 de 1992)
- Rialachán 11 de na Rialacháin um Cháin Charbóin ar Bhreosla Soladach 2013 (I.R. Uimh. 191 de 2013)

Maidir leis an Tobhach Comhshaoil, leagtar síos an oibleagáid chun cuntais a choimeád i rialacháin a rinneadh faoi Alt 72(2), an tAcht um Bainistiú Dramhaíola, 1996 (a cuireadh isteach le hAlt 9, d'Acht um Bainistiú Dramhaíola, (Leasú) 2001).

Aguisín VI – Cumhachtaí Iniúchta

Tá beartas na gCoimisinéirí loncaim faoin úsáid de Chumhachtaí Iniúchta sna Ráitis Chleachtais ábhartha, atá ar fáil sna hoifigí cánacha áitiúla agus ar láithreán gréasáin na gCoimisinéirí loncaim.

Léargas Ginearálta ar Chumhachtaí na gCoimisinéirí loncaim

Ráiteas Cleachtais – Cumhachtaí na gCoimisinéirí loncaim a fheidhmítear in áiteanna eile seachas in Oifig na gCoimisinéirí loncaim.

Aguisín VII – Pionóis i gCásanna Báis

Más rud é, roimh bhás duine –

- a) gur chomhaontaigh duine i scríbhinn (nó gur comhaontaíodh i scríbhinn thar a c(h)eann) go bhfuil sé nó sí faoi dhliteanas pionós faoi na hAchtanna; nó
- b) gur chomhaontaigh an duine sin i scríbhinn le tuairim nó tuairim leasaithe d'iniúchóir na gCoimisinéirí loncaim go bhfuil sé nó sí faoi dhliteanas pionós faoi na hAchtanna (nó gur comhaontaíodh tuairim nó tuairim leasaithe i scríbhinn thar a c(h)eann);
- c) gur chomhaontaigh na Coimisinéirí loncaim nó gur gheall siad glacadh le suim ar leith airgid sna cúinsí a luaitear in Alt (c) nó (d) d'Alt 1086(2) d'Acht um Cháin Láimhdeachais 1997 ón duine sin; nó
- d) gur chinn cúirt ábhartha go raibh duine faoi dhliteanas pionós faoi na hAchtanna,

mar sin, beidh an pionós dlite agus iníoctha agus beidh aon nós chun pionós den sórt sin a fháil ar ais faoi na hAchtanna a cuireadh i bhfeidhm, nó a chuirfí i bhfeidhm, in aghaidh an duine sin leanúint ar aghaidh nó curtha i bhfeidhm in aghaidh a s(h)eiceadóir, riarthóir nó eastát, de réir mar a bheidh, agus aon phionós a ghearrfar sna nósanna a leanfar ar aghaidh nó a chuirfear i bhfeidhm is fiacha dlite a bheidh ann a bheidh iníoctha as a eastát.

Ní fhéadfar nósanna den sórt sin a thabhairt isteach lasmuigh de na teorainneacha ama a luadh in Alt 1048, d'Acht um Cháin Láimhdeachais 1997 (Alt 1077D(2) d'Acht um Cháin Láimhdeachais 1997).

Is mar seo a leanas atá na teorainneacha ama:

- má eisíodh deonú probháide nó litreacha riaracháin sa bhliain a fuair an duine bás, is é trí bliana an teorainn ama tar éis deireadh na bliana a fuair an duine bás
- má eisíodh an deonú probháide nó litreacha riaracháin sa bhliain i ndiaidh an bhliain a fuair an duine bás, is é dhá bhliain tar éis deireadh na bliana sin an teorainn ama, nó
- má éilítear mionnscríbhinn loncam Intíre breise, is é dhá bhliain tar éis dheireadh na bliana lenar cuireadh isteach an mhionnscríbhinn an teorainn ama.

Tá Alt 1077D i bhfeidhm ó cuireadh an tAcht Airgeadais (Uimh.2) 2008 i bhfeidhm an 24 Nollaig 2008 agus, mar sin, tá sé i bhfeidhm ar gach iniúchadh nó idirghabháil comhlíonta oscailte agus gan íoc más rud é go bhfuil an cáiníocóir marbh anois. Ní dhéantar an fhoráil a siardhátú chuig cásanna báis a socraíodh roimh an 24 Nollaig 2008.

